

Západočeská univerzita v Plzni

Právnická fakulta

Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Exekuční řízení na stránkách časopisu

Právník v letech 1861-1918

Darina Hollerová

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Exekuční řízení na stránkách časopisu Právník v letech 1861-1918“ vypracovala zcela samostatně za použití pramenů a literatury v ní uvedených.

V Plzni dne:

Podpis:

Darina Hollerová

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Petře Krtkové. Zejména za pomoc s výběrem tématu a navedení na správnou cestu při jejím zpracování. Také jí chci tímto mnohokrát poděkovat za čas strávený at' na osobních konzultacích nebo při kontrole obsahu mé práce na dálku. Děkuji také za velkou ochotu, která zde byla již od první konzultace a za velice vlídný přístup ke mně i k mým návrhům a na závěr chci poděkovat především za možnost zpracování tématu pod jejím vedením.

Darina Hollerová

Obsah

1.	Úvod.....	1
2.	Historické souvislosti	3
2.1	Vývoj státního zřízení Rakouského císařství a Rakouska-Uherska..	3
2.1.1	Rakouské císařství od roku 1848	3
2.1.2	Rakouské císařství od roku 1861	5
2.1.3	Rakousko-Uhersko.....	6
2.2	Soustava soudů v letech 1848-1918.....	7
3.	Právní předpisy vztahující se k exekučnímu řízení v daném období.....	9
3.1	Obecný řád soudní (1781).....	9
3.2	Upomínkové řízení (1873)	13
3.3	Exekuční novela.....	15
3.4	Vyloučení exekuce na plat a jiné služební příjmy	18
3.4.1	Zákon č. 68/1873 ř. z.	19
3.4.2	Zákon č. 123/1882 ř. z.	19
4.	Exekuční řád z roku 1896.....	20
4.1	Období před přijetím exekučního řádu z roku 1896	20
4.2	Nová úprava exekučního řízení aneb přijetí exekučního řádu z roku 1896	22
4.3	Struktura exekučního řádu a nejdůležitější instituty	24
4.3.1	Exekuční tituly	25
4.3.2	Cizozemské exekuční tituly	28
4.3.3	Povolování a výkon exekuce.....	28
4.3.4	Strany a účastníci exekučního řízení.....	30
4.3.5	Dražební řízení.....	32
4.3.5.1	Nucená dražba.....	34
4.3.5.2	Veřejná dražba	37
4.3.6	Exekuce pro pohledávky peněžité.....	38
4.3.6.1	Exekuce na jmění nemovité	38
4.3.6.1.1	Nucené zřízení zástavního práva.....	39
4.3.6.1.2	Vnucená správa.....	40
4.3.6.2	O exekuci na jmění movité	43
4.3.6.2.1	O exekuci na věci hmotné.....	44
4.3.6.2.2	Exekuce na pohledávky peněžité	44
4.3.6.2.3	Pododdělení třetí a čtvrté exekučního řádu	45
4.3.7	Exekuce na práva, aby bylo něco vykonáno nebo opomenuto	46
5.	Exekuční řízení na stránkách časopisu Právník v letech 1861-1918.....	47

5.1	Ke vzniku a významu časopisu Právník	47
5.1.1	První číslo periodika	49
5.1.2	Jednota právnická.....	50
5.1.3	Karel Bürgel.....	50
5.2	Články uveřejněné na stránkách periodika.....	51
5.2.1	Exekuce povolená před novým exekučním řádem	51
5.2.2	Exekuce na příjmy	53
5.2.2.1	Exekuce na mzdu a ohrožení existence rodiny	53
5.2.2.2	Exekuce na příjmy ve službách soukromých.....	54
5.2.3	Institut exekučních titulů na stránkách časopisu Právník	55
5.2.3.1	Exekuce vedená na základě nesprávného exekučního titulu	56
5.2.4	Knihovní zápisy po vlivu nového exekučního řádu.....	58
5.2.5	Exekuční dražba na stránkách časopisu Právník.....	60
5.2.5.1	Veřejné dražebny	60
5.2.5.2	Exekuční dražba.....	60
5.2.5.2.1	<i>Příspěvek k nauce o exekuční dražbě.....</i>	<i>61</i>
5.2.5.2.2	<i>Relicitace při exekuční dražbě nemovitostí.....</i>	<i>62</i>
5.2.5.3	Formuláře k vedení dražebního řízení publikované v prvním vydání periodika Právník	63
5.2.5.4	Náhrada nákladů vzešlých z maření dražebního stání	65
5.2.6	Výkon exekuce na přihlášku	66
5.2.7	Dlužnická vazba a zmínky o ní na stránkách časopisu Právník.....	67
5.2.7.1	Exekuční vězení matky	68
5.2.7.2	Zrušení exekučního vězení pro dluh	68
5.3	Další zajímavý článek na stránkách časopisu Právník.....	70
5.3.1	Exekuce na náhrobky	70
6.	Zhodnocení	71
6.1	Porovnání úpravy exekuce po přijetí nového exekučního řádu	72
	Závěr	75
	Použité zdroje a literatura.....	77
	Cizojazyčné resumé.....	81
	Přílohy	82

1. Úvod

Cílem této práce je podat exkurz do jednotlivých institutů exekučního práva v daném období, a to v letech 1861-1918 společně s historickými souvislostmi a překlenutím právní úpravy exekuce v roce 1896 (resp. 1898). Exekuce, kterou se zabývá tato práce je exekucí soudní. Je nutné takto upřesnit význam exekuce již v úvodu této práce, aby se čtenář mohl jednodušeji potýkat s terminologií a příklady níže uvedenými.

Není pak možné nastínit tento právní vývoj bez toho, aniž by tato práce zmínila, některé historické souvislosti. Z toho důvodu se druhá kapitola zaměřuje především na vývoj státního uspořádání, na události ovlivňující vývoj celé společnosti a rovněž na vývoj soudnictví. Následující kapitoly se pak více zaměřují na exkurz do exekučního řízení a to prostřednictvím kapitoly třetí, která zahrnuje právní předpisy upravující exekuční řízení v daném období. Kapitola čtvrtá je jádrem celé práce a zabývá se exekučním řádem a těmi nejdůležitějšími instituty, které jsou v něm zakotveny. Pátá kapitola je pak pomyslnou praktickou částí celé práce, tato kapitola se zaměřuje na články publikované v časopise Právník a shrnuje je. Šestá kapitola pak nabízí čtenáři zhodnocení právní úpravy exekuce před a po přijetí exekučního řádu a zhodnocuje jeho přínos za využití metody srovnávání.

Pojem exekuce definuje Ottův slovník naučný následovně: „*Zdráhá-li se kdo vyhověti příkazu soudnímu nebo splniti zjištěný již nárok soukromoprávní, může k tomu býti přidržena donucovací (exekutivní) mocí státní.*“¹ Definice byla publikována roku 1894, tudíž před přijetím nového exekučního řádu, to však nemění nic na jejím významu.

Dobový náhled na dlužníka poskytuje dílo českého právníka Čechetky z roku 1899: „*O exekvovaném platí totéž, co o kriminálníkovi. Říká se, kdo už byl v kriminále, že si z něho nic nedělá, a právě tak je to i s exekucí.*“²

Jako záchytné body pro rozbor důležitých právních institutů daného období tato práce využívá články periodika Právník, které pojednávají o důležitých změnách či událostech v právním prostředí daného období, a analyzuje je. Práce využívá zejména článků, které se vztahují k exekučnímu právu a především

¹ *Ottův slovník naučný*. Osmý díl. Praha : J. Otto, 1894. s. 941-945

² ČEČETKA, V. J. *Žaloby a exekuce v řízení před soudy okresními pro pohledávky a ceny do 500 Zl.* Praha: F. Šimáček, 1899. s. 229

k institutům exekučního řízení. Následující kapitoly se zaměří na články velmi rozličné a pokusí se podat zajímavý náhled na exekuční řízení v daném období, tj. v letech 1861-1918.

Tato práce pojednává zejména o právním prostředí exekučního práva z pohledu právníků působících v daném období. Cílem této práce nebude podávat jen pohled vnější tedy pohled dnešní na exekuční řízení v daném období, ale hlavní podstatou při zpracování tématu „*Exekuční řízení na stránkách časopisu Právník*“ je zkoumat tuto oblast práva pomocí dobové literatury a článků předmětného periodika. Podstatou této práce tedy nebude nastínit pouze exekuční řízení v období od roku 1861 do roku 1918 z hlediska zákonné úpravy, ale především nastínit ty části exekučního práva, které byly v daných letech diskutovány a rozebírány významnými právníckými osobnostmi, které působily jako autoři článků periodika Právník.

Nelze opomenout, že úprava v daném období se postupně proměňovala a bude tedy pojednáno o exekučním řízení vedeném dle obecného řádu soudního vydaného roku 1781 Josefem II., dle exekučního řádu z roku 1896 a rovněž dle dalších právních předpisů upravujících exekuční řízení.

2. Historické souvislosti

Období právní úpravy exekučního řízení v letech 1861-1918 lze rozdělit na různé etapy. Zejména na základě proměn státního zřízení a vydávání nových právních úprav. Primárním dělením pro účely této práce je rozdělení na dvě období. První období od roku 1861 do roku 1896 (resp. 1898), kdy bylo exekučního řízení vedeno podle obecného soudního řádu a druhé období lze zařadit do rozmezí let 1898-1918, respektive období, kdy bylo vedeno exekuční řízení dle nového exekučního řádu.

Tato práce popisuje situaci od r. 1861, jelikož tento rok navazuje na vydávání periodika Právník. Autorka se níže soustředí na počátek historických souvislostí z doby předcházející roku 1861. Tyto kapitoly se nebudou soustřeďovat na jednotlivé právní úpravy exekučního řízení, ale na jiné významné právní dokumenty a zejména historii vývoje státu a státního zřízení.

2.1 Vývoj státního zřízení Rakouského císařství a Rakouska-Uherska

Z hlediska státního zřízení není nadbytečné zmínit, některé důležité proměny státu s vlivem na samotné právo. Cílem této části práce bude zdůraznit důležité přelomy v historii na našem území ve státním zřízení Rakouského císařství a Rakouska-Uherska.

2.1.1 Rakouské císařství od roku 1848

Rok 1848 lze nejlépe pojmenovat jako rok revoluční. Revoluce probíhala v letech 1848-1849 na území Francie, Itálie a dále například právě v Rakouském císařství. Revoluce měla tedy jak celorakouský tak i celoevropský význam. Důvodem této revoluce byla rostoucí nespokojenost s politikou a národnostní rozpory.³

Pro císařství měl zásadní význam přechod ke konstitučnímu režimu. Jednalo se o přechod z absolutistického zřízení na zřízení konstituční. Důležitým přelomem pak bylo zejména přijetí uherské ústavy, kterou přijal uherský sněm, a tím došlo

³ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 221

k vytvoření personální unie tvořené dvěma státy, které spojovala jen osoba panovníka.⁴

Další události pak nabíraly rychlý spád, zejména pokud šlo o vytvoření nové ústavy díky odmítnutí Pillesdorfovy ústavy. Odmítnutí Pillesdorfovy ústavy reagovalo na nedemokratická ustanovení, což zapříčinilo vydání proklamace císařem, kterou se svolalo říšské shromáždění, které mělo připravit ústavu novou. Toto říšské shromáždění mělo být voleno všemi německými zeměmi, avšak Češi se odmítli těchto voleb zúčastnit a to, pro zajímavost, prostřednictvím Františka Palackého.⁵

Avšak žádná ústava i přes další snahy nevzešla v platnost, a císař vládl absolutisticky i nadále. Následující období tj. 1851-1859 se nazývalo Bachovským absolutismem, kdy se do pozice ministra vnitra ustanovil Alexandr Bach. Toto období mělo zásadní vliv na další vývoj v zemích Rakouského císařství a vyznačovalo se zejména centralistickým režimem, který odmítal jakékoliv demokratické snahy. Celý tento režim měl vliv rovněž na právní vývoj, ovlivnil ho zejména v obsahu přijatých zákonů. Tento režim se pak stával čím dál méně udržitelným zejména pro svou nedemokratičnost a potlačování práv, které byly vyžadovány v průběhu revoluce.⁶

Odpovědí na nespokojenost obyvatel Rakouského císařství s absolutistickým režimem bylo odvolání A. Bacha z funkce. Následovalo přijetí významného manifestu „*Mým národům*“ z 20. října 1860, ve kterém se císař vyjadřuje o vydání Říjnového diplomu, kterým se mění základní uspořádání státu. V návaznosti na tzv. Říjnový diplom pak byla vydána roku 1861 dlouho očekávaná ústava pojmenována jako Schmerlingova nebo tzv. únorová ústava. Tato ústava nesplnila všechny body vymezené předmětným diplomem a zachovala si centralistické tendence, a to zejména v pojetí rozsáhlých pravomocí Říšské rady, které spolu s císařem byla svěřena zákonodárná moc v širokém okruhu záležitostí, jen zčásti byla tato pravomoc svěřena zemským sněmům. Ústava připravila ústavněprávní základ pro Rakousko-Uhersko, jelikož upravovala rozlišování tzv. širší a užší Říšské rady.⁷

⁴ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 221

⁵ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 222

⁶ tamtéž s. 225-227

⁷ tamtéž s. 228

Únorová ústava vytvořila vhodné prostředí pro vznik a rozvoj demokratických tendencí ve společnosti, začala se formovat občanská práva, která se i později promítnou do jednotlivých právních úprav. Češi se sice zcela s obsahem ústavy nespokojili, ale brali ji jako další krok pro možné změny.⁸

2.1.2 Rakouské císařství od roku 1861

S přijetím nové ústavy roku 1861 se v Rakouském císařství událo mnoho změn. Měla být jen provedením Říjnového diplomu, avšak sama přinášela některé nové změny. Negativně pak byla hodnocena zejména z toho důvodu, že neobsahovala ustanovení o občanských právech. Zásadní změnou bylo především to, že zákonodárným orgánem celého císařství se stala dvoukomorová Říšská rada složená ze sněmovny panské a poslanecké, která začala vytvářet právní předpisy pro území rakouského císařství. Moc výkonná byla soustředěna v rukou císaře a vlády.⁹

Avšak stále se jednalo o centralistický stát a následoval odpor ze strany nespokojených občanů, zejména pak ze strany Maďarů a Čechů. Tento postoj Uherska vyvrcholil roku 1865, kdy uherský sněm odvolal ústavu. Panovník na tento krok reagoval a začal s maďarskou částí obyvatelstva vyjednávat, a Maďaři se snažili především využít situace po prohře císařství v prusko-rakouské válce roku 1866. Situace si tak vyžádala jediné, avšak velice radikální řešení, a tím bylo roku 1867 tzv. rakousko-uherské vyrovnání a Habsburská monarchie se tak rozpadla na dvě části.¹⁰

Důležitou roli ve všech událostech s vlivem na státní uspořádání měli bezesporu také Češi, kteří usilovali zejména o obnovení českých národních práv a těsnější spojení zemí koruny české, a to již od revolučního roku 1848. Češi tvrdili, že starý český stát nikdy po právu nezanikl a měl by nadále existovat v rámci státního uspořádání Habsburské monarchie, žádali především zavedení federalistického principu uspořádání říše. Došlo dokonce k předložení návrhu ústavy českými poslanci Kroměřížskému sněmu se všemi národními požadavky. Celá česká politika vyjadřovala nespokojenost s uspořádáním a program, který

⁸ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 228

⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Mezníky českých právních dějin*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 127

¹⁰ tamtéž

určoval směr takové české politiky, zformuloval František Palacký do deníku „*Národ*“ roku 1865. Nespokojenost se státním uspořádáním byla mimo jiné vyjádřena také neúčastí českých poslanců v rakouské Říšské radě. Avšak všechny tyto snahy skončily neúspěchem, a to právě již zmiňovaným rakousko-uherským vyrovnáním.¹¹

2.1.3 Rakousko-Uhersko

Rok 1867 byl rokem přelomovým. V návaznosti na rakousko-uherské vyrovnání bylo nezbytné vytvořit zcela nový ústavní základ pro nové soustátí. Toto soustátí pojímalo dva samostatné státní celky nazývané Předlitavsko a Zalitavsko. Předlitavsko bylo částí rakouskou, v níž vystupoval panovník v postavení císaře, a Zalitavsko pak částí uherskou, v níž panovník vystupoval jako uherský král. Zároveň byl mnoha zákony kodifikován právní dualismus¹², který zasáhl do mnohých oblastí práva.

V rakouských zemích byla roku 1867 přijata Prosincová ústava skládající se z jednotlivých ústavních zákonů, kterými se tak dokončil ústavní proces. Dověřila se tak rovněž výrazná změna politického života bez odstranění všech prvků absolutistického zřízení. Panovník byl nadále nejvýše postavenou nedotknutelnou osobou.¹³

Jedním z významných revolučních požadavků bylo mimo jiné také zavedení zásady ústnosti a veřejnosti do řízení před soudem. K tomu došlo právě roku 1867, kdy byl přijat zákon o moci soudcovské, který stanovil, že přelíčení před soudem bude prováděno ústně a veřejně. Tento zákon byl i s celou řadou dalších součástí Prosincové ústavy.¹⁴

Roku 1867 vzešlo v platnost i několik zákonů o občanských svobodách, které byly již zmiňovanými ústavními zákony, jednalo se například o zákon o právu spolčovacím nebo o právu shromažďovacím. Avšak zákonné vymezení těchto a dalších občanských práv nebylo plně realizováno. Přes tyto nedostatky avšak byla

¹¹ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 274

¹² JÁNOŠÍKOVÁ, Petra. Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Mezníky českých právních dějin*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 127

¹³ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 237-238

¹⁴ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra. Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Mezníky českých právních dějin*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 119

ústava projevem demokratických prvků a položila základy ústavnosti, které přetrvaly až do roku 1918.¹⁵

2.2 Soustava soudů v letech 1848-1918

Pro lepší pochopení každého jednotlivého úseku civilního řízení je nezbytné znát soustavu soudů, které takové řízení prováděly a následně i vykonávaly. Proto v následující kapitole autorka práce alespoň strukturovaně nastíní jednotlivé období vývoje civilního soudnictví. Tento nástin počíná od roku 1848, respektive 1850, z hlediska lepší návaznosti na předcházející kapitolu.

Převratné úpravy nastaly po roce 1848 nejen ve státním zřízení, ale také v oblasti soudní organizace. Důvod pro vytvoření nové organizace soudů byl víceméně stejný jako požadavky na úpravu státního zřízení. Převládajícím důvodem byla zejména nutnost nahradit alespoň z části soudy pod vlivem absolutistické moci.¹⁶

Civilní soudní řízení, jehož bylo exekuční řízení součástí, bylo upraveno jurisdikční normou roku 1850. Okresní soudy podle ní rozhodovaly v menších sporech a nesporných záležitostech. Dále byl vydán roku 1852 císařský patent obsahující předpisy o působnosti a příslušnosti soudů v občanskoprávních věcech, roku 1854 zákon o vnitřním zřízení a jednacím řádu soudů a také například roku 1855 bylo vydáno nařízení ministerstva vnitra a spravedlnosti k organizaci. Podstatnou změnou v civilním řízení bylo vydání nového civilního soudního řádu roku 1895.¹⁷ Důležitou úlohu nejen v exekuci hrály okresní soudy. Jednalo se o nejnižší soudní instanci, v níž působil především jen samosoudce. Okresní soudy byly většinou spojeny s okresními správními úřady. Jejich příslušnost byla vymezena tak, že jim náležely trestní i civilní záležitosti menší závažnosti, které nebyly svěřeny zvláštním soudům.¹⁸

Okresní soudy vydávaly platební rozkazy na žádost věřitele v tzv. upomínkovém řízení, jenž zakotvil do právního pořádku Rakouska-Uherska zákon č.67/1873 ř. z., a pojednává o něm tato práce samostatně v kapitole druhé.

¹⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra. Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Mezníky českých právních dějin*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 128

¹⁶ ADAMOVÁ, Karolina. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ, 2005. s. 85

¹⁷ tamtéž s. 85-87

¹⁸ tamtéž

Prvním obdobím, které lze vymezit je období probíhající v průběhu let **1850-1855** na základě jurisdikční normy z roku 1850. Výkonem tzv. obecného soudnictví na základě tohoto zákona byly pověřeny v první instanci soudy okresní a okresní soudy sborové, ve druhé instanci pak soudy zemské, jež byly nazývané rovněž jako krajské, další instancí byly vrchní zemské soudy v Praze a Brně, poslední instancí byl Nejvyšší a kasační soud ve Vídni.¹⁹

Okresní soudy, jak je nastíněno výše, měly důležitou úlohu v celém civilním řízení. Co se týče exekuce, tak okresnímu soudu náleželo například provádět předběžné opatření, jímž bylo do roku 1868 také uvěznění dlužníka pro dluh na žádost věřitele.²⁰

Druhým obdobím, které lze vymezit na základě propojení soudnictví se správou, je rozmezí let **1855-1867**. Okresní soudní pravomoc tak byla rozdělena mezi několik nositelů. První instancí se staly okresní smíšené úřady fungující jako soudy. Samostatné okresní soudy pak působily v několika městech a jejich působnost se vztahovala k vymezeným záležitostem. Dále působily na první instanci sborové soudy, které se dělily na soudy zemské a krajské. Vrchní zemské soudy zůstaly zachovány. Nejvyšší soud se sídlem ve Vídni byl pak vrcholem této soudní soustavy.²¹

Třetí období lze zařadit do let **1868-1918**. Jedná se o období, především ve vztahu k této práci, poslední. Počátek tohoto období je vázán na již zmiňovanou Prosincovou ústavu, která znamenala významný přelom pro všechny oblasti v novém státním zřízení Rakouska-Uherska.

V tomto období došlo ke zrušení „bachovského“ propojení orgánů správy a soudnictví. Soustavu obecných soudů tvořily okresní soudy, respektive městské delegované okresní soudy, sborové soudy první instance, zemské potažmo krajské soudy, vrchní zemské soudy a Nejvyšší a kasační soud, jenž rozhodoval jako třetí instance ve sporných i nesporných civilních věcech.²²

Roku **1898** vzešlo v účinnost několik procesních předpisů, jimiž byly jurisdikční norma, nový civilní soudní řád a nový exekuční řád. Za užití těchto předpisů se pak určovalo v jednotlivých případech, kdy mají rozhodovat okresní

¹⁹ PRINC, Michal. *Soudnictví v českých zemích v letech 1848-1938: (soudy, soudní osoby, dobové problémy)*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

²⁰ SCHELLE, Karel a Jiří BÍLÝ. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 224

²¹ SCHELLE, Karel a Jiří BÍLÝ. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 228-230

²² tamtéž s. 231-238

soudy. Okresní soudy rozhodovaly na základě úvahy, že by měly vyřizovat spory, jež vyžadují rozhodnutí v krátkém časovém úseku. Jednalo se tedy o rozdělení, kdy okresní soudy vyřizovaly věci nižší hodnoty nebo věci právně jednodušší. Tyto principy byly zasazeny do kompetenční normy, která taxativně určila působnost soudů okresních. Pro spory, které nebyly takto vymezeny, pak platilo, že pokud přesáhne hodnota předmětu řízení částku 500 zlatých (dále také „zl.“²³), náleží projednání soudu sborovému. Okresnímu soudu bylo svěřeno provedení exekuce, kterou povolil sborový soud.²⁴

3. Právní předpisy vztahující se k exekučnímu řízení v daném období

Zcela nový vývoj procesního práva a v tomto případě i práva exekučního začal roku 1781, kdy byl vydán obecný soudní řád, o kterém bude pojednáno v následující podkapitole. Josefínský občanský soudní řád, jak mu bylo rovněž přezdíváno, platil přes sto let, avšak vlivem tehdejšího společenského vývoje se neobešel bez dílčích úprav. Tyto úpravy byly provedeny jednotlivými právními předpisy, které je nezbytné zmínit z hlediska vlivu na provádění exekuce do přijetí exekučního řádu roku 1896.²⁵

Tato kapitola uvede ty nejdůležitější právní předpisy, které významně zasáhly do exekučního řízení a doplnily tak obecnou právní úpravu exekučního řízení.

3.1 Obecný řád soudní (1781)

Důležitým právním předpisem upravujícím exekuční řízení do roku 1895 byl obecný řád soudní (dále jen „o. s. ř.“ nebo také „soudní řád“), známý rovněž jako josefínský soudní řád. Jedná se o patent ze dne 1. května 1781, s. s. z. č. 13., který vydal císař Josef II. s účinností od 1. ledna 1872 ve Vídni. Jednalo se o procesní právní normu upravující sporné řízení před soudem. V předmluvě tohoto zákona se pak nachází zmínka o exekuci: „...*každý, kdo v dotčených nahoře zemích Našich...bude mít právo žádati neb nalézati, anebo nález k exekuci přiváděti,*

²³ zlaté = rakouská měna

²⁴ OTT, Emil. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 45

²⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 19

*povinen bude, podle předpisu tohoto obecného řádu soudního se řídit...*²⁶. Tento soudní řád pak platil v Rakousích pod i nad Enží, v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, ve Štýrsku, Korutanech, Krajině, Terstu a Gorici. Nutno zmínit, že pro ostatní země Rakouského císařství platil soudní řád pro západní Halič ze dne 19. prosince 1782 s. s. z. č. 329.²⁷

O exekuci pojednávala ustanovení § 298-352 začleněná do hlavy třicáté první o. s. ř. „*O exekuci*“, jednotlivá ustanovení byla pak doplňována a upravována dvorskými dekrety po dobu působnosti tohoto předpisu. Například dvorský dekret ze dne 10. listopadu 1804 č. 702 sb. z. s.²⁸, který upravoval, že zjišťovat právní moc nálezů musí soud, u kterého je povolována exekuce ze svých vlastních spisů.²⁹

Ustanovení § 298 o. s. ř. pak upravuje povolení exekuce na základě rozsudku nebo tzv. soudní smlouvy uzavřené ve sporných věcech. U žaloby pak bylo podmínkou, aby byla založena na listinách náležitě ověřených, poté bylo možné nařídit stání s tím, že pokud by se žalovaný dlužník nedostavil, bylo by to považováno z jeho strany za přiznání dluhu. Pokud by došlo k takovému přiznání dluhu nebo jeho přiznání při soudním stání mohl soudce ihned nařídit exekuci.³⁰

Zákon vymezoval na základě, jakých listin lze povolit exekuci. Jsou jimi především úřední listiny vyhotovené konkursním komisařem, pokud z nich vycházelo, že obecný dlužník pohledávku nepopřel, dále například smíry uzavřené před obecním úřadem, notářské spisy obsahující poznámku o existujícím dluhu. Obsahoval rovněž ustanovení upravující vedení exekuce na základě rozsudků cizozemských, tedy rozsudků vydávaných mimo území Rakouska.³¹ Ustanovení § 299 o. s. ř. pak stanovovalo, že lhůta pro plnění dlužníka musí být vždy přesně vymezena. Po uplynutí takové lhůty pak záleželo na vůli žalujícího, zda bude žádat o povolení exekuce, povolena pak musela být vždy.³²

²⁶ BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařízená ku potřebě praktické a studijní.* V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. s. 2

²⁷ tamtéž

²⁸ zkratka sb. z. s. = sbírka zákonů soudních

²⁹ BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařízená ku potřebě praktické a studijní.* V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. s. 149

³⁰ tamtéž

³¹ BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařízená ku potřebě praktické a studijní.* V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. s. 151-160

³² tamtéž s. 177-178

Zajímavým je určitě v zákoně se nacházející pojem „vrchnost“, který se objevuje v o. s. ř. například v ustanovení § 303, které stanoví: „*Vrchnost, pod kterouž věc náleží, povinna jest, řečené povolení, kteréž ji od soudce příkazem neb dopisem v témž čase a přímo dodáno býti má, po složení zákonného poplatku ihned uskutečniti, pročež i žalovatele v držení věci skutkem, nejprůhodnějšími prostředky donucovacími uvéstí.*“³³ Tento pojem je odrazem společenského uspořádání v době vydání tohoto zákona.

Dále zákon pojednával o případu, kdy bylo nutno odevzdat věc movitou stejně tak, jako upravoval převedení věcného práva na nemovitost. Pokud šlo o dlužnou peněžitou sumu, uvedl věřitel v exekuční žádosti, z jakých věcí si přeje svůj nárok uspokojit, poté následoval prodej takové věci. Věcné právo k věci nemovité se poté zapisovalo do příslušných rejstříků, těmi byly desky zemské, městské knihy nebo knihy tzv. gruntovní. Pokud šlo o odevzdání věci movité, soudce na základě žádosti věřitele nařídil soudnímu úředníkovi, aby ji dlužníkovi odejmul. Věřitel pak dokládal přijímací list, kterým bylo takové odevzdání potvrzeno.

Věc movitou pak o. s. ř. rozděloval na věc určitou a věc neurčitou. Věc movitá neurčitá mohla být nahrazena jinou zastupitelnou věcí, kterou věřitel zakoupil sám a poté vyžadoval cenu věci koupené za vlastní peníze, žaloval tedy věřitel dlužníka za takto způsobenou škodu. Pokud byl dlužník povinen vůči věřiteli vykonat nějaké práce, mohl povolit soudce, aby byla práce od někoho jiného vykonána a náklady uhradil posléze dlužník. Pokud práce taková nemohla být vykonána osobou odlišnou od povinného, upravovalo následující postup ustanovení § 310 o. s. ř.: „*Pakli však práce od nikoho jiného vykonána býti nemůže, má soudce k žádosti žalovatelově žalovaného tresty peněžitými neb tělesnými donutiti, aby povinnosti své zadost učinil...*“³⁴, které jak je zřejmé připouští i možnost fyzického donucení resp. fyzického trestu.³⁵

Ustanovení § 312-313 o. s. ř. poté upravovala exekuci služného tedy platu osoby. Soudce pak povoloval takovou exekuci, pokud existovalo povolení k vydání

³³ BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařízená ku potřebě praktické a studijní.* V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. s. 179

³⁴ BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařízená ku potřebě praktické a studijní.* V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. s. 180

³⁵ tamtéž

částky ze služného. Pokud nebylo výslužné osvobozeno od exekuce mohlo být zcela nebo zčásti podrobena exekuci.³⁶

Poddlužnictví bylo upraveno ustanovením § 314 o. s. ř., které připouštělo přechod dlužníkovy pohledávky na věřitele, jíž měl povinný vůči osobě soukromé například z půjčky, dlužní list obsahující pohledávku poté předal dlužník prostřednictvím soudního úředníka věřiteli. Poznámka v dobové literatuře k tomuto zákonu pak uvádí, že tyto soukromé pohledávky nelze odhadnout, ale mají být zjištěny dle obnosu v dlužním úpisu uvedeném. Soukromá pohledávka mohla být pak rovněž předmětem exekuční dražby. Za pravost a vymožení takové pohledávky ručil sám povinný.³⁷

Možnost zřízení zástavního práva, pokud byla vedena exekuce na plody a užitky, pak připouštělo ustanovení § 320 o. s. ř., které stanovilo, že soudce rozhodne o udělení zástavního práva na žádost věřitele. Takové zástavní právo se pak náležitě zaznamenalo, pokud šlo o plody a užitky z věci nemovité vedené v příslušných rejstřících. V poznámce k předmětnému ustanovení pak autor publikace uvádí, že bylo možné udělit takové zástavní právo věřiteli, jakmile byla uznána splatnost dluhů rozsudkem a nedošlo k jejich zaplacení ve stanovené lhůtě.³⁸ Požitky a platy takto vymezenými měl zákon na mysli: „...*plodiny aneb důchody statku nemovitého...úroky a příjmy z kapitálů aneb jiné pohledávky na nemovitém státu knihovně poznamenané...*“³⁹.

Ustanovení § 340 o. s. ř. je vhodné zmínit z hlediska nadcházející exekuční novely z roku 1887. Dle tohoto ustanovení musel věřitel ponechat dlužníku pouze oděv nevyhnutelně potřebný a pak se stávalo, že mu bylo opravdu ponecháno to nejhorší, co měl. Zmíněná exekuční novela pak reagovala na tuto skutečnost zejména z důvodu, že takové kroky věřitele proti dlužníku měly negativní vliv nejen na jeho duševní zdraví, ale také zdraví fyzické. Oděv totiž v daném období znamenal opravdu mnoho a od toho, jak byl člověk oděný, se odráželo jeho společenské postavení. To bylo důvodem pro zákonodárce zapracovat do novely

³⁶ BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařízená ku potřebě praktické a studijní.* V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. s. 185

³⁷ tamtéž s. 185-186

³⁸ tamtéž s. 187

³⁹ tamtéž

exekučního řízení také ustanovení, která zakázala exekvovat takto šatstvo dlužníka.⁴⁰

Určitě je na místě zmínit i jiné novely obecného řádu soudního, které zasáhly jak do exekučního řízení, tak i do jiných oblastí procesního práva v průběhu následujících let od vydání tohoto zákona. Jednou z nich byla novela k soudnímu řádu provedená zákonem ze dne 3. května 1868 ř. z. č. 33, který stanovil způsob, jakým se má postupovat při konání přísahy před soudem. Přísaha byla také nedílnou součástí exekučního řízení. Tato novela obsahovala detailní způsob při konání přísahy a to rovněž z hlediska náboženství, ke kterým se strany hlásily. Rozdělovala pak způsob konání přísahy u svědků, znalců v řízení civilním i trestním a stran v občanských sporných řízeních.⁴¹

V souvislosti s novelami exekučního řízení podle soudního řádu nelze opomenout významnou exekuční novelu z roku 1887 (č. 74 ř. z.), o které bude pojednáno v samostatné podkapitole této práce.

3.2 Upomínkové řízení (1873)

Řízení upomínkové (upomínací) bylo zavedeno zákone ze dne 27. dubna 1873 č. 67 ř. z., to umožňovalo věřiteli, aby podal žádost při dlužné částce do 200 zl. bez slyšení odpůrce, tedy dlužníka. Platební rozkaz pak obsahoval povinnost dlužníka do čtrnácti dní zaplatit stanovenou peněžitou pohledávku nebo vydat zastupitelnou movitou věc. Dále pak bylo dlužníkovi umožněno podat odpor proti takovému platebnímu příkazu, kterým se platební rozkaz ruší.⁴²

Platební rozkaz pak vydával soud okresní, popřípadě delegované městské okresní soudy. Příslušný byl ten okresní soud, v jehož obvodu měl dlužník své trvalé bydliště. Právě proto nešlo platební rozkaz vydat proti osobě, o které nebylo známo, kde se zdržuje a také pokud by se platební rozkaz dodával mimo okres soudu, který je příslušný rozkaz vydávat. Další výjimkou bylo vydávat platební rozkaz proti těm, kteří se nacházeli pod soudní mocí nejvyššího dvorského

⁴⁰ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek*. Praha: M. Knapp, 1887. s. 42

⁴¹ BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařízená ku potřebě praktické a studijní*. V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. s. 254-255

⁴² SCHELLEOVÁ, Ilona. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 19

maršálství.⁴³ Žádost o vydání platebního rozkazu mohl věřitel podat ústně i písemně. V žádosti bylo nutno uvést jméno a bydliště věřitele a dlužníka, dále také například živnost nebo stav věřitele, výši dluhu a právní důvod pohledávky. Pokud se pohledávka vztahuje k zastupitelné movité věci, musel věřitel stanovit sumu, která má být za ní přijata. Žádost může podat věřitel, který má vůči totožnému dlužníkovi více takových pohledávek, a to za všechny pohledávky společně pokud nebudou dohromady přesahovat částku vymezenou ustanovením § 1 tohoto zákona, tedy 200 zl.⁴⁴

Žádost byla pak vyřízena bez slyšení dlužníka uvedeného v platebním rozkazu, přičemž proti jeho vydání dlužník neměl žádného opravného prostředku. Opravný prostředek byl možný jen pro odepření takového rozkazu a byl jím rekurs, jenž bylo možné podat ve lhůtě 8 dní. Rekurs lze nazvat pro jeho účel jednoduše odporem, který po doručení rozkazu do vlastních rukou dlužníka musel být proveden ústně nebo písemně u příslušného soudu. Pokud byl podán odpor ve lhůtě, pozbyl rozkaz k zaplacení nebo jeho část svých účinků a o podání odporu byl uvědomen věřitel a o skutečnosti, že byl odpor podán včas, i samotný dlužník. Pokud byl odpor podán po lhůtě, byl odepřen bez nutnosti dávat tuto skutečnost na vědomí věřiteli.⁴⁵

Pokud nedošlo k zaplacení proti platebnímu rozkazu ani k podání odporu dlužníkem, byla povolena na základě rozkazu proti dlužníkovi exekuce na žádost věřitele. Pokud takovou žádost do šesti měsíců od dodání rozkazu věřitel nepodal, pozbyval rozkaz rovněž všech účinků.⁴⁶

K zákonu o upomínacím řízení se vázal výnos ministerstva spravedlnosti ze dne 6. června 1873, jenž se vztahoval předsedání vrchních soudů zemských ve Vídni, v Praze, Brně, Hradci a dalším. Byl vydán k provedení zákona o řízení upomínacím.

V tomto výnosu bylo pro soudce podrobněji stanoveno, jak mají postupovat při vydávání platebních rozkazů a také zásady, jež mají dodržovat. Například

⁴³ Do osobní působnosti Nejvyššího dvorského maršálství patřili členové císařského domu, osoby, kterým bylo uděleno právo podléhat tomuto soudu uděleno císařem a osoby s právem exterritoriality (diplomaté). Pro všechny tyto osoby bylo Nej. dv. maršálství výlučným civilním soudem první stolice. Civilní sporné záležitosti byly projednávány v pětičlenném senátu. Ostatní záležitosti byly řešeny samosoudcem.

⁴⁴ BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařazená ku potřebě praktické a studijní.* V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. s. 336

⁴⁵ tamtéž s. 337-339

⁴⁶ tamtéž

stanovoval obligatornost nadpisu „*Platební rozkaz*“ na každém takovém dokumentu, a to ve všech jazycích v místě obvyklých. Dále upozorňoval na doručování jen do vlastních rukou, a to soudním sluhou respektive soudním úředníkem. Přílohou tohoto výnosu byly vzory několika takových platebních rozkazů, ze kterých se lze seznámit s obsahovými náležitostmi. Uvádělo se jméno a příjmení povinného a oprávněného, jejich bydliště nebo držba usedlosti, poučení o odporu jako oprávněném prostředku a také skutkový stav, za kterého vznikl právní důvod pro vydání takového platebního rozkazu. Nezbytnou byla rovněž úřední pečeť příslušného okresního soudu nebo úřadu, jenž platební rozkaz vydával.⁴⁷

3.3 Exekuční novela

Ještě před přijetím nového exekučního řádu došlo k novelizaci exekučního řízení a to zákonem ze dne 10. června 1887 č. 74 ř. z., kterým se změnila a doplnily některá ustanovení k vydobytí peněžních pohledávek. Tento zákon měl zejména význam pro sociálně slabší vrstvy obyvatelstva, jelikož se z exekuce vyloučilo mnoho druhů movitých věcí. Dále zákon zakazoval exekvovat odděleně příslušenství nemovitosti.⁴⁸

Dobová odborná literatura uvádí, že bylo potřeba odstranit úplnou existenční likvidaci dlužníka. Zákon byl přijat velice dobře dlužníky, avšak věřiteli nikoli. Věřitelé oplývali zejména obavami, zda se jejich postavení s přijetím nového zákona nezhorší a neztíží se i samotné provedení exekuce a dosažení uspokojivého výsledku, tedy uspokojení nároku věřitele.⁴⁹

Podle předešlého zákona bylo sice vyloučeno z exekuce některých věcí, ale úprava byla nedostačující k ochraně práv dlužníka, docházelo k tomu, že ho věřitelé využívali ve svůj prospěch. Již ustanovení předchozího zákona stanovovalo, aby nebyly ku příkladu exekvovány peřiny, jak uvádí literatura k exekuční novele „...*peřiny v krajině naší a za poměru u nás nutně s poměry klimatickými a zdravotními vyvinutých náleží zajisté k věci, bez kterých dlužník obejítí ani*

⁴⁷ BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařízená ku potřebě praktické a studijní.* V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. s. 340-345

⁴⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Exekuční řízení.* Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 19

⁴⁹ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek.* Praha: M. Knapp, 1887. s. 2

nemůže...“⁵⁰, dále pak k takovým věcem náleželo i oblečení nebo prádlo. Avšak právě takové nezbytné věci se nejčastěji snažili věřitelé zabavit, a tím si vymohli mnohdy i od dlužníkových blízkých zaplacení dluhu pod pohrůzkou jejich odnesení z dlužníkovy obydli.⁵¹ V návrhu na exekuční novelu se uvádí zajímavé slovní spojení „*zákony lidskosti*“⁵², neboť velice široká řada poslanců zastávala názor, že je potřeba věnovat se při úpravě exekučního řízení také právům lidským, po kterých volalo obyvatelstvo již dlouhou dobu. Dále apelovali na odstranění všech dalších zjevných nedostatků tehdejší podoby exekučního řízení.⁵³

Proto exekuční novela přinesla široký výčet movitých věcí, proti kterým nebyla exekuce nadále přípustná. Ustanovení § 1 tohoto zákona vyloučilo exekuci k vydobytí peněžitých pohledávek na předměty, které sloužily k bohoslužbě, a v bodech také vymezovalo církev⁵⁴, na něž se ustanovení vztahovalo. Nutno poznamenat, že se jednalo pouze o věci movité nikoli však o nemovitosti, ve kterých byly takové bohoslužby vykonávány. Nutno také bylo rozlišit, zda byly tyto předměty skutečně využívány ke svému účelu nebo byly soukromým vlastnictvím, pokud by totiž využívány nebyly, mohla by proti nim být exekuce vedena, aniž by se to dotýkalo předmětného ustanovení.⁵⁵

Dále byly vyňaty i další movité věci, vymezené ustanovením § 2 tohoto zákona, a jak je již nastíněno výše, jednalo se o věci potřebné dlužníkovi a věci, prostřednictvím kterých věřitelé vykonávali nátlak na dlužníka nebo členy jeho rodiny. Jednalo se o šatstvo, peřiny, domácí a kuchyňské náradí⁵⁶, respektive věci, které by neměl nikdo v moderní společnosti dlouhodobě postrádat, a to ani pro vzniklý dluh. Dále byly vyloučeny potraviny a palivo, které bylo potřebné na dobu nadcházejících dvou týdnů, dojná kráva, dvě kozy nebo tři ovce, náčiní, nádobí a zásoby zboží k provozování lékárny, knihy potřebné pro studium, snubní prsteny, dopisy, listiny a rodinné obrazy s výjimkou jejich rámu. Významný byl bod tohoto ustanovení, který stanovil, že vyloučeny jsou ty předměty, které slouží k výkonu

⁵⁰ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek.* Praha: M. Knapp, 1887. s. 3

⁵¹ tamtéž s. 4

⁵² tamtéž s. 5

⁵³ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek.* Praha: M. Knapp, 1887. s. 5

⁵⁴ Např. církev katolická s vyznáním římským, řeckým a arménským, církev evangelická nebo náboženská společnost židovská.

⁵⁵ tamtéž s. 24-25

⁵⁶ např. kamna k vytápění obydli, vaření

povolání. Takovým povoláním bylo např. povolání advokáta, notáře, učitele, úředníka nebo lékaře. Rovněž bylo zakázáno exekvovat jejich slušný oděv, který potřebovali k řádnému výkonu své profese.⁵⁷

K vymezení pojmu „dlužník a členové jeho rodiny“ se pak použilo ustanovení § 40 obecného občanského zákoníku⁵⁸, které za rodinu označilo rodiče a všechny jejich potomky, ale také sourozence, pokud s dlužníkem žili ve společné domácnosti. Z exekuce pak byly vyjmuty i předměty, které sloužily k osobní potřebě osob sloužících u dlužníka, jež s ním žili ve společné domácnosti. U služebných se nejprve v návrhu zákona objevilo pojmu „čeládka“, avšak nakonec od toho bylo upuštěno pro nevhodnost takového výrazu pro rakouské zákonodárství. Vymezení, kdo je takovou osobou, pak podával jediný právní dokument a to čeledínský řád pro Vídeň obsažený v císařském patentu z roku 1810. Hlavním znakem takové osoby pak bylo, že vykonávala práci za mzdu a další výhody jako strava nebo oblečení.⁵⁹

Ustanovení § 3 exekuční novely stanovilo, za jaké situace šlo exekvovat příslušenství nemovitosti. Exekuce mohla být vedena na příslušenství nemovitosti pouze tehdy pokud byla zároveň vedena exekuce na samotnou nemovitost. Exekuční odhad příslušenství byl pak součástí odhadu nemovitosti. Pokud nebylo nutné před exekuční dražbou provádět odhad, muselo se příslušenství popsat a až poté mohlo být předmětem exekuční dražby. Co bylo považováno za takové příslušenství, pak stanovil obecný občanský zákoník v ustanovení § 294 - § 297: *„Příslušenství jest to, co s věcí trvale bývá spojeno...nejen to, co k věci přibude...nýbrž i vedlejší věci bez nichž nelze užívati věci hlavní, nebo které zákon neb vlastník určil ku trvajícimu užívání hlavní věci.“*⁶⁰

Exekuční novela pak stanovila ustanovením § 4, že nelze provést exekuční prodej předmětů, pokud by výtěžek nedosahoval ani nákladů. Pokud se však věřitel zavázal, že takové náklady ponese, bylo možné udělit výjimku. Toto ustanovení se týkalo jen tzv. nuceného prodeje nikoliv pak odevzdání peněžité pohledávky. O sporných případech, které se týkaly ustanovení § 1 - 4 této novely, pak měl

⁵⁷ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek.* Praha: M. Knapp, 1887. s. 26-28

⁵⁸ Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., (obecný zákoník občanský).

⁵⁹ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek.* Praha: M. Knapp, 1887. s. 35-36

⁶⁰ tamtéž s. 55

rozhodovat dle volného uvážení soud. Proti takovému rozhodnutí byla přípustná stížnost.⁶¹

3.4 Vyloučení exekuce na plat a jiné služební příjmy

Důležitou úlohu v exekučním řízení v daném období hrály právní předpisy, které z exekuce vyloučily plat nebo jiné služební příjmy. Nejprve bylo toto omezení stanoveno na platy a jiné služební příjmy nepřesahující 600 zl. ročně, a to zákonem č. 68/1873 ř. z., posléze byla tato hranice zvýšena na 800 zl. u platu a služebních příjmů a u výslužného a podobných příjmů na 500 zl. zákonem č. 75/ 1888 ř. z., tato právní úprava tak znamenala stanovení přesné hranice, kterou nešlo prolomit ani smlouvou nebo jiným ujednáním.⁶²

Tyto zákony společně se zákonem č. 123/1882 ř. z. ponechal uvozovací zákon k exekučnímu řádu z roku 1896 v platnosti. V souvislosti s přijetím těchto právních předpisů tak byla omezena exekuce na plat osob v soukromých a veřejných službách.⁶³

Osobami ve veřejné službě byly především osoby ve vojenské službě, dvorští úředníci, státní zemští úředníci, okresní a obecní úředníci, duchovní správci církví a náboženských společností uznaných zákonem. Tyto osoby pobíraly stálý služební plat. Úředníky ve službě soukromé pak byly ti, kteří vykonávali práci na základě smlouvy podle služebního zákona a to sjednanou nejméně na dobu jednoho roku s tří měsíční výpovědní lhůtou⁶⁴

Stanovené hranice pak zvýšil zákon č. 104/1912 ř. z. u obou kategorií zaměstnanců, tedy jak u zaměstnanců soukromých, tak veřejných. Částkou vyloučenou k exekuci byla částka nepřevyšující 2000 korun⁶⁵ (1000 zl.) ročně. Pokud se jednalo o exekuci na tzv. odpočivné, na 1200 korun (600 zl.) ročně a pokud byl vymáhán nárok na výživné ze zákona, na 600 korun (300 zl.) ročně.⁶⁶

⁶¹ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek*. Praha: M. Knapp, 1887. s. 58-61

⁶² SCHELLEOVÁ, Ilona. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 19

⁶³ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 20

⁶⁴ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek*. Praha: M. Knapp, 1887. s. 43-44

⁶⁵ Rakousko-uherská koruna byla používána jako měna v Rakousku-Uhersku od roku 1892 do rozpadu říše v roce 1918. Koruna vycházela ze zlatého v poměru 1 zlatý = 2 koruny.

⁶⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 20

3.4.1 Zákon č. 68/1873 ř. z.

Pro obyvatele rakouského mocnářství mělo zásadní význam přijetí zákona ze dne 29. dubna 1873. Tento zákon byl přijat pod č. 68 ř. z. a jeho název zněl: „...o tom, jak se mohou příjmy z postavení pracovního nebo služebního zjišťovati a exekuce na ně vésti.“⁶⁷, ustanovení §2 tohoto zákona přesně vymezilo hranici 600 zl. pro osoby ve službách soukromých, které nebylo možné exekučně zasáhnout, pokud se příjmy takových osob nepohybovaly nad touto hranicí. Zákon upřesňuje v ustanovení § 1, že se muselo jednat o mzdu, plat nebo odměny podobné povahy, které byly vypláceny osobám v pracovním nebo služebním poměru.⁶⁸ Zákon pak přesně vymezil, na které příjmy se jeho ustanovení nevztahují, a to ustanovením § 7. Nevztahoval se tak na platy a jiné příjmy osob ve veřejných službách, které byly dle zvláštních zákonů již z exekuce vyloučeny, a to alespoň z části. Nevztahoval se rovněž například na exekuci vedenou na daně a veřejné dávky nebo exekuci na vydobytí výživného.⁶⁹ Ustanovení zákona, jak již bylo zmíněno výše, nešlo vyloučit ani omezit smlouvou nebo jiným právním jednáním. Ustanovení § 9 pak ukládalo provedení tohoto zákona ministrowi práv.⁷⁰

3.4.2 Zákon č. 123/1882 ř. z.

Zákon v předchozí podkapitole se dotýkal pouze osob ve službách soukromých. Z toho důvodu je vhodné zmínit zákon ze dne 21. dubna 1882, který se dotýkal exekuce na plat osob ve veřejné službě a osob po nich pozůstalých. Těmito platy pak byly stálé platy služební, služné, plat poskytovaný při čekací době na úřad, osobní přídavky, přídavky pro stáří, přídavky funkční a jiné podobné platy osob ve službách veřejných, o kterých je pojednáno výše. Zákon se skládá z pouhých deseti ustanovení, kdy ustanovení § 10 tohoto zákona ukládalo ministrowi práv samotný zákon provést.

Prvními ustanoveními byla stanovena peněžitá výše, která musela dlužníkovi být i po exekuci ponechána. Ze souhrnné sumy všech platů pak muselo zůstat dlužníku příjem minimálně 800 zl. ročně. Pokud byla dlužníku poskytnuta

⁶⁷ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek*. Praha: M. Knapp, 1887. s. 102

⁶⁸ tamtéž

⁶⁹ tamtéž s. 104

⁷⁰ tamtéž s. 105

na základě zákona tzv. „výživa“, musela dlužníku zbývat ročně částka 300 zl., takovou výživou mohla být také například alimentární povinnost. Hranice 500 zl. byla pak stanovena u příjmů z vdovských platů nebo sirotčích důchodů, a zároveň mohla být exekucí zatížena jen třetina takového příjmu.⁷¹ Ustanovení § 7 tohoto zákona pak stanovilo, že účinnost ustanovení, která vymezila druhy a hranice příjmu, nelze vyloučit ani omezit smlouvou uzavřenou mezi věřitelem a dlužníkem.⁷²

4. Exekuční řád z roku 1896

Přijetí nového exekučního řádu se zdá být především v souvislosti s historickými okolnostmi nejen velice obsáhlou odpovědí na otázku společnosti o proměně exekučního řízení. Exekuční řád z roku 1896 je výsledkem mnoha právních okolností a jiných skutečností. Zejména je pak výsledkem změn v právním prostředí, které byly nevyhnutelným následkem existujícího právního prostředí v Rakousku-Uhersku. Změny vedly především k tomu, aby se dosáhlo určitých zjednodušení v oblastech exekučního řízení, ale také k rozvoji některých institutů a rovněž podrobnější a preciznější úpravy.

Exekuční právo nebylo do tohoto roku samostatně upraveno, jednalo se jen o součást úpravy civilního řízení v obecném soudním řádu, což s sebou přinášelo řadu nepochybných nedokonalostí takového procesu, který směřuje k výkonu rozhodnutí se záměrem uspokojení nároku věřitele a je sám svou povahou speciálním právním předpisem.

4.1 Období před přijetím exekučního řádu z roku 1896

Řízení ve věcech exekučních podle josefinského soudního řádu (obecný soudní řád⁷³) se bylo neefektivní a zdlouhavé, a to nejen z důvodu toho, že se čekalo na návrh věřitele. Nebylo upraveno samostatně a nebyla stanovena hranice mezi řízením nalézacím a exekučním. Tento civilní řád upravoval úkony, které bylo potřeba opakovat tak, aby se dosáhlo cíleného výsledku. Řízení se doslova

⁷¹ KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek.* Praha: M. Knapp, 1887. s. 106-107

⁷² tamtéž s. 109

⁷³ Zákon č. 13/1781 sb. z. s., obecný soudní řád

vykazovalo opakováním některých úkonů, což s sebou přinášelo námahu a rostoucí náklady samotného věřitele⁷⁴, a ve smyslu zásad exekuce, která by měla být přinejmenším efektivní a rychlá, toto odporovalo samotné podstatě a smyslu vymáhání nároků oprávněného vůči povinnému neboli exekventa vůči exekutovi.

Na druhou stranu bylo jistě dostatečně šetřeno samotných práv dlužníka. Zaprvé, pokud budeme hovořit o samotné době vymáhání nároku exekuta (věřitele), jelikož tato doba byla natolik dlouhá (a to právě díky zdlouhavému vykonávacímu řízení), měl dlužník jakousi dostatečnou časovou „rezervu“ k jednání a vypořádání se s dluhem, pokud tak činit chtěl, anebo na druhou stranu jako negativní důsledek zdlouhavého procesu mohl dlužník lehce mařit výkon takového rozhodnutí. Zadruhé, pokud jde o všechny dílčí kroky a postupy vůči dlužníkovi, bylo obligatorním, aby soud o všech takovýchto krocích jednotlivě dlužníka uvědomil, aby se šetřilo právě jeho práv.⁷⁵

Z toho vyplývá, že s každým doručováním dlužníkovi se muselo čekat i na prokázání takového doručení, což bylo jen dalším časem, který marně plynul a oddaloval samotný výkon exekuce. Otázkou bylo, zda je potřebné takto protahovat samotné řízení a současně zvyšovat náklady samotné exekuce a přinášet určitou tíži věřiteli, který nejenomže trpěl nejistotou, kdy svého nároku může dosáhnout, ale také tím, zda ho vůbec dosáhne, a to i přes existující exekuční titul.

I přes výše zmíněnou dostatečnou ochranu dlužnických práv, pak tyto práva nebyly chráněny ve směru výše dluhu, který narůstal a to právě s délkou samotné exekuce. Zvyšoval se díky exekučním nákladům a úrokům samotného dluhu, které byly pokládány za neopodstatněné a neodůvodněné.⁷⁶

Všechny výše zmíněné nedostatky josefinského exekučního řízení nemají jen kritizovat a znevažovat předcházející právní úpravu, ale mají spíše nastínit důvody, které vedly k přijetí nové úpravy, a které se velice výrazně promítají do nového exekučního řádu, jenž bude rozebrán v následujících podkapitolách společně s nejtěžejnějšími instituty celého exekučního práva.

Co se týče vydání samotného obecného soudního řádu, jednalo se o přelomovou úpravu, a to zejména z toho důvodu, že bylo důsledně odděleno řízení civilní a trestní. Tento právní předpis byl vydán v době osvícenství za vlády císaře

⁷⁴ WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. Aktuálnost exekučního řádu z roku 1896. Komorní listy, Brno: EKČR, 2014. roč. 6, č. 2, s. 28

⁷⁵ tamtéž

⁷⁶ WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. Aktuálnost exekučního řádu z roku 1896. Komorní listy, Brno: EKČR, 2014. roč. 6, č. 2, s. 28

Josefa II. a nelze jeho důležitost opomíjet, a to ani v návaznosti na přijetí nové právní úpravy exekučního řízení. Obecný soudní řád totiž započal zcela novou etapu vývoje práva procesního a v tom případě i práva exekučního.⁷⁷ V době své účinnosti byl v některých dílčích částech pozměněn, a to rovněž jednotlivými právními předpisy, kterým se rovněž tato práce věnuje v kapitole s názvem „*Právní předpisy vztahující se k exekučnímu řízení v daném období*“.

4.2 Nová úprava exekučního řízení aneb přijetí exekučního řádu z roku 1896

Nový exekuční řád uvozoval zákon č. 78/1896 ř. z. ze dne 27. května 1896, o zavedení zákona o řízení exekučním a zajišťovacím, a dále zákon č. 79/1896 ř. z. o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád). Nabyl účinnosti 1. ledna 1898.⁷⁸ Lze poznamenat, že se jednalo o úpravu zdařilou, která byla schopná přežít v právním prostředí až do roku 1947 (resp. 1950), a to souběžně se zákony přijatými vedle exekučního řádu, jenž částečně ovlivnily exekuci jako takovou a navazovaly na tuto speciální právní úpravu.

Exekuční řád (dále také „*ex. ř.*“) byl výsledkem tendencí k jasnému oddělení řízení nalézacího a exekučního, a jak je zmíněno výše, předchozí úprava exekučního řízení toto oddělení nerealizovala. S přijetím exekučního řádu bylo stranám v mnoha směrech ulehčeno od určitých právních úkonů a tato povinnost byla více méně přenesena přímo na exekuční soudy, jež musely také disponovat rozsáhlou pomocí vůči účastníkům řízení.⁷⁹

Samotnému přijetí předcházelo mnoho legislativních snah, první takovou snahu můžeme datovat již k roku 1862, což byla odpověď na již v té době dlouho vyzdvihované požadavky z hlediska reformy exekučního řízení. Návrh zákona, který upravoval i exekuční řízení byl označen jako „*návrh civilního řádu soudního pro země rakouského mocnářství nepatřící ke koruně uherské*“. Exekuční řízení bylo upraveno v knize páté. Návrh tohoto nového civilního řádu byl přijat ve třetím čtení v poslanecké sněmovně, avšak po rozpuštění Říšské rady nebyl nikdy projednán v panské sněmovně⁸⁰ a z tohoto důvodu nebyl ani přijat.⁸¹ Legislativní

⁷⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 19

⁷⁸ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

⁷⁹ WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. *Soudní exekuce*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 40

⁸⁰ Horní komora Říšské rady

⁸¹ HARTMANN, Antonín. *Exekuční řád ze dne 27. května 1896 č. 79 ř. z. s uvozovacím zákonem a zákony a nařízeními v platnosti zachovanými*. Tábor: V. Kraus, 1898. s. 5-6

snahy o náležitou úpravu provázely exekuční řízení další léta a to až do zmiňovaného roku 1896. Osnova exekučního řádu a uvozovací zákon k němu byly přijaty v panské sněmovně dne 7. května 1896.⁸²

Zákon č.79/1896 ř. z. se skládá obsahově ze dvou částí – první část je nazvána „*Exekuce*“ a část druhá „*O zajištění*“ se týká exekučních úkonů k zajištění peněžitých pohledávek a dále prozatímních opatření. Nový exekuční řád na základě takového rozdělení tedy rozlišoval exekuci prozatímní, zajišťovací, definitivní. Exekuce definitivní se poté rozlišovala na exekuci na věci movité a věci nemovité.⁸³ U exekuce na věci nemovité lze pak užít výrazu exekuce imobilární, u exekuce na věci movité mobiliární, a tak lze soudit podle pouze o dva roky dříve publikovaného osmého dílu Ottova slovníku naučného.⁸⁴

Uvozovací zákon č. 78/1896 ř. z. je rozdělen do 41 článků, které stanovují určité odchylky a pravidla pro aplikaci exekučního řádu a také stanoví zejména, které zákonné předpisy se ruší a které naopak zůstávají nedotčeny. Článek jedenáctý pak svým zněním definuje předpisy práva občanského, a to následovně: „*Pokud exekuční řád dovolává se ustanovení práva občanského, rozumějí se tím nejen předpisy obecného zákona občanského, nýbrž i předpisy práva obchodního a řádu směnečného a pravidla soukromého práva v jiných zákonech obsažená.*“⁸⁵ Toto přesné vymezení toho, co je pro účely exekučního řádu právem občanským, je bezpochyby nutnou reakcí na mnohost takových zákonů a jejich vhodnou aplikaci v rámci exekučního řízení. Dále je důležité zmínit zásadu subsidiarity k novému civilnímu soudnímu řádu ve smyslu ustanovení § 78 ex. ř., které zní: „*Pokud v tomto zákoně není nic jiného nařízeno, budiž také v řízení exekučním užíváno všeobecných ustanovení civilního řádu soudního o stranách, o řízení a o ústním jednání, o důkaze, o provádění důkazu a o jednotlivých průvodních prostředcích, o soudcovských usneseních a o opravném prostředku a rekursu.*“⁸⁶

Nová právní úprava exekučního řízení nebyla jedinou přelomovou a obrozující úpravou v rámci práva tehdejšího Rakouska-Uherska. Rok předcházející, tedy rok 1895, pak byl nepochybně důležitým mezníkem pro celé civilní řízení, stejně tak tedy pro řízení exekuční v následujícím roce. Do této doby

⁸² HARTMANN, Antonín. *Exekuční řád ze dne 27. května 1896 č. 79 ř. z. s uvozovacím zákonem a zákony a nařízeními v platnosti zachovanými*. Tábor: V. Kraus, 1898, s. 7

⁸³ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

⁸⁴ Ottův slovník naučný. Osmý díl. Praha: J. Otto, 1894, s. 941-945.

⁸⁵ Čl. 21 zákona č.78/1896 ř. z., o zavedení zákona o řízení exekučním a zajišťovacím

⁸⁶ Ust. § 78 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

byla úprava roztržštěná a exekuce tak byla upravena v josefinském soudním řádu a mnoha právních předpisech např. v zákoně č. 67/1873 ř. z., č. 74/1887 ř. z., č. 68/1883 ř. z.⁸⁷ a dalších, o nichž je pojednáváno v předcházející kapitole „*Právní předpisy vztahující se k exekučnímu řízení v daném období*“, což bylo jedním z důvodů kodifikovat a oddělit samotné exekuční řízení od řízení civilního. Společně s exekučním řádem byla vydána tzv. jurisdikční norma (uvozovací zákony č. 110/1895 ř. z. a č. 111/1895 ř. z.), nový civilní soudní řád (uvozovací zákony č. 112/1895 ř. z. a č. 113/1895 ř. z.), tyto zákony společně s exekučním řádem nabyly účinnosti dne 1. ledna 1898.⁸⁸ Šlo o velmi zdařilé zahrnutí nových moderních principů civilního řízení a systematické uspořádání všech procesních institutů.

Samozřejmě se exekuční řízení zcela nepřeměnilo, ty nejdůležitější zásady byly zachovány, a to hlavně vzhledem k povaze samotného exekučního řízení, nelze se totiž odklonit od toho stěžejního, co samou podstatu tohoto vykonávacího řízení tvoří (zásada dvoustrannosti, spornosti řízení, návrh věřitele). Nový exekuční řád byl pak vybudován zejména na zásadách ústnosti a bezprostřednosti.⁸⁹

4.3 Struktura exekučního řádu a nejtěžejnější instituty

Jak již bylo zmíněno výše, exekuční řád byl rozdělen na **dvě části**, tyto části pak obsahují oddíly, které se člení na pododdělení. Takové rozdělení mělo zajistit přehlednost a oddělit všeobecná ustanovení, která upravila jednotlivá specifika a instituty exekuce od ustanovení, která se týkala provádění takové exekuce a jednotlivých exekučních úkonů, tedy samotného provedení exekuce a výkonu rozhodnutí, které poté směřovaly k uspokojení nároků věřitele, co se týče peněžitých pohledávek, popřípadě práva, aby bylo něco vykonáno nebo opomenuto.

V následujících podkapitolách budou stručně rozebrány důležité instituty exekučního řízení, které jej ve své podstatě tvoří. Autorka se soustřeďuje zejména na podklad exekučního řízení, a to exekuční tituly, bez kterých nelze žádnou exekuci vykonat ani vyvolat, následně pak pojednává o povolování a výkonu exekuce, stranách a účastnících exekuce. Do této kapitoly je také záměrně vsazena samostatná podkapitola věnovaná exekuční dražbě jako velice zajímavému

⁸⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. Exekuční řízení. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 19

⁸⁸ tamtéž

⁸⁹ WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. *Soudní exekuce*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 40

institutu exekučního práva a také, co se týče exekuce na jmění nemovité odstavce k vnučené správě a právu zástavním.

4.3.1 Exekuční tituly

Nová úprava velice podrobně a široce vymezila, co lze považovat za exekuční titul, tzn. nárok, o jehož vynucení soudní exekuci jde a musí spočívat na podkladu zcela nepochybném. O jeho „nepochybnosti“ se nelze přesvědčit na základě mínění samotné osoby oprávněné ani na základě volného posouzení soudu, neboť *„otázku, kdy je jistý nárok tak nepochybný, že lze k jeho vynucení povolití soudní exekuci, musí upravovati výslovně zákon sám“*⁹⁰.

Exekuční řád upravuje exekuční tituly hned v § 1, který se rozděluje na celkem devatenáct bodů. Jako obligatorní náležitost je stanovena listinná podoba, bez které nelze zahájit soudní exekuci. O nutnosti a nezbytnosti listinné podoby podkladů pro soudní exekuci pojednává i dílo Dr. Václava Hory, v němž uvádí, že *„...výrokům listinnou prokázaným a zákonem za podklad soudní exekuce výslovně uznaným říkáme exekuční tituly“*⁹¹. Doslova § 1 pojednává o spisech a listinách – rozdělení jednotlivých druhů exekučních titulů poté provádí ve zmíněných bodech tohoto ustanovení.

Exekučním titulem mohou být konečné rozsudky a další ve sporných řízeních vydané rozsudky, usnesení a výměry civilních soudů, proti kterým nelze podat další opravný prostředek, platební rozkazy vydané v upomínkovém řízení podle zákona č. 67/1873 ř. z., proti kterým již nelze podat odpor, soudní výpovědi smlouvy nájemní nebo pachtovní k nemovitostem, pokud proti nim nebyly včas podány námitky, stejně tak soudní příkazy k odevzdání či převzetí k předmětu najatému nebo pachtovanému.⁹²

Dále § 1 pojednává o smírech ve věci soukromoprávních nároků učiněných před soudy civilními nebo trestními, nařízení civilních soudů v nesporných věcech, pokud mohou být na základě předpisů v jejich působnosti vykonány, narovnání učiněná v konkursním řízení, také usnesení v právní moci vydána za konkursního řízení a vztahující se k takovému narovnání a úřední výpisy z likvidačního zápisu sepsaného za takového konkursního řízení, kterým je propůjčen účinek

⁹⁰ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. část I., s. 13

⁹¹ tamtéž

⁹² Ust. § 1 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

vykonatelnosti.⁹³

Exekucním titulem mohly být také pravomocné nálezy trestních soudů o nákladech trestního řízení, pravomocná usnesení a rozhodnutí civilních nebo trestních soudů, kterými se ukládají stranám nebo zástupcům stran peněžité tresty nebo peněžité pokuty, které lze také vymáhat, rozhodnutí o soukromoprávních nárocích, která nejsou podrobena pořadí práva a jsou vydána správními úřady nebo jinými veřejnými orgány na základě zmocnění pokud je jejich vykonání přiděleno na základě zákona soudům, rozsudky živnostenských soudů bez možnosti podat odpor, smíry před živnostenskými soudy, pravomocné nálezy říšského soudu, správních úřadů nebo jiných veřejných orgánů, pokud je jejich exekuce přidělena soudům, platební příkazy a výkazy nedoplatků o přímých daních a poplatcích, smíry učiněné před smírčími obecními úřady, policejními úřady nebo jinými veřejnými orgány, výroky rozhodců a rozhodčích soudů bez možnosti podat odpor, vykonatelné notářské zápisy dle zvláštních zákonů, mimosoudní výpovědi smlouvy nájemní nebo pachtovní za podmínky předložení notářského listinného osvědčení, úředního zápisu nebo jiné průvodní listiny a nebyly-li proti výpovědi podány včas námitky, platební výměry o pojistném nositelů sociálního pojištění, které jsou vykonatelné, pravomocná rozhodnutí soudů sociálního pojištění a smíry před nimi ujednané.⁹⁴

Dalším možným rozdělením exekucních titulů je rozdělení na základě toho jaké orgány výroky, jež jsou exekucními tituly, činí respektive je vydávají. Budeme rozlišovat exekucní tituly, jež mají původ v činnosti soudů, tedy exekucní tituly soudní, které byly vydávány řádnými civilními soudy nebo soudy mimořádnými a exekucní tituly, jež mají původ u jiných orgánů.

Formou soudního exekucního titulu mohl být jak samotný rozsudek, tak i jen usnesení, platební příkaz v řízení rozkazním, směnečném, upomínacím, soudní výpověď nebo soudní příkaz k odevzdání či převzetí nemovitosti.⁹⁵

Důležité je také zmínit, že za exekucní tituly pocházející z činnosti civilních soudů nelze považovat jen rozhodovací činnost takového soudního orgánu, nutno je také připomenout právní váhu samotného smíru učiněného před takovým soudem, tedy to znamená, že i samotný smír mohl být nadán vlastností

⁹³ Ust. § 1 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekucní řád)

⁹⁴ tamtéž

⁹⁵ HORA, Václav. Soustava exekucního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. část I., s. 13

vykonatelného exekučního titulu, tedy být samotným exekučním titulem.

Z hlediska množství specializovaných soudů v daném období nesmíme tedy pohled na činnost směřující k vydání takového výroku, aby byl exekučním titulem, směřovat jen vůči civilním soudům. Z hlediska četnosti druhů soudů lze dále upozornit na exekuční tituly, které jsou výsledkem rozhodovací činnosti mimořádných soudů, a to soudů živnostenských, soudů sociálního pojištění, labských plavebních soudů a soudů trestních.⁹⁶

Druhou skupinou orgánů, jež svou činností mohou vytvářet podklad pro exekuční tituly, jsou správní úřady a jiné veřejné orgány. Tyto správní úřady a jiné veřejné orgány mohou exekuční tituly vydávat, stejně jako soudy, na základě rozhodnutí nebo jako platební příkazy a výkazy nedoplatků přímých daní a poplatků. Ohledně rozhodnutí takovýchto orgánů je nutno zmínit, že je nutná existence zákonné úpravy, respektive je potřeba, aby zvláštní zákon uznal výslovně takové rozhodnutí za schopné vyvolat exekuci, tedy býti exekučním titulem.⁹⁷

Jako „zbytkové“ orgány, které vydávaly rozhodnutí s možností pozdější vykonatelnosti, tedy se schopností či vlastností být vykonatelným exekučním titulem, lze zmínit rozhodčí soudy a rozhodce a notářské kanceláře.

V ustanovení § 2 pak nacházíme rozšíření místní působnosti, které se týká všech výše zmíněných listin a spisů, neboli exekučních titulů dle ustanovení § 1, s výjimkou rozsudků živnostenských soudů a smírů před živnostenskými soudy, výroky rozhodců a rozhodčích soudů a smíry před nimi učiněných, vykonatelných notářských zápisů, platebních výměrů o pojistném nositelů sociálního pojištění. Zmíněnou rozšířenou místní působnost lze sledovat v tom, jak ustanovení § 2 hovoří o rovnosti spisů a listin (vyjma výše zmíněných) se spisy a listinami, které jsou vydané úřady a veřejnými orgány mimo obvod působnosti zákona. Podmínkou je, aby byly předmětné úřady nebo veřejné orgány podřízeny těm, které mají sídlo v obvodu působnosti zákona, tedy exekučního řádu. Co se týče bodu č. 18 předmětného ustanovení § 1, tedy mimosoudních výpovědí nájmu a pachtu, tak tyto exekuční tituly jsou pokládány dle tohoto zákona za právně rovné, pokud k nim bude připojeno osvědčení v listinné podobě, které má vydat tuzemský úřad nebo veřejný orgán.⁹⁸

⁹⁶ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

⁹⁷ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. část I., s. 14

⁹⁸ Ust. § 2 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

4.3.2 Cizozemské exekuční tituly

Exekuční řád zahrnuje ustanovení o cizozemským exekučních titulech, a to v titulu druhém, oddílu prvním. Vést exekuci na základě spisů a listin v cizích zemích vydaných, a které zároveň nenáleží k exekučním titulům v ustanovení § 2 ex. ř., lze na základě zásady vzájemnosti zaručené státními smlouvami nebo vládními prohlášeními, které musí být publikované a vyhlášené náležitě v Říšském zákoníku.⁹⁹

K povolení exekuce nebo úkonu exekučního bylo nutné opírat se o podmínky stanovené ustanoveními § 79 a § 80 ex. ř., a to společně s výjimkami stanovenými ustanovením § 81 ex. ř. jako je například vynucení jednání, které tuzemské právo nepřipouští nebo alespoň nepřipouštělo jeho vynucení.¹⁰⁰ Pokud byla povolena exekuce, aniž by bylo splněno zákonných podmínek, mohl exekut bez újmy rekursu vznést odpor proti povolení exekuce. O odporu rozhodoval soud povolující takovou exekuci rozsudkem dle § 461 a násl. civilního řádu soudního.¹⁰¹

V souvislosti s označením „cizozemská“ je třeba dodat, že zákon zde v předcházejících ustanoveních hovoří o tuzemsku, „tuzemskem“ se zde míní celé státní území, na kterém exekuční řád platí a působí. Netřeba opomenout také to, že působil jen na území Rakouska, nikoli Uherska v tehdejší státním útvaru zvaném Rakousko-Uhersko, a to v souvislosti s vytvořením právního dualismu, o kterém tato práce pojednává v kapitole „*Historické souvislosti*“. Ustanovení týkající se cizozemských exekučních titulů se pak právě dle ustanovení § 86 ex. ř. vztahovat i na spisy a listiny exekuce schopných vydaných v zemích koruny Uherské.¹⁰²

4.3.3 Povolování a výkon exekuce

V ustanovení § 3 ex. ř. jsou k povolování exekuce, které se váže na exekuční tituly v ustanoveních § 1 a § 2 ex. ř., v pravomoci civilní soudy, jež jsou jako jediné oprávněny k použití donucovacích prostředků vůči dlužníkům. Civilní soudy tedy vystupovaly ve dvojí funkci – jako orgány státní, které exekuci povolují a jako orgány státní, které exekuci vykonávají. Povolování exekuce civilními soudy se tedy týká nejen samotných výroků učiněných soudy, ale také výroků učiněných i

⁹⁹ Ust. § 79 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁰⁰ Ust. § 81 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁰¹ Ust. § 83 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁰² Ust. § 86 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

orgány odlišnými. O návrhu k povolení exekuce, který podává oprávněný neboli věřitel, civilní soud rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustný opravný prostředek, a to rekurs, který lze podat ve lhůtě osmi dnů (pokud není stanoveno jinak) od vydání usnesení.¹⁰³ Usnesení bylo vydáváno bez předcházejícího ústního jednání a bez slyšení odpůrce.¹⁰⁴

Exekuci soudní tak bezvýjimečně mohl povolovat jen civilní soud.¹⁰⁵ Soud, který exekuci vykonával, se nazýval soudem exekučním a byl jím soud okresní.¹⁰⁶ Exekuci mohl povolovat a vykonávat jeden totožný okresní soud, nebylo avšak vyloučeno, aby na základě předpisů o příslušnosti soudů, povolující soud byl odlišný od exekučního soudu, který bude exekuci vykonávat.

Dále zákon pojednává o výjimce z povolování civilními soudy. Může se tak jednat o soudy specializované od soudů civilních odlišné. Příslušnost takového soudu je pak dána samotnou věcí, ve které daný soud rozhodoval, a ze které nárok vznikl, respektive u kterého soudu byl exekuční titul vydán. Může jít o soudy trestní, soudy konkursní, ty soudy, před kterými byl uzavřen smír a dále ve všech ostatních případech ty soudy, které jsou uvedeny ustanoveních § 18 a § 19 exekučního řádu.¹⁰⁷ Pokud je příslušných exekučních soudů více a nacházejí-li se v různých soudních obvodech, je věřitel oprávněn si zvolit, u kterého soudu chce podat návrh na povolení exekuce.¹⁰⁸

Obligatorní podmínkou k samotnému povolení exekuce byla nepochybnost o totožnosti osoby, proti níž se exekuce měla vést se současným uvedením toho, kdo je z exekuce oprávněn a kdo zavázán. Exekuční titul musel dále obsahovat materiální náležitosti, a to předmět exekuce, způsob jejího provedení, výši a čas dlužného plnění nebo opominutí. Exekuční titul nejprve musel nabýt právní moci a poté se musel stát vykonatelným, dále také musela proběhnout lhůta k plnění, aby bylo možné exekuci povolit. Pokud nebyla, některá z těchto náležitostí uvedena přímo v exekučním titulu, tak přicházelo na řadu prokazování veřejnými nebo ověřenými listinami toho, že nastaly ty skutečnosti, které jsou podstatné pro samotnou vykonatelnost exekučního titulu.

Ustanovení § 16 stanoví: „*Povolená exekuce se vykonává z úřední moci,*

¹⁰³ Ust. § 64 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁰⁴ Ust. § 3 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁰⁵ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. část I., s. 24

¹⁰⁶ Ust. § 17 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁰⁷ Ust. § 4 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁰⁸ Ust. § 6 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

*pokud v tomto zákoně nic jiného není ustanoveno.*¹⁰⁹ Samotné citované ustanovení zavádí do zákona zásadu legality, která je prováděna celým exekučním řízením.

Důležité pro výkon exekuce je zejména to, kdo takovou exekuci může reálně provádět, a tedy uspokojovat nárok oprávněného věřitele. Zákon nepojednává jen o samotných exekučních soudech, ale také o tzv. výkonných orgánech. Pokud se odkloníme od samotné jurisdikční normy, která stanoví, kdo rozhoduje o povolení a výkonu samotné exekuce, tedy to, že převládá příslušnost těchto věcí samosoudci¹¹⁰, tak ustanovení § 24 ex. ř. hovoří jako o výkonných orgánech o výkonných úřednících, úřednících soudní kanceláře a zřízeních.¹¹¹ Tam, kde nevystupují výkonní úředníci lze předat výkon důležitých a nesnadných exekučních úkonů notáři.¹¹² Zajímavou součástí této dobové úpravy je určitě bez pochybností věta první ustanovení § 26 ex. ř.: *„Výkonní orgánové jsou oprávněni, pokud účel exekuce toho vyžaduje, prohledati dlužníkův byt, jeho schránky, a třeba-li toho, šetřice přiměřeně osoby, i samy šaty, které dlužník má na sobě.*“¹¹³

Autorka je názoru, že velice rozsáhlé pravomoci výkonných orgánů provádějících exekuci jsou důsledkem samotného období, ve kterém byl zákon přijat. Není pochyby, že další desetiletí samotné zákony omezují pravomoci úředních a jiných osob při výkonu státní moci a v oblasti donucovacích prostředků, a to v souvislosti s postupným zakotvováním lidských práv a svobod. Samozřejmě nesmí být opomenuta ustanovení, která zakotvují ochranu samotného dlužníka, což je bez dalších také ustanovení § 26 ex. ř., které počítá s obligatorní přítomností další osoby a také pro ni stanovuje nezbytné požadavky jako je např. rodinná příslušnost, hodnověrnost a zletilost osoby mužského pohlaví jako svědka. Na úkor toho, že lze dlužníkovi zajistit přítomnost svědků, lze také při odporu využít bezpečnostních orgánů a dokonce také četnictva.¹¹⁴

4.3.4 Strany a účastníci exekučního řízení

Řízení exekuční je stejně tak jako řízení sporné postaveno na principu dvou stran, jednou stranou je ten, v jehož prospěch a zpravidla i na jehož návrh je exekuce

¹⁰⁹ Ust. § 16 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

¹¹⁰ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. část I., s. 25

¹¹¹ Ust. § 24 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

¹¹² tamtéž

¹¹³ Ust. § 26 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

¹¹⁴ Ust. § 26 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

vykonávána – vymáhající věřitel, exekvent, a druhou stranou je ten proti němuž se exekuce vede – dlužník, exekut.¹¹⁵

Zákon samotný neobsahuje přímé ustanovení o stranách exekučního řízení, strany lze určit na základě několika ustanovení, zejména z obligatorních náležitostí exekučního titulu, kdy § 7 ex. ř. stanoví, že exekučním titulem schopným býtí podkladem pro exekuci může být jen ten titul, ze kterého je znám věřitel i dlužník a samozřejmě další neopominutelné skutečnosti jako je např. předmět exekuce a výše plnění.¹¹⁶ Taková nezbytnost nepochybnosti o dlužníku, ale i samotném věřiteli pak nepřímou stanovuje princip dvoustrannosti exekučního řízení.

Zákon připouští, aby byla dlužníkem či vymáhajícím věřitelem i osoba odlišná od osob uvedených v exekučním titulu, ale musí být prokázána skutečnost o tom, že na základě přechodu závazku nebo nároku vystupují jako věřitel či dlužník osoby jiné. Takovou skutečnost bylo možno prokázat veřejnou listinou o přechodu nároku nebo závazku popřípadě rozsudkem o takové skutečnosti. Pokud takové listiny nebyly, bylo nutno zahájit spor o určení zda takovýto přechod nároku nebo závazku nastal či nenastal.¹¹⁷

Všeobecně pak platí, že exekuci lze povolit a vykonat proti osobě odlišné od té, která je výslovně a nepochybně uvedena v exekučním titulu, jen v případě, že účinnost exekučního titulu stanovená zákonem, podpořena knihovními zápisy (o nichž hovoří ustanovení § 88-89 ex. ř.), nebo důsledkem zvláštní situace právní, která tuto „rozšířenou“ působnost nutně vyžaduje, je rozšířena i na osoby třetí.¹¹⁸

Jak uvádí Dr. Václav Hora ve své publikaci o řízení exekučním: „*Exekucí je zasažen v první řadě ovšem dlužník (exekut). Ale toto zasažení nebývá omezeno na něho. Exekucí bývají zasaženy také osoby třetí, zejména exekucí na majetek dlužníkův, proto, že k tomuto majetku přísluší také osobám třetím jistá práva.*“¹¹⁹

Je tedy nutné upozornit rovněž na rozdíl mezi stranami a účastníky exekučního řízení. Stranami, v souvislosti s principem dvoustrannosti, jsou dlužník a věřitel, ale u účastníků může být tento okruh osob rozšířen. Účastníky budou tedy všichni ti, kteří mají právo (či povinnost v případě dlužníka) účastnit se exekučního

¹¹⁵ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. část I., s. 30

¹¹⁶ Ust. § 6 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

¹¹⁷ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. část I. s. 31

¹¹⁸ tamtéž s. 32

¹¹⁹ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, část I. s. 32

řízení, stranami pak budou ti, kterým na základě exekučního titulu vznikl nárok nebo závazek.

Z podstaty příbrání třetích osob do samotného řízení pak vyplývá, že jejich účast není podmínkou každého exekučního řízení. Bude záležet vždy na předmětu exekuce a na tom jakým prostředkem se exekuce povede. Účast třetích osob nebude podmínkou pokud půjde o exekuci k vynucení činu nebo opomenutí určitého jednání, ani při exekuci majetkové, kde nebudou dotčena žádná práva jiných osob než osoby dlužníka.

Zjednodušeně lze poznamenat, že sám zákon stanoví, při kterých jednotlivých exekučních prostředcích je účastníkem třetí osoba a jaký má vliv na řízení. Podnět k tomu, aby se řízení účastnila i třetí osoba nebo osoby pak pochází přímo od soudu, kdy není potřeba čekat na to, aby se osoba takto dotčená sama přihlašovala. Jejich účast avšak není povinností, což znamená, že osoby třetí mají především právo se takového řízení aktivně účastnit.¹²⁰

Účastníkem exekučního řízení se stává např. i samotný vydražitel, jehož účast je jiné povahy než účastníků ostatních. Vydražitel vstupuje do řízení až v jeho poslední fázi a jeho záměr účasti je zde za účelem zcela odlišným od ostatních, sleduje udělení příklepu.¹²¹ V souvislosti s tímto účastníkem je vhodné zajímat se také o exekuční dražbu samotnou.

4.3.5 Dražební řízení

Exekuční dražba, respektive dražební řízení v procesním smyslu, je bezesporu důležitým institutem a prostředkem provedení exekuce, tudíž je vhodné věnovat mu samostatnou část v rámci celého pojednání o novém exekučním řádu. To je zajisté vhodné i z toho důvodu, že úprava dražebního řízení v zákoně je velice rozsáhlá. Zákonná úprava začleňuje dražební řízení obecně do části první, oddílu druhého exekučního řádu. Oddíl druhý pak obsahuje titul první a druhý, přičemž každý z nich obsahuje čtyři pododdělení.¹²²

Dražební řízení v exekuci na nemovitosti¹²³ je začleněno do třetího pododdílu, titulu prvního „*O exekuci na jmění nemovité*“, upravují jej ustanovení

¹²⁰ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, část I., s. 33

¹²¹ tamtéž

¹²² Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹²³ rovněž imobilární exekuce

§ 133-239 ex. ř. a nutno je zdůraznit skutečnost, že se jedná o tzv. nucenou dražbu směřující vůči věcem nemovitým.¹²⁴ Vybraná odborná literatura pak definuje nucenou dražbu následovně: „*Nejostřejším prostředkem exekucním na nemovitosti je nucená dražba, majíc za následek prodej nemovitosti soudem, ztrátu dlužníkovy práva vlastnického a nabytí téhož práva vydražitelem.*“¹²⁵

Z tohoto hlediska je tedy na místě oddělit od této nucené dražby, v případě reální exekuce, dražbu, v níž je prostředkem exekuce prodej zabavených hmotných movitých věcí dlužníka v rámci exekucního řízení, které je začleněno do titulu druhého „*O exekuci na jmění movité*“ a to pododdělení prvního „*O exekuci na věci hmotné*“. Exekucní řád označuje dražební řízení spočívající v prodeji těchto hmotných věcí jako dražbu veřejnou a je upraveno ustanoveními § 264-289 ex. ř.¹²⁶

Ve veřejné dražbě nemusí být prodávány jen hmotné movité věci dlužníků, ale i svou podstatou a povahou věci nehmotné a to pohledávky peněžité zahrnuté rovněž do titulu druhého, pododdělení druhého „*O exekuci na pohledávky peněžité*“ a stejně tak nároky zahrnuté do pododdělení třetího „*Exekuce na nároky, které týkají se toho, aby věci hmotné byly vydány a dodány*“. Pohledávky peněžité a nároky je stejně jako věci hmotné nutno nejprve zabavit a až poté je možno přistoupit k prodeji. Prodej pak lze realizovat za obdobného užití ustanovení o prodeji zabavených věcí movitých v tomto případě hmotných a u nároků se ke zpeněžení věci dodané užije těchto ustanovení rovněž tak.^{127 128} Při takovém prodeji pohledávky peněžité je pak nutno zmínit, že na základě ustanovení § 321 ex. ř. byly vyňaty z prodeje v dražbě veřejné pohledávky knihovně zajištěné.¹²⁹ A naposled co se týče exekuce na jiná majetková práva v pododdělení čtvrtém a jejich zpeněžení, prodej soud povolil, jen pokud jiné zpeněžení by se jevilo jako nemožné nebo s vynaložením velkých nákladů. Prodej pak u jiných majetkových práv byl vykonán podle ustanovení o prodeji zabavených věcí movitých.¹³⁰

Zajímavé v tomto případě je, že zákon pro dražební řízení užívá různých pojmů v závislosti na předmětu dražby, ať už se týče dražby nucené vůči dražbě veřejné nebo v souvislosti s tím, že o dražbě věcí movitých pak hovoří jako „*O*

¹²⁴ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekucní řád)

¹²⁵ HORA, Václav. Soustava exekucního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, část I., s. 139

¹²⁶ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekucní řád)

¹²⁷ Ust. § 327 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekucní řád)

¹²⁸ Ust. § 318 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekucní řád)

¹²⁹ Ust. § 321 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekucní řád)

¹³⁰ Ust. § 332 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekucní řád)

prodeji“, přičemž provedení takového prodeje je upraveno v ustanovení § 264 a násl. ex. ř.¹³¹

Je nesporné, že vše ohledně dražeb, ať nucených nebo veřejných, můžeme zahrnout do exekuce směřující k vymožení peněžitých pohledávek a to již jen z podstaty samotné dražby, která sleduje zpeněžení věci náležejících dlužníkovi, ale také ze samotné zákonné úpravy a rozdělení exekučního řádu, kdy ve druhé části druhého oddílu upravuje exekuci pro pohledávky peněžité. Exekučnímu prostředku dražby samozřejmě nepůjde o vynucení jednání či jeho opomenutí.

4.3.5.1 Nucená dražba

Exekuce na nemovitosti nabízí k uspokojení nároku věřitele více možností, první možností je skutečné uspokojení věřitelovy pohledávky v penězích tím, že lze nemovitost samotnou zpeněžit v nucené dražbě nebo lze zahájit vnucenou správu a výtěžek z ní využít rovněž tak. Druhou možností, kterou zákon nabízí je pak uspokojení prostřednictvím nuceného zřízení zástavního práva k nemovitosti se současným právem věřitele žádat kdykoliv skutečné uspokojení, a to právě způsobem vnucené správy či nucené dražby.¹³²

Nucená dražba se zahajuje na návrh, ke kterému je nutno přiložit listinné osvědčení o vlastnictví nemovitosti dlužníkem či o věcných právech a břemenech k nemovitosti zřízených, dále o knihovně zapsaných právech nájemních a pachtovních, právech koupě zpáteční a právech předkupních. Pokud věřitel nemůže opatřit takové listinné osvědčení z důvodu toho, že nemovitost není knihovně zapsána, pak je třeba provést dlužníkovu slyšení o dražbě nemovitosti ještě před rozhodnutím o návrhu k nařízení nucené dražby. O povolení dražby jsou zpraveny kromě navrhujevího věřitele také další osoby, které mají právo koupě zpáteční nebo pohledávku zajištěnou zástavním právem.¹³³

Dále pokud jde o nemovitosti v knize veřejné nezapsané je nutné, aby soud před povolení dražby z moci úřední nařídil provedení popisu nemovitosti dle ustanovení § 90 ex. ř. pro vykonatelnou pohledávku. V souvislosti s knihovním právem pak dožaduje povolující dražbu ten soud, u kterého je nemovitost knihovně vedená o vyznačení poznámky o zahájení dražebního řízení, pokud je sám

¹³¹ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹³² Ust. § 138 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹³³ Ust. § 133 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

knihovním úřadem pak může vyznačení takové poznámky nařídit.¹³⁴

Taková knihovní poznámka o vedení dražby pak vytvářela překážku litispendence, což znamená, že nelze povolit ani pro jiné vykonatelné pohledávky další nucenou dražbu stejné nemovitosti. To avšak nevylučuje, aby nucená dražba byla vedená ve prospěch více věřitelů, kteří mohli přistoupit k dražebnímu řízení již vedenému.¹³⁵

Dražební řízení se skládalo z několika fází. Lze hovořit o výše popsaném povolení dražby, odhadu nemovitosti a na něm závislém výkonu nucené dražby. Výkon nastával současně s povolením nucené dražby, pokud je soud exekučním také soudem povolujícím anebo po dožádání takového soudu o výkon soudem exekučním od tohoto soudu odlišným. Výkon záležel především v odhadu nemovitosti, který byl nejdůležitějším úkonem dražebního jednání, jelikož správný odhad byl rozhodující i pro výsledek dražby.¹³⁶ Odhad nemovitosti dané do dražby nařizoval soud exekuční a je nutno, aby zachoval lhůtu minimálně tři týdnů od povolení dražby¹³⁷ s výjimkou soudního prodeje nemovitosti v konkursním řízení dle konkursního řádu, který je nutno od odhadu v nucené dražbě v případě exekuce odlišit.¹³⁸

Odhad má vést ke zjištění zejména pravé hospodářské ceny nemovitosti a jejího příslušenství dle ustanovení § 140 ex. ř., za příslušenství je také v případě práva stavebního považována stavba. Ohledně služebností, výměnků a jiných věcných břemen bylo nutno odhad nemovitosti provést dvěma způsoby. Prvním způsobem bylo zjištění ceny nemovitosti se zřízenými břemeny a druhým způsobem pak bylo zjištění pravé ceny nemovitosti bez nich.¹³⁹

Tato věcná břemena bylo pak vhodné odhadnout i samostatně a uvést jejich cenu v odhadním protokolu.¹⁴⁰ Takové ohodnocení mělo význam pro následné rozvrhovací řízení dle § 225 ex. ř. Pokud bylo nájemní právo ve veřejné knize náležitě poznamenáno, tak s ním bylo možné nakládat pro účely dražby jako se

¹³⁴ Ust. § 134 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹³⁵ Ust. § 139 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹³⁶ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, část I., s. 144-145

¹³⁷ Ust. § 140 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹³⁸ Ust. §93 zákona č.1/1869 ř. z. konkursní řád.

¹³⁹ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, část I., s. 145

¹⁴⁰ Ust. § 144 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

služebností v souladu s ustanovením §1121 občanského zákoníku.^{141 142} Dle zákona ze dne 28. dubna 1912 č. 68 ř. z. o právu stavebním, mohlo být i toto právo předmětem nucené dražby.¹⁴³

K odhadu bylo nutno přibrat znalce, kterého jmenoval soud exekuční. Dle obtížnosti takového úkonu pak rozhodovalo, zda postačí znalec jeden nebo bude potřeba znalců dvou, u odhadů příslušenství postačil znalec jediný a znalce druhého pak lze přibrat na náklady a návrh stran. Dále zákon připouští přibrání tzv. zvláštních znalců, pokud to povaha pozemku odhadovaného vyžaduje a je-li to nezbytné pro určení správné hodnoty.¹⁴⁴ Za součinnosti přibraných znalců konal odhad orgán výkonný (exekuční soud, soudní komisař) za současného vyloučení soudních sluhů (soudních zřízenců) z takových úkonů.¹⁴⁵ Vhodné je upozornit na existenci odhadního řádu nemovitostí¹⁴⁶, který upravoval podmínky pro výběr a přibrání znalců, zásady odhadu nemovitostí a také zásady řízení při odhadování.¹⁴⁷

K návrhu na dražbu se přikládal návrh dražebních podmínek, jejichž přílohou bylo obligatorní. Pokud věřitel dražební podmínky k návrhu nepřipojil, byl vyzván soudem, aby návrh v určité době dodatečně dodal nebo, aby se do protokolu o dražebních podmínkách prohlásil. Pokud by tak neučinil, měl tento nedostatek za následek zrušení dražebního řízení.¹⁴⁸

Dražební podmínky označuje odborná dobová literatura jako jedny z nejdůležitějších podkladů, „...*tvůrce základ práv a závazků vydražitelových (lex contractus)*“¹⁴⁹. Předmětné podmínky dražební musely obsahovat označení nemovitosti s uvedením příslušenství nebo označení velikosti podílu nemovitosti, výši jistoty („*vadia*“), označení věcných břemen, které musel vydražitel převzít bez srážky z nejvyššího podání, výši podání nejmenšího, výši podání nejvyššího, udání doby pro přechod nebezpečí, užitků a břemen, určení doby a podmínek k odevzdání nemovitosti a knihovního vkladu jeho vlastnického práva.¹⁵⁰

¹⁴¹ Ust. § 1121 zákona č. 946/1811 z. s., obecný zákoník občanský

¹⁴² HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, část I., s. 145

¹⁴³ tamtéž s. 140

¹⁴⁴ Ust. §143 ex. ř. zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁴⁵ Ust. §144 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁴⁶ Min. nařízení ze dne 25. července 1897 č. 175 ř. z. (odhadní řád nemovitostí)

¹⁴⁷ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, část I., s. 145

¹⁴⁸ Ust. §145 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

¹⁴⁹ HORA, Václav. Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, část I., s. 149

¹⁵⁰ Ust. §146 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

S institutem nucené dražby souvisí také tzv. relicitace, neboli: „...*opětný nucený prodej nemovitosti, který se povoluje a provádí na žádost kteréhokoliv reálného věřitele, když vydražitel nezaplatil včas a řádně nejvyšší podání.*“¹⁵¹ Takovou opětovnou dražbu upravuje exekuční řád v ustanoveních §154-155, kdy ustanovení § 154 ex. ř. stanoví: *“Jestliže vydražitel včas a řádně nezaplatí podání nejvyššího, zavede se k návrhu opětová dražba nemovitosti na náklad a na nebezpečnost vydražitele obmeškalého.*“¹⁵² O úpravě relicitace dle o. s. ř. pojednává autorka v kapitole páté.

Předražek je v ex. ř. institutem, který bylo přípustné využít v případě, kdy nejvyšší podání, kterému byl udělen příklep, nedosahovalo tří čtvrtin odhadní ceny nemovitosti a příslušenství. Předražkem se pak může stát taková dražba neúčinnou.¹⁵³ Předražek je možné podat ve lhůtě čtrnácti dní od příklepu a bylo nutné soudu prokázat, že byl zajištěn čtvrtý díl odhadní ceny nemovitosti a byla složena jistota. Takový předražek nebylo možné odvolat¹⁵⁴, jediná možnost byla že původní vydražitel zbavil takový předražek účinku tím, že zvýšil nejvyšší podání na obnos nejvyššího předražku.¹⁵⁵ Pokud by vydražitelovi vypršela lhůta tohoto učinit, tak exekuční soud prohlásil přijetí podaných předražků.¹⁵⁶ Jakmile nabylo předmětné přijetí právní moci, dřívější dražba pozbývá právních účinků.¹⁵⁷

4.3.5.2 Veřejná dražba

Veřejnou dražbou má autorka práce na mysli dražbu movitých věcí náležejících dlužníku. Jedná se o prodej zabavených movitých věcí na návrh věřitele, pro jehož vykonatelnou pohledávku byly zabaveny.¹⁵⁸ Po povolení prodeje a zahájení řízení pak nelze povolit prodej těchto věcí a je tím vytvořena překážka litispendence.¹⁵⁹

Dražební stání se oznamuje doručením ediktu, ve kterém je označeno místo a čas dražby, movité věci s doložením, zda je možností tyto věci před stáním ohledat.¹⁶⁰ Místo dražby je tam, kde jsou věci movité zabaveny, pokud není

¹⁵¹ *Ottův slovník naučný.* Dvacátý první díl. Praha : J. Otto, 1904. s. 530-531

¹⁵² Ust. §154 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁵³ Ust. §195 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁵⁴ Ust. §196 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁵⁵ Ust. §197 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁵⁶ Ust. §198 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁵⁷ Ust. §199 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁵⁸ Ust. §264 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁵⁹ Ust. §267 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁶⁰ Ust. §272 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

účastníky dohodnuto místo jiné nebo pokud rozhodne soud exekuční o tom, že takové věci na jiné místo zaslány nebudou.¹⁶¹ Dražbu provádí výkonný orgán a je k ní přizván znalec, který odhaduje hodnotu předmětů vnesených do dražby, v případě většího množství předmětů nebo jejich větší hodnoty lze pak přizvat k dražbě znalců více. O určení znalce rozhoduje exekuční soud.¹⁶²

Při postupu k udělení příklepu se nejprve dvakrát vyzývá k dalšímu, tedy vyššímu, podání. Příklep se poté udělí podateli, který nabídl nejvyšší kupní cenu, kterou musí do konce dražby složit, v opačném případě může být věc znovu předmětem vyvolávání.¹⁶³

Dražba končí v případě, kdy celkový výtěžek stačí k uspokojení vykonatelných pohledávek věřitelů, pro které je dražba vedena a dále k uhrazení veškerých příslušenství takových pohledávek a nákladů exekuce.¹⁶⁴

4.3.6 Exekuce pro pohledávky peněžité

Exekuci pro pohledávky peněžité lze rozlišovat na základě zákona na exekuci na jmění movité, exekuci na jmění nemovité a exekuci na práva, aby bylo něco vykonáno nebo opomenuto. Exekuce na jmění movité se pak dále rozděluje na exekuci na hmotné věci movité a nehmotné věci movité respektive těmito věcmi nehmotnými lze mít na mysli právě peněžité pohledávky, nároky na vydání a dodání hmotných věcí a jiná práva majetková.

Po dostatečně vyčerpávajícím nastínění exekuce pro pohledávky peněžité prostřednictvím nucené dražby a dražby veřejné a vzhledem k povaze této práce, která nemá být jen přepisem exekučního řádu a dalších právních předpisů, se následující odstavce budou zabírat jen těmi nejstěžejnějšími zákonnými body pro jednotlivé instituty shora uvedené.

4.3.6.1 Exekuce na jmění nemovité

Exekuční řízení týkající se nemovitých věcí lze pak provádět kromě zmíněné nucené dražby také pomocí jiných exekučních prostředků. Těmito prostředky je nucené zřízení zástavního práva, vnucená správa a v posledním pododdělení tohoto titulu o exekuci na jmění nemovité nacházíme ustanovení

¹⁶¹ Ust. §274 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁶² Ust. §275 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁶³ Ust. §278 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁶⁴ Ust. §279 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

zvláštní o exekuci na předměty vlastnictví horního.

Poslednímu pododdělení, které je pojmenováno „*Ustanovení zvláštní o exekuci na předměty vlastnictví horního*“ není v této práci níže věnována samostatná podkapitola, a proto je vhodné zmínit se o něm krátce zmínit v této části.

O exekuci na předměty ve vlastnictví horním pojednávají ustanovení § 240-248 ex. ř., které postupně vymezují nucenou správu, nucenou dražbu, doručování a také exekuci na právo z dobývání. Exekuce měla být vykonávána podle exekučního řádu za současného užití obecného horního zákona¹⁶⁵, který stanovil například náležitosti plné moci pro spravování předmětů v horním vlastnictvím.

Ustanovení o doručování pak umožňovalo, s výjimkou usnesení o povolení exekuce, doručovat veškeré listiny kromě samotného podnikatele nebo spoluvlastníkům jednoho dolu také zmocněnci, jenž je pro správu dolu zvolen.¹⁶⁶

4.3.6.1 Nucené zřízení zástavního práva

Pododdělení první „*O nuceném zřízení práva zástavního*“ spadá pod exekuci na jmění nemovité. Zástavní právo je zřizováno pro vykonatelnou peněžitou pohledávku na nemovitosti dlužníka nebo na podíle nemovitosti, který mu náleží.¹⁶⁷ Zástavní právo pak je právem k věci cizí, jímž věřitel zajišťuje budoucí uspokojení peněžité pohledávky a může být zřízeno dvojí formou, a to buď dobrovolně samotným dlužníkem na základě smlouvy nebo nuceně formou exekuce. U dobrovolného zřízení zástavního práva se nabytí i účinky takového úkonu řídí ustanoveními občanského¹⁶⁸ a knihovního zákona¹⁶⁹.

Pododdělení první, které upravuje nucené zřízení práva zástavního, obsahuje ustanovení o nemovitostech ve veřejné knize zapsaných. Tímto se samotné exekuční řízení dotýká práva knihovního. Tak je přímo stanoveno v ustanovení §88 ex. ř., dle kterého „*Je-li nemovitost zapsána ve veřejné knize, zřídí se zástavní právo vkladem zástavního práva do knih.*“ s tím souvisí věta následující „*Pro povolení a vykonání vkladu platí ustanovení obecného zákona knihovního ze dne 25. července 1871, z. ř. č. 95 ...*“¹⁷⁰, kdy jsou stanoveny výjimky pro situaci, kdy je k povolení vkladu na základě exekučního titulu příslušný jen soud zákonem

¹⁶⁵ Zákon č. 146/1854 ř. z., obecný horní zákon

¹⁶⁶ Ust. § 247 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁶⁷ Ust. §87 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁶⁸ Zákon č. 956/1811 z. s., obecný občanský zákoník

¹⁶⁹ Zákon č.95/1871 ř. z., obecný zákon knihovní

¹⁷⁰ Ust. §88 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

jmenovaný nebo pokud je lhůta k podání rekursu čtrnáct dní. Při takovém vkladu zástavního práva se vyznačuje u pohledávky také souběžně vykonatelnost. Toto vyznačení vykonatelnosti je důležité z hlediska vedení exekuce proti každému, a to bezprostředně, jenž by nemovitosti nebo podílu z této nemovitosti později nabyt.¹⁷¹ Lze poznámku vykonatelnosti povolit i zpětně, a to na základě takové skutečnosti, kdy bylo pro takovou pohledávku vloženo právo zástavní již dříve, než nastala vykonatelnost, na návrh vymáhajícího věřitele. Zde také mají platnost ustanovení obecného zákona knihovního se stejnými odchylkami, které uvádí § 89 ex. ř. Taková poznámka má pak stejnou právní sílu jako poznámka vykonatelnosti dle ustanovení předešlého, tudíž může být bezprostředně vykonatelnou proti každému pozdějšímu nabyvateli předmětné nemovitosti nebo jejího podílu.¹⁷²

U nemovitostí, které nejsou v takových veřejných knihách zapsané, a pro vykonatelnou pohledávku má být zřízeno právo zástavní, se pak vyžaduje, aby byly dostatečně popsány. Tento popis nemovitosti provádí exekuční soud, který rovněž povoluje samotnou exekuci, kdy k návrhu na povolení exekuce bude přiložen výpis z katastru nemovitostí pro předmětnou nemovitost, již se řízení má týkat.¹⁷³ Popsání, o němž je hovořeno, jest nazýváno v zákoně „zájemným popsáním“. Toto lze provádět, jen pokud je daná nemovitost ve vlastnictví nebo alespoň spoluvlastnictví dlužníka. Pokud nelze tuto skutečnost prokázat, musí tak být učiněno listinným osvědčením nebo slyšením samotného dlužníka o vlastnictví nemovitosti.¹⁷⁴

4.3.6.1.2 Vnucená správa

Druhé pododdělení zní „*O správě vnucené*“, kdy v jednotlivých ustanoveních exekuční řád vytváří bohatý zákonný podklad pro život tohoto institutu v praxi. Pro definování pojmu vnucené správy lze užít Ottova slovníku naučného a citovat ji z něj. Vnucená správa je: „*Uspokojení nároku cestou donucovací za úřední pomoci tím způsobem, že majetkový předmět odnímá se pouze disposici (nakládání) oprávněné osoby povinnované, proti níž exekuce se vede, aniž současně oprávnění (právo vlastnické, pachtovní, živnostenské a pod.) samo se*

¹⁷¹ Ust. §88 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁷² Ust. §89 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁷³ Ust. §90 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁷⁴ Ust. §91 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

odnímá, a přenáší na osobu jinou ...“¹⁷⁵ Z hlediska vztahu k právu knihovnímu lze opět dělit nemovitosti pro účely vnučené správy na ty, které jsou ve veřejné knize zapsané a na nemovitosti v knize nezapsané. Ustanovení § 98 a násl. ex. ř. pojednávají o nemovitostech ve veřejných knihách zapsaných. Pokud je nemovitost zapsána ve veřejné knize, soud, který povoluje vnučenou správu, dožádá soud, u kterého je vedena nemovitosti, aby vnučenou správu náležitě do veřejné knihy poznamenal, a to na listu břemen¹⁷⁶, jelikož při zřízení vnučené správy jde o zřízení břemene k nemovitosti. O takové poznámce je nutno říci, že má stejnou právní sílu jako poznámka při zřizování práva zástavního, co se týká provedení vnučené správy proti každému, kdo nemovitosti nabyde. Také souběžně se zapsáním takové poznámky je exekuční soud dožádán k výkonu vnučené správy.¹⁷⁷

U nemovitostí ve veřejných knihách nezapsaných, soud povolí správu vnučenou, pokud není sám soudem exekučním, tak spravuje o této skutečnosti také soud exekuční a dále ho dožádá o výkon. Dále pak soud exekuční nebo soud dožádaný postupuje dle ustanovení §99-100 ex. ř.¹⁷⁸

K výkladu institutu vnučené správy avšak nejlépe určitě poslouží také článek periodika Právník z roku 1899 ve spojení s konkrétními ustanovení o správě vnučené, který nabízí široké pojednání, a následující odstavce se tedy nebudou opírat jen o „strohé“ znění zákona.

Vedení vnučené správy je totiž institutem se zvláštním postavením mezi instituty ostatními. Kdy je možno užít vnučené správy stanoví § 97 ex. ř.: *„Správa vnučená budiž k návrhu vymáhajícího věřitele povolena k tomu konci, aby vykonatelná pohledávka byla zapravena z užitkův a důchodů nemovitosti nebo nemovitostních podílů dlužníkových. Správa vnučená má místo zejména také vzhledem k užitkům a důchodům statků svěřenských a statků lenních, pokud tyto výtěžky podle platných zákonů o rodinných svěřenstvích a lénech vůbec jsou podrobeny exekuci“*¹⁷⁹

Nejdůležitější postavení v rámci tohoto institutu zaujímá vnučený správce. Vnučený správce je ten, který užitky a důchody z nemovitostí správou zatížené má zpeněžovat, aby prostředky takto získané mohly být užity k uspokojení vymáhajícího věřitele. Exekuční soud přenáší na základě zákona a v jeho mezích

¹⁷⁵ *Ottův slovník naučný*. Dvacátý šestý díl. Praha : J. Otto, 1907. s. 840-841

¹⁷⁶ Ust. §98 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁷⁷ Ust. §99 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁷⁸ Ust. §102 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁷⁹ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

část své působnosti. Tuto působnost přenáší na osobu od státního úředníka odlišnou, avšak jednající na odpovědnost a dle příkazů takového exekučního soudu.¹⁸⁰

Obor působnosti pak úžeji stanoví zákon v § 109, kde vymezuje k čemu je správce oprávněn. Zejména se jedná o tom, aby bylo nemovitosti takto odevzdané řádně a úspěšně hospodářsky užíváno.¹⁸¹ Zásada dobrého hospodáře tedy bude zásadou stěžejní pro vnučenou správu a samotného správce při výkonu jeho působnosti, kdy by se dalo mluvit o působnosti přenesené nebo propůjčené, a o to větší nárok zde pak bude kladen na dozor ze strany exekučního soudu, o kterém taktéž pojednává jedno z následujících ustanovení a to § 114 „O dozoru k tomu, jak správce hospodaří“, které ve větě první stanoví: „*Soud exekuční má dozírati k tomu, jak správce hospodaří, a z moci úřadu na to naléhati, aby odstraněny byly vady a nepravidelnosti při hospodaření shledané.*“¹⁸²

Na osobu správce jsou také kladeny určité požadavky, a to zejména ve vztahu ke složitosti úkonů v rámci spravování nemovitostí podléhajících exekuci. Jedná se zejména o technické a odborné činnosti, které nemůže samotný exekuční soud už jen z povahy věci vykonávat. V tomto směru se exekuční řád, stejně tak jako dřívější soudní řád, zaobírá právě otázkou přenosu části soudcovské působnosti na osoby znalé těchto věcí, tzn. na vnučené správce. Postavení takového správce je pak čistě postavením veřejnoprávním, jelikož nejedná v soukromém zájmu ani jedné ze stran exekučního řízení.¹⁸³

Veřejnoprávní postavení vnučeného správce lze odvodit i od toho, že na základě výkonu musí skládat v souladu s § 108 ex. ř. slib, což je následkem toho, že se jedná o dočasného člena exekučního soudu¹⁸⁴ a také osobu, která je podrobena dozoru v rámci vnitřní organizace takového orgánu.

Periodikum Právník pak uvádí v poznámce pod čarou, že se vnučenému správci taktéž dostává ochrany podle trestního zákoníku a to ustanovením týkajícím se úřední osoby (přesněji „*zřízenci státnímu*“), přičemž se také správce pokládá pro účel tohoto zákona za úředníka. Toto rozšíření ochrany i na vnučené správce spočívá na rozhodnutí nejvyššího (kasačního) soudu ze dne 14. července 1882, což

¹⁸⁰ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1899. Roč. 38, s. 348

¹⁸¹ Ust. §109 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁸² Ust. §114 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁸³ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1899. Roč. 38, s. 648

¹⁸⁴ tamtéž

je samo o sobě zajímavým krokem, jelikož v té samé věci opačným rozhodnutím rozhodl nejvyšší soud dne 21. května 1881.¹⁸⁵

Samozřejmě zákon dává možnost odvolání vnučeného správce, a to z moci úřední nebo k návrhu některé strany, po odvolání soud exekuční jmenuje správce nového a řídí se předpisy o jmenování správce stejně jako u správce původního a odvolaného. Také samotný správce, nýbrž se nachází v organizaci soudu exekuci vykonávající, podléhá disciplinární pravomoci soudu, ke kterému přísluší, tedy kterým byl jmenován.¹⁸⁶

Odměna správce je vyměřována podle rozsahu, obtížnosti a pečlivosti jeho hospodaření. Jak cituje článek periodika Právník, je-li za správce zřízen advokát neřídí se jeho odměna advokátním tarifem, jelikož nejde o právnickou profesi ve smyslu tohoto zákona, ale jde o funkci čistě hospodářskou.¹⁸⁷

K zrušení vnučené správy může dojít jak na základě důvodů uvedených v zákonné úpravě, konkrétně na základě ustanovení § 39-40 ex. ř. v souvislosti s §162-165 jednacího řádu¹⁸⁸, tedy v souvislosti s těmi okolnostmi na základě, kterých se zrušuje (zastavuje) exekuce samotná, tak na základě důvodů jiných. Dalším důvodem je bezesporu to, že důvody vnučené správy zaniknou v souvislosti s tím, že veškeré pohledávky i s příslušenstvím byly zaplacený, než byla povolena samotná vnučená správa, a to dle § 129 odst. 3 ex. ř., tuto skutečnost musí oznámit exekučnímu soudu věřitelé nebo vnučený správce.¹⁸⁹ Vnučená správa bude také zrušena, pokud k tomu sám vymáhající věřitel učiní návrh.

4.3.6.2 O exekuci na jmění movité

Exekuce na jmění movité spadá v exekučním řádu do druhého oddílu a druhého titulu. Takovou exekuci pak dále rozdělujeme na exekuci na věci hmotné, exekuci na pohledávky peněžité, exekuci na nároky, aby byly věci hmotné vydány a dodány, a exekuci na jiná majetková práva.

¹⁸⁵ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1899. Roč. 38, s. 648

¹⁸⁶ tamtéž s. 650

¹⁸⁷ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1899, roč. 38, s. 652

¹⁸⁸ Zákon č. 112/1897 ř. z., Soudní řád jednací řád pro soudy první a druhé instance

¹⁸⁹ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1899, roč. 38, s. 663

4.3.6.2.1 O exekuci na věci hmotné

Tato podkapitola úzce souvisí s exekuční novelou (zákonem č. 74/1884 ř. z.), o níž bylo pojednáno v kapitole třetí a exekuční řád na ní navázal tím, že převzal ustanovení omezující vedení exekuce na některé předměty. Do ustanovení exekučního řádu byly tak začleněny předměty, které nemohly být při exekuci zabaveny. Dále bylo převzato ustanovení, že nesmí být exekvováno příslušenství odděleně od nemovitosti.

Ustanovení věnující se exekuci na věci hmotné je začleněno do pododdělení prvního, které je rozděleno do částí „*O zabavení*“, „*Jak osoby třetí k platnosti přivádějí práva zástavní a přednostní*“, „*O uschování*“, „*Kdy zabavení může býti omezeno*“, „*O prodeji*“, „*Jak se nakládá s výtěžkem při prodeji dosaženým*“ a „*O rekurse*“.¹⁹⁰ Prodeji respektive veřejné dražbě se tato práce věnuje v rámci podkapitoly „*Dražební řízení*“.

4.3.6.2.2 Exekuce na pohledávky peněžité

Odpovědí na stále rostoucí požadavek dalšího efektivního způsobu k vymáhání peněžitých pohledávek bylo začlenění ustanovení, která umožnila příkázání pohledávek od poddlužníků.¹⁹¹ O zabavení takových pohledávek pojednává ustanovení § 294 ex. ř., které stanoví: „*Exekuce na peněžité pohledávky dlužníkovy koná se zabavením jich.*“ Povolující soud poddlužníkovi přikáže, aby neplatil dlužníku, a tím se zabavení vykoná, zároveň s tímto úkonem bude příkázáno dlužníku, aby se svou pohledávkou již nijak nenakládal a zejména ji nevybral. Poddlužník může odporovat pomocí rekursu.¹⁹²

V souladu s ustanovením § 301 ex. ř. soud exekuční k návrhu věřitele uloží, aby se poddlužník ve lhůtě čtrnácti dní vyjádřil ohledně toho, zda zabavení pohledávky uznává a je ochoten ji platit přímo věřiteli, zda existuje vzájemné plnění, na kterém je jeho platební povinnost závislá, zda neexistuje nárok jiné osoby na zabavenou pohledávku, zda jsou i další věřitelé, kteří mají zástavní právo k pohledávce, a také od kterého věřitele a u kterého soudu byla zabavená pohledávka zažalována.¹⁹³

¹⁹⁰ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁹¹ WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. *Soudní exekuce*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 40

¹⁹² Ust. §294 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁹³ Ust. §301 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

Pohledávka, která byla pohledávkou zabavenou, pak byla přikázána věřiteli na jeho návrh. Takový návrh mohl být podán se žádostí o zabavení pohledávky. Pokud byl poddlužníkovi udělen příkaz dle ustanovení §301 ex. ř., muselo se počkat až vyprší lhůta k jeho vyjádření.¹⁹⁴

Dlužník měl povinnost vymáhajícímu věřiteli předat veškeré listiny, které souvisely s pohledávkou.¹⁹⁵ Na vydání takových listin může být vedena exekuce dle ustanovení § 346-348 ex. ř. nacházející se v oddílu třetím exekučního řádu nazvaném „*Exekuce práva, aby něco bylo vykonáno neb opominuto*“.

Jakmile poddlužník zaplatil, zapravily se tím pohledávky vymáhajícího věřitele až do částky, jež věřiteli náležela podle zástavního práva. Pokud bylo z pohledávky uspokojeno více, než byla výše dluhu, tak věřitel musel vydat pohledávku dalším zástavním věřitelům k vybrání nebo tuto převyšující částku složit k soudu či odevzdat dlužníkovi, pokud byla pohledávka částečně od exekuce osvobozena.¹⁹⁶

4.3.6.2.3 Pododdělení třetí a čtvrté exekučního řádu

Tyto dvě pododdělení náležejí k titulu druhému oddílu druhému exekučního řádu, a proto alespoň jejich krátké popsání poslouží k úplnému uzavření části o exekuci na jmění movité. Třetí pododdělení obsahuje ustanovení o „*Exekuci na nároky, které se týkají toho, aby věci hmotné byly vydány a dodány*“ a počíná od ustanovení § 325 ex. ř., které odkazuje nazpět k exekučnímu řádu a dotýká se institutu zabavení takového nároku, stanoví totiž: „*Zabavení nároků dlužnickových, jichž předmětem jest vydání nebo dodání věcí hmotných, stane se podle předpisů §§ 294 až 298. K dalším krokům exekučním vztahují se obdobně předpisy §§ 300 až 319, při čemž přihlédáno buď k ustanovením následujícím.*“¹⁹⁷ Následující ustanovení upravují způsob dobývání takových nároků.

Čtvrté pododdělení „*Exekuce na jiná práva majetková*“ v úvodním ustanovení této části exekučního řádu pojednává o právech, která jsou z exekuce vyloučena. Takovými právy jsou výměnky, jejichž roční výnos nepřesahuje 300 zl., a pokud jsou nezbytné pro dlužníka a členy jeho rodiny, tak jsou z exekuce zcela

¹⁹⁴ Ust. §303 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁹⁵ Ust. §306 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁹⁶ Ust. §312 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁹⁷ Ust. §312 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

vyloučeny.¹⁹⁸

Tato část obsahuje rovněž ustanovení o zpeněžení takového zcizitelného práva. Veřejnou dražbou pak mohlo být právo zpeněжено, jen pokud by nebyl žádný jiný možný způsob, jak exekuci provést nebo by možné exekuci provést pouze se zbytečně vysokými náklady. Prodej byl pak uskutečněn v souladu s ustanoveními k prodeji zabavených movitých věcí.¹⁹⁹ V ustanovení § 345 ex. ř. „*O rekurse*“ je negativním výčtem vymezeno, v jakém případě není možné podat opravný prostředek, respektive proti kterým usnesením není opravný prostředek přípustný.²⁰⁰

4.3.7 Exekuce na práva, aby bylo něco vykonáno nebo opomenuto

Oddíl třetí exekučního řádu upravuje exekuci vedenou k tomu, aby bylo něco vykonáno nebo opomenuto. Oddíl se pak dělí na části dle povahy konání na vydání nebo dodání věcí movitých, o postoupení nebo vyklizení nemovitostí a předmětu vlastnictví horního a lodí, o zřízení nebo zrušení práva knihovního, o zrušení společenství a úpravě hranic, o dražbě nemovitosti společné. Také pojednává o tom, jak vymoci činy jiné neboli činy, které mohou být vykonány osobou třetí.

Co je určitě zajímavé vyzdvihnout z těchto všech ustanovení je ustanovení § 360 a násl. týkající se dlužnické vazby, na kterou navazuje kapitola pátá uvedením článků na toto téma. Vazba byla vykonávána tak, že se dlužník uvedl do vazební místnosti, která k tomu byla určena a byla oddělena od výkonu trestu a od vazby vyšetřovací. Zatčení probíhalo na základě zatýkacího rozkazu vydaného exekučním soudem, který byl doručen dlužníkovi současně s jeho zatčením. Taková vazba měla trvat nejvýše dva měsíce, pokud tato zákonem stanovená doba uplynula, dlužník musel být z vazby neprodleně propuštěn, a to z moci úřední.²⁰¹

Ustanovení § 362 pojednává o vazbě uvalené na osoby ve veřejném úřadu nebo ve veřejné službě. Zde je obligatorní podmínkou oznámení skutečností o takovém zatčení a uvedení do vazby představenému úřadu, ve kterém dlužník úřad zastává. Dále pojednává o možném odkladu, pokud je nezbytné, aby byl zatčený ve své nepřítomnosti zastoupen. Zákon zde dovoluje uvedení do vazby až po opatření

¹⁹⁸ Ust. §330 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

¹⁹⁹ Ust. §332 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

²⁰⁰ Ust. §345 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

²⁰¹ Ust. §360 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

takového zastoupení.²⁰² U četnictva a ozbrojených složek nebo vojenské policejní stráže se exekuční soud musel obrátit na představeného příslušného velitelstva.²⁰³

Vazba nemohla být vykonána, pokud by to ohrožovalo zdravotní stav dlužníka. Pokud by se zdravotní stav dlužníka zhoršil až v průběhu výkonu vazby, musela být vazba z úřední moci přerušena.²⁰⁴

Na náklady vazby, které zahrnovaly i výživu zatčeného, složil vymáhající věřitel zálohu jednou týdně. Zatčení mohlo proběhnout až po složení první zálohy, a pokud nebyla ani posléze záloha složena na účet soudu musela být zrušena.²⁰⁵

5. Exekuční řízení na stránkách časopisu Právník v letech 1861-1918

Není lepšího způsobu než definovat exekuční řízení a vše s ním související pomocí jednotlivých stránek periodika Právník. Je to především z toho důvodu, že články zde vydávané reflektují dobovou problematiku a nejčastější otázky k exekučnímu řízení. Na základě publikace těchto článků si pak lze vytvořit konkrétnější obraz o podobě takového řízení v daném období, a to ve spojitosti s mnoha právními předpisy, které exekuční právo ovlivnily. Autorka se v této kapitole zaměřuje na praktické otázky, zejména na rozbor pro ni zajímavých a přínosných článků předmětného periodika, jež se věnují stěžejním institutům exekučního práva, z toho důvodu zde není podáván obsáhlý rozbor každého článku, který by se jen dotýkal exekučního řízení, ale jsou vybrány pouze články pro autorku zajímavé a přínosné rovněž i pro čtenáře.

5.1 Ke vzniku a významu časopisu Právník

Rok 1861 se stal rokem velice významným a dá se říci přelomovým, co se týče obnovy právní vědy v jazyce českém na území tehdejšího Rakouského císařství. V tomto roce začalo prvně vycházet periodikum Právník, periodikum podporující zejména rozvoj právního bádání a diskuze. Založení časopisu bylo bezesporu také projevem českého národního obrození. Roku 1864 se pak redakce

²⁰² Ust. §362 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

²⁰³ Ust. §363 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

²⁰⁴ Ust. §365 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

²⁰⁵ Ust. §366 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

periodika spojila s Jednotou právnickou a další ročníky tak vycházely pod její záštitou.

Periodikum nese v prvním vydání podtitul „*Časopis věnovaný vědě právnické vůbec*“, což nastiňuje jeho směr a obsah. První stránka tohoto vydání pak nese nadpis „*Naše úloha*“ ze dne 25. března 1861, z tohoto článku je možné se seznámit s opravdovým záměrem, který vyvrcholil právě roku 1861 vydáním prvního čísla tištěného periodika.²⁰⁶

Důležitým podnětem k jeho vydání je určitě neopominutelný Císařský diplom ze dne 20. října 1860, jenž zajistil všem národům Rakouského císařství rovnoprávnost. Z této rovnoprávnosti pak vyplývá i rovnost všech jazyků, resp. rovnost češtiny a němčiny, a to také v právním prostředí. Tato rovnoprávnost se promítala tedy jak do soukromého života jednotlivců, tak právě také významně do života úředního a soudního tím způsobem, že řízení ústní i písemné mohlo být vedeno v jazyce jaký si strany samy zvolily, v Čechách tedy rovněž v jazyce českém.²⁰⁷

Za nutnou se zde předpokládá znalost právnické terminologie a to nás přivádí k hlavnímu záměru předmětného periodika. Lze citovat odstavec článku: „...*pouhé mluvnické vzdělání – ač jest podmínkou nevyhnutelnou – ovšem nedostačuje; neboť má zajisté věda právnická, jako kterákoliv jiná, významy i obraty své zvláštní, technické, a protož se musí ke vzdělání technickému přidružení též úplná známost právnické terminologie. Tuto musí sobě právník nevyhnutelně osvojit.*“ Autoři článku se zde zavazují k roli právě toho orgánu, který bude napomáhat k obnově právního prostředí v jazyce českém. Zavazují se, že budou rozvíjeny všechny obory vědy právnické a to včetně práva přirozeného a historického v nejširším smyslu slova.²⁰⁸

Článek „*Naše úloha*“, jako uvozující článek k celému rozsáhlému právnickému teoretickému i praktickému dílu, je pevným podkladem pro každé další vydání periodika a pro jeho osnovy. Již jen poznání tohoto článku postačí k tomu, abychom hlouběji pronikli do záměrů a ideálů tehdejší právnické obce v českých zemích. A stejně tak, jak se lze s pomocí časopisu Právník seznámit

²⁰⁶ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Antonín Renn, 1861, roč. 1, s. 1

²⁰⁷ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Antonín Renn, 1861, roč. 1, s. 4

²⁰⁸ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Antonín Renn, 1861, roč. 1, s. 4

s celým právem, tak lze z něj vycházet i při studiu exekučního řízení a jeho institutů v různých obdobích.

Zejména pak je možné na základě jednotlivých vydání periodika sledovat vývoj a rozdíly exekučního práva. Jde především o případy vedení exekučního řízení dle obecného soudního řádu a poté vedení exekučního řízení dle exekučního řádu vydaného v roce 1896.

5.1.1 První číslo periodika

Titulní strana prvního vydání časopisu Právník čítá několik významných jmen. Tyto jména náležely prvním vydavatelům časopisu, kterými byli kníže Rudolf Taxis jako představitel vlastenecké šlechty, JUDr. Jan Jeřábek jako zástupce mladých právníků a v neposlední řadě Karel Jaromír Erben, který byl nejen významným českým spisovatelem a historikem, ale rovněž i právníkem. Všichni z nich také přispívali zajímavými články do tohoto prvního vydání časopisu a výše zmíněný článek „*Naše úloha*“ byl sepsán právě JUDr. Jeřábkem.²⁰⁹

Tyto osobnosti se tak zasloužili o zrod tak významného díla, že jim i dnes a v této práci tímto náleží velkých díky.

Další osobností, která se podílela na tomto přínosném periodiku byl kupříkladu JUDr. Antonín Randa, který se o tři léta později podílel na založení Jednoty právnícké a stal se tak novým spoluredaktorem periodika. Přispíval svými články po dlouhá léta až do jeho vysokého věku. Byl tak významnou osobností, která se podílela na rozvoji práva v mnoha oblastech jako například v oblasti práva obchodního, občanského nebo směnečného. Po jeho úmrtí mu bylo věnováno několik článků ve vydání časopisu ze dne 15. října 1914 a tak lze seznat jeho veliký přínos a zásluhy, byl zde dokonce označován jako „Jeho excelence“. Pro zajímavost se hodí zmínit, že odpovědným redaktorem právě tohoto vydání byl JUDr. Václav Hora, z jehož díla tato práce čerpá v kapitole čtvrté.²¹⁰

²⁰⁹ Srov. První vydání časopisu Právník z roku 1861, titulní strana

²¹⁰ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnícká, 1914, roč. 53, č. 19

5.1.2 Jednota právnická

Seznat významné osobnosti přímo z periodika Právník lze bezesporu ze článků o Jednotě právnické, která od roku 1864 periodikum vydávala a poskytla rovněž významnou finanční pomoc. V článku „Právnická jednota v Praze“ je uvedeno několik jmen osobností, které se zasadily o založení takového spolku, který by rozvíjel právní vědu v českém jazyce. Jednalo se například o Tomáše Černého, Antonína Haase, Josefa Hochmanna, již řečeného Antonína Randu a Josefa Tylše.²¹¹

Přípis o povolení vzniku takového společenství byl doručen k rukám doktoru práv Antonínu Randovi, kterému rovněž příslušelo zahájení ustanovující schůze.²¹² Vznik Jednoty právnické byl povolen c. k. apoštolským Veličenstvem²¹³, jenž stanovil podmínky určitých změn stanov takového společenství.²¹⁴

Ve stanovách byl uveden cíl založení této jednoty, kterým bylo především rozvíjení českého jazyka ve vědě právní a státní. Takového cíle se mělo dosáhnout především přednášením a rozpravami v rámci schůzí Jednoty a také například vydáváním spisů a udílením pocty. Členství v Jednotě právnické pak bylo buď řádné nebo čestné. Rozdíl mezi nimi závisel na tom, že čestným členem byl ten, kdo měl významnou zásluhu na právních vědách nebo mu byl udělen státní čestný diplom. Řádným členem byl ten, kdo dosáhl právnického vzdělání a přihlásil se k Jednotě a následně byl přijat. Každý řádný člen měl právo účastnit se valné hromady a zde činit návrhy, hlasovat, volit a být volen. V čele stál starosta s prvním a druhým náměstkem a prvním a druhým jednatelem, kteří byli voleni ze členů na valných hromadách.²¹⁵

5.1.3 Karel Bürgel

Významnou osobností působící v oblasti exekučního práva na stránkách časopisu Právník byl JUDr. Karel Bürgel. Proto je vhodné, rovněž v souvislosti s tématem této práce, zmínit se o tomto autoru alespoň pár řádky.

²¹¹ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1864, roč. 37, s. 253

²¹² tamtéž s. 793

²¹³ C. k. apoštolské Veličenstvo = zkratka tzv. malého titulu panovníka Rakouského císařství

²¹⁴ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1864, roč. 37, s. 793

²¹⁵ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1864, roč. 37, s. 255-256

Narodil se roku 1841 v Pacově a vystudoval právo na Pražské univerzitě, kde získal titul doktora práv. Okolo roku 1867 pobýval v Praze, kde započal advokátní praxi.

Do „Právnicka“ přispíval již v letech 1867-1868, ale prozatím jen s malým rozsahem. Roku 1869 po odstoupení JUDr. Kučery z redakce periodika a za situace, že JUDr. Škarda nemohl redakci vést sám, byl K. Bürgel společně s JUDr. Černým zvolen za spoluredaktora periodika a v této funkci setrval až do roku 1872.

Roku 1871 se mimo jiné stal advokátem a členem advokátní komory království Českého. V souvislosti se zhoršením zdravotního stavu se pak musel vzdát své literární činnosti, ale i po vystoupení z redakce časopis podporoval. Zemřel dne 18. listopadu 1875 a jeho pohřeb navštívilo nespočet českých právníků.²¹⁶

O Karlu Bürgeru, který se v mnohém zasloužil v různých oblastech práva, je pojednáno ještě jednou v této práci níže v souvislosti s exekuční dražbou, jež byla jeho specializací.

5.2 Články uveřejněné na stránkách periodika

Autorka práce se v této podkapitole zaměří především na výzkumnou činnost soustředěnou na několik článků z periodika. Vybrány byly odborné články navazující na jednotlivé instituty shora uvedené a články, v nichž jsou obsažena jednotlivá rozhodnutí týkající se exekuce v letech 1861-1918.

Na stránkách časopisu lze studovat stovky článků a rozhodnutí, ale v závislosti na rozsahu této práce budou vybrány a zkoumány jen články něčím pro autorku zajímavé a podstatné. Články mají prohloubit představu čtenáře o exekučním řízení v daném období, a to především za pomoci uvedení praktických případů.

5.2.1 Exekuce povolená před novým exekučním řádem

Pokud jde o otázku časové působnosti jednotlivých předpisů upravujících exekuční řízení před přijetím a po přijetí nového exekučního řádu je určitě zajímavé a důvodné uvést do začátku rozhodnutí, jež se na tuto problematiku vztahuje.

Zavádějícím je rozhodnutí c. k. Nejvyššího soudu ze dne 1. března 1898,

²¹⁶ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1875, roč. 14, s. 790-792

kteře stanovilo, že na základě ustanovení čl. 31 z. č. 78/1896 ř. z. (dále jen „uvozující zákon k exekučnímu řádu“) má být exekuční úkon, který byl povolen před platností exekučního řádu, vykonán podle předpisů dosud platných, a že je rozhodným den ten, kdy exekuce soudem byla povolena, nikoliv den, kdy žádost došla soudu vykonávacímu.²¹⁷

Nutno bylo vyřešit otázku, zda lze provést exekuci povolenou před účinností exekučního řádu nebo by bylo třeba exekuci převést do řízení nového. C. k. krajský soud v Rudolfwertu dožádal soud exekuční ve Vídni o výkon poznámky odevzdání pohledávky náležející dlužníku. Tento soud exekuční avšak odmítl usnesením takový výkon s odkazem na čl. 34 uvozujícího zákona k exekučnímu řádu, kdy tento článek stanoví: „*Exekuce, který byla zahájena před tím než exekuční řád nabyl moci, na movité věci, na práva nebo pohledávky, avšak při počátku působnosti jeho ještě dále nepostoupila než k právoplatnému zřízení exekučního zástavního práva pro vymáhajícího věřitele, může od tohoto dne dále vedena býti toliko podle ustanovení exekučního řádu.*“²¹⁸ Dožadující soud pak toto odmítnutí neuznal za správné a to z důvodu existence čl. 31 uvozujícího zákona k exekučnímu řádu, jenž v daném případě stanoví výkon dle dosavadních předpisů, kdy zároveň vyloučil, že se na tento případ vztahuje čl. 34, jelikož exekuce pokročila dále než ke zřízení zástavního práva. C. k. Nejvyšším soudem pak bylo nařizeno, aby exekuční soud ve Vídni byl znovu o výkon dožádán s tím uvážením, že byla samotná exekuční žádost podána již před účinností nového exekučního řádu a samotná exekuce pak byla povolena výměrem ze dne 31. prosince 1897.²¹⁹

Zde nutno pak poukázat na ustanovení § 312 a násl. o. s. ř., která upravují takové exekuční odevzdání. Odevzdání není pokračováním exekuce, ale je samostatnou částí a druhem exekuce, která je povolením ukončena. Z toho důvodu nelze užít čl. 34 uvozovacího zákona k exekučnímu řádu, ale je nutno užít čl. 31 téhož zákona. Dožádaný exekuční soud je tak ve smyslu obecného soudního řádu povinen výkon provést.²²⁰

²¹⁷ Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu č. 3091 ze dne 1. března 1898, publikované v čas. Právník, 1898, roč. 37, s. 269-270

²¹⁸ Čl. 34. zákona č. 78/1896 ř. z., o zavedení zákona o řízení exekučním a zajišťovacím

²¹⁹ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnícká, 1898, roč. 37, s. 269

²²⁰ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnícká, 1898, roč. 37, s. 269

5.2.2 Exekuce na příjmy

Následující odstavce se alespoň krátce zaměří na články týkající se případů, ke kterým se vztahují zákony upravující exekuci vedenou na příjmy.

Tato oblast práva exekučního byla již představena v kapitole třetí této práce, kdy samozřejmě aplikace zákonů mnohdy mohla přijít do

5.2.2.1 Exekuce na mzdu a ohrožení existence rodiny

Článek z roku 1908 poskytuje úvahu týkající se úpravy oblasti exekuce vedenou na mzdu pro alimenty a jiné veřejné dávky. Zákonná úprava v této oblasti vycházela převážně z humánního stanoviska, které souviselo s názorem společnosti na to, že by nemanželským dětem měl stát poskytovat pomoc a ochranu proti tzv. „*nedbalému otci*“, který svou vyživovací povinnost neplnil. Dále poručenské soudy nutili poručníky, aby žalovali otce na uznání otcovství a plnění otcovských povinností. Dále pak, aby se vedla exekuce pro alimenty bez ohledu na jiné povinnosti otce dlužníka.²²¹

Problém při vedení exekuce z důvodu neplacení alimentů byl zejména v tom, že dlužník mohl změnit náhle zaměstnání a poručenský soud ho pak nenalezl a vedení exekuce bylo tak zmařeno.

Dalším problémem byla situace, kdy otec měl vedle dětí ještě dítě nemanželské a tomu pak měla náležet polovina ze mzdy. Tak bylo ponecháno dětem manželským stejně nebo méně než dětem nemanželským, jelikož stát se o manželské děti nestaral a proto ani zákon takovou nespravedlivou situaci neřešil. Mohlo tak snadno dojít k existenčním problémům rodiny dlužníka, který musel mnohdy opouštět zaměstnání a dokonce i svou rodinu, aby mohl tomuto způsobu exekuce uniknout. Nedosáhlo se tak záměru, který vedení exekuce zamýšleno a ani nemanželské dítě ničeho nedosáhlo.²²²

Pro osoby trvale ustanovené ve státní službě nebo u osob trvale ustanovených ve službě soukromé byla omezena exekuce pro dlužné alimenty alespoň omezena tak, že jim muselo zůstat 800 korun ročně. U mzdy plynoucí ze zaměstnání, která byla odlišným příjmem od výše zmíněných, se dala vždy exekvovat polovina takového příjmu a to i pokud mzda dosahovala jen existenčního

²²¹ Právnik: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 355

²²² tamtéž s. 356

minima přípustnosti exekuce. Nebyla tak označena nijak částka, která musela dlužníkovi trvale nezaměstnanému zůstat k dispozici, což bylo považováno za zákonný nedostatek.²²³

Nutno v tomto případě zmínit zákon č. 104/1912 ř. z., který se shora nastíněného případu dotýká. Zákon samotný zvyšoval existenční minimum v oblasti příjmů aktivních i odpočinkových a dále upravoval dobývání pohledávek pro výživné ze zákona. Částka vyloučená z exekuce, pokud byl vymáhán nárok na výživné, byla stanovena na 600 korun ročně.²²⁴

Z dobové judikatury lze užít rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 22. března 1900, které obsahuje právní názor k výše uvedené otázce nutnosti nové zákonné úpravy, a to následovně: „...stanoví-li zákon na ochranu dlužníka v trvalém poměru služebním se nalézajícího vůči privilegovaným pohledávkám třetích osob exekuce prosté minimum existenční 400 zl., by nebylo lze nahlédnouti, proč by zákon neměl schvalovati i existenční minimum exekuce prosté na ochranu osob trvale neustanovených...“²²⁵.

5.2.2.2 Exekuce na příjmy ve službách soukromých

Rozhodnutí uveřejněné roku 1908 v periodiku reagovalo na případ, kdy měla být vedena **exekuce na příjmy ve službách soukromých**. Předmětné rozhodnutí poslouží jako zajímavý dovětek k zákonům, o nichž tato práce pojednává v kapitole třetí.

Dlužníkem byl MUDr. K., který působil jako lékař na třech místech. Dlužník byl lékařem na knížecím panství za honorář 500 korun, lékařem okresní nemocenské pokladny za honorář 500 korun a obvodním lékařem za honorář 800 korun.²²⁶

Nejprve bylo usnesením c. k. krajského soudu v Písku rozhodnuto o povolení exekuce zabavením služného, které dlužníku náleželo z knížecího panství a okresní nemocenské pokladny a to na návrh vymáhající věřitelky. Z těchto dvou platů mělo být zabaveno dohromady 200 korun a dlužníku měl zůstat obnos 1600 korun

²²³ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 356

²²⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 20

²²⁵ Rozhodnutí c. k. Nejvyššího soudu ze dne 22. března 1900 č. 651./99., publikováno v čas. Právník, roč. 39, s. 387

²²⁶ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 414

z celého služného, tudíž došlo k výpočtu částky, která je exekuci podrobena, způsobem při kterém byly započítány i příjmy, jež měl dlužník ve službách veřejných.²²⁷

Dlužník proti tomuto rozhodnutí podal rekurs, kterému vrchní zemský soud vyhověl. Jako odůvodnění použil tu skutečnost, že dle zákona č. 68/1873 ř. z. pozmeněného zákonem č. 75/1888 ř. z. nelze služné osob plynoucí z trvalých soukromých služeb podrobit exekuci, pokud nepřevyšuje úhrnný obnos 800 zl. nebo 1600 korun. Rovněž dle zákona č. 123/1882 ř. z. podléhaly stálé příjmy z veřejné služby exekuci se současným omezením, že se musí jednat o jednu třetinu a dlužníku musí zůstat obnos 800 zl. nebo 1600 korun.²²⁸

Dle návrhu vymáhající věřitelky pak obnášelo služné v soukromé službě dohromady pouhých 1000 korun, tudíž nedosahovalo částky minimální, která by dlužníkovi musela být ponechána, respektive nepřesahovala výši 1600 korun, aby na tento obnos byla exekuce povolena.²²⁹

C. k. Nejvyšší soud rozhodl o zamítnutí dovolání vymáhající věřitelky z důvodu zejména toho, že není zákonného podkladu, který by umožňoval, aby k příjmu soukromého byl použit při výpočtu minimální hranice zabavitelnosti platu příjem veřejný. Zákon č. 68/1873 ř. z. se vztahoval pouze k platům osob v soukromé službě trvale ustanoveným, doslova: „...se jměním spadajícím pod ustanovení § 2. zákona ze dne 29. dubna 1873 č. 63 ř. z., pokud se týče 26. května 1888 č. 75 ř. z., když ani z těchto zákonů, ani z exekučního řádu...ani jinak nepodává se postačitelý důvod, že by k příjmu, z jiného právního důvodu plynoucímu, s nímžto naložiti dlužno, jako s každým jiným jměním, bylo lze sáhnouti při výpočtu existenčního minima...“²³⁰.

5.2.3 Institut exekučních titulů na stránkách časopisu Právník

Exekuční tituly jsou dle mnohého nejdůležitějším právním institutem v exekučním řízení. V návaznosti na předcházející spíše teoretickou podkapitolu „Exekuční tituly“ v kapitole „Exekuční řád z roku 1896“ je vhodné tento institut zmínit i v následujících odstavcích a prakticky nastínit případ týkající se

²²⁷ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 415

²²⁸ tamtéž

²²⁹ tamtéž

²³⁰ Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu č. j. R II. 38/8 ze dne 21. ledna 1908, publikované v čas. Právník, roč. 1908, s. 415

exekučních titulů. K tomu lze bezpochyby využít právě periodikum Právník, které se soustředilo na složité a mnohdy rozporuplné otázky v rozličných oblastech práva také v právu exekučním. Nelze totiž nahlížet na institut exekučních titulů jen stroze na základě nové zákonné úpravy (exekučního řádu), ale zejména je nutno tento institut nastínit i prakticky.

5.2.3.1 Exekuce vedená na základě nesprávného exekučního titulu

V souvislosti se všemi právními úkony v rámci exekučního řízení je nutno předpokládat také ty situace, kdy by byl právní úkon, v tomto případě vydání exekučního titulu, nesprávný. Vhodným se zdá být rozebrání článku, který tuto právní skutečnost řeší a snaží se také odpovědět na otázku, zda se může věřitel odvolávat na dobrou víru, doslovně nadpis předmětného článku zní: „*Exekuce na základě nesprávného titulu exekučního zakládá povinnost vymáhajícího věřitele k náhradě škody; může též na „bona fides“ se odvolati?*“²³¹ Ottův slovník naučný definuje pojem dobré víry jako „*osobní přesvědčení o poctivosti a bezelstnosti vlastního nebo cizího jednání*“²³²

Autor článku, který vychází z rozhodnutí c. k. zemského soudu v Praze ze dne 24. ledna 1908, se zabíral touto otázkou v souvislosti s případem žaloby na obnos 137 korun 10 haléřů. Tyto náklady vznikly žalobkyni v souvislosti s útratami vnučené správy.²³³ Jak tato práce uvádí výše, vnučená správa jest tam, kde je nutno nemovitost v exekučním řízení takto zajistit pro účel uspokojení nároku věřitele uvedeného v exekučním titulu a na jeho návrh.

Žalobkyně uváděla v žalobě jako podklad usnesení c. k. obchodního soudu v Praze, kterým byla povolena exekuce vnučeným zřízením zástavního práva na dům v jejím vlastnictví a dále byla nařízena vnučená správa tohoto domu. Tak bylo učiněno přesto, že předmětné domnělé pohledávky, pro které bylo takto učiněno, byly již zaplacený a zanikly. Proti tomuto usnesení podala žalobkyně také stížnost, jíž bylo vyhověno ve všech instancích, a tím byly všechny právní úkony spojené s exekucí zrušeny. Dále byla podána opoziční žaloba²³⁴ na základě, které se žalovaní zavázali veškeré exekuční úkony vedené proti žalobkyni zrušit. Důvodem

²³¹ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 821

²³² Ottův slovník naučný. Čtvrtý díl. Praha : J. Otto, 1891. s. 324

²³³ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 822

²³⁴ Opoziční žaloba je žaloba na zastavení výkonu rozhodnutí pro zánik práva

pro všechny tyto úkony bylo důvod jediný, a to že žalobkyni vznikly útraty spojené s vedením nařízené vnučené správy. Jednomu z žalovaných avšak nebylo předtím známo, tedy před jeho postupem v exekuci, že byly pohledávky zaplacený a odvolával se na „*bona fide*“. Poté lze vznést otázku, kdo ponese náklady vnučené správy po tom, co nárok, pro který byla vedena exekuce, zanikl.²³⁵

Autor předmětného článku v periodiku je toho názoru, že je nutno a sluší se tuto otázku řešit dle ustanovení exekučního řádu. Pokud se lze při řešení této otázky lze opírat o autorovo mínění vychází najevo velice jednoduché řešení této problematiky skrze ustanovení § 35 a § 74-75 ex. ř.²³⁶ V tomto případě se hodí citovat ustanovení § 75 ex. ř.: „*Jestliže řízení exekuční musilo býti zrušeno z některého důvodu v §§ 35, 36 a 39, č. 1 uvedeného, nebo jestliže musilo býti zrušeno z důvodů jiných, které vymáhající věřitel již znal při podání návrhu, aby exekuce byla povolena, nebo při počátku výkonu exekuce, tedy vymáhající věřitel nemá nároku na náhradu nijakých exekučních nákladů až do zrušení vzniklých.*“²³⁷. V souvislosti s § 74 ex. ř. je citované ustanovení výsledkem všeobecné zásady exekučního řízení, tedy zásady toho, že dlužník je povinen vymáhajícímu věřiteli k jeho žádosti nahradit všechny jemu způsobené náklady na exekuční řízení, jichž bylo třeba k uspokojení nároku.²³⁸

Důvodem pro zastavení řízení je v tomto případě ustanovení § 35 ex. ř. neboli „*O námitkách proti nároku*“, které byly uskutečněny žalobkyní prostřednictvím žaloby podané k soudu, které lze podat teprve až po vzniku exekučního titulu, který je základem pro řízení, jenž má být zastaveno, respektive exekuce má být na základě pravomocného rozhodnutí o námitkách zrušena.²³⁹ Není na škodu dodat, že námitky proti nároku je třeba odlišit od námitek ostatních – tedy od námitek proti povolení exekuce dle § 36 ex. ř. Jako nespravedlivé se tedy jeví, aby takto domnělý dlužník nahrazoval věřiteli náklady související s vymáháním nároku. Ani námitku „*bona fide*“ nelze užít ve vztahu k ustanovením § 74 a 75 ex. ř. k uhrazení nákladů exekuce dlužníkem, třebaže věřitel nevěděl o skutečnosti, že nárok zaplacením pohledávek zanikl.²⁴⁰ U věřitele se všeobecně předpokládá jistá

²³⁵ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 822

²³⁶ tamtéž

²³⁷ § 75 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

²³⁸ § 74 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

²³⁹ § 35 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

²⁴⁰ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 823

míra opatrnosti, pozornosti a bez ohledu na konkrétní případ je nutné, aby sám věřitel bral ohledy na dlužníka.²⁴¹ Pokud se až nyní dostáváme k zodpovězení další otázky, kdo jest tedy povinným poskytnout náhradu škody dle ustanovení §1295 občanského zákoníku, jenž stanoví „*Každý má právo, žádati na škůdci náhradu škody, kterou mu způsobil zaviněním; bez rozdílu, zda-li škoda byla způsobena přestoupením povinnosti smluvní či mimo případ smlouvy.*“²⁴², pak je to ten, kdo způsobil domnělému dlužníku obtíže tím, že na jeho vlastnictví navrhnul vnučenou správu i bez dostatečného ověření správnosti exekučního titulu, a lze pak ve smyslu ustanovení občanského zákoníku²⁴³ žádat na něm toto plnění.

5.2.4 Knihovní zápisy po vlivu nového exekučního řádu

Systematická a kodifikační úprava exekuce měla značný vliv na právo knihovní, tedy na zápisy v knihách veřejných, které podmiňují víceméně vznik, zánik nebo změnu právních vztahů k věcem nemovitým.²⁴⁴

Exekuční řád se v různých situacích výslovně knihovního zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení dovolává. Avšak vliv samotného rakouského exekučního řádu na platné právo knihovní je dosti značný. Zásadní pravidlo tohoto vlivu ex. ř. nalézáme v ustanovení čl. 1 uvozovacího zákona k ex. ř., a to v odstavci druhém, tedy o poměru exekučního řádu ke všem jiným zákonným ustanovením obsaženým v normách o předmětech, které jsou upraveny v ex. řádu, doslovně: „*Týmž dnem pozbudou účinnosti všechna ustanovení v jiných zákonných předpisech obsažená o předmětech, které jsou upraveny v řádě exekučním, pokud tento zákon neb exekuční řád neobsahuje výjimky.*“²⁴⁵ Takových výjimek je uvedena v citovaném zákoně celá řada a tím způsobil exekuční řád změny absolutní na zákoně knihovním, jak uvádí periodikum v článku nazvaném „*Několik poznámek o vlivu řádu exekučního na právo knihovní*“.²⁴⁶

Právo knihovní je pro právo exekuční zejména důležité tím, že knihovní zápisy ve veřejných rejstřících, jež jsou předmětem úpravy práva knihovního, hrají

²⁴¹ Právnik: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 823

²⁴² Ust. § 1295 zákona č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

²⁴³ Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

²⁴⁴ Právnik: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1900, roč. 39, s. 602

²⁴⁵ Čl. 1 zákona č. 78/1896 ř.z., (o zavedení zákona o řízení exekučním a zajišťovacím)

²⁴⁶ Právnik: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1900, roč. 39, s. 603

důležitou roli v exekucích na nemovitosti. Efektivní vedení exekuce na věci nemovité je podmíněno nepochybně takovými správnými zápisy o předmětu exekuce a není pochyby, že je také potřebné a nutné vyznačení doložky v takovém veřejném rejstříku (k tomu určenému) o vedení exekuce na věc nemovitou např. vkladu práva zástavního pro vykonatelnou pohledávku nebo o následném vyznačení poznámky o vykonatelnosti či zápis o povolení vnučené správy. Rozdíl zejména bude v tom, jak působí právo exekuční na knihovní zápisy z hlediska vynucených změn takových zápisů, což je znakem a podstatou samotného exekučního řízení. Ohledně samotného knihovního práva jde o tzv. právo dobrovolné, ale ve vazbě na právo exekuční lze pak mluvit o odnoži takového práva a to o knihovním právem exekučním.²⁴⁷ Jednodušeji by se dalo říci, že samotnou odlišnost tedy lze shledávat především v tom, zdali jsou zápisy a jejich změny činěny na základě dobrovolného úkonu, či jde o tzv. úkon vynucený v důsledku exekuce.

Do kategorie úkonů, které jsou zvláštní odnoží práva knihovního, tedy práva knihovního exekučního lze zařadit úkony dle ustanovení § 87 ex. ř. – vklad práva zástavního pro vykonatelnou pohledávku, § 89 ex. ř. – poznámka vykonatelnosti ve spojení s § 208 ex. ř. – vklad takové poznámky, § 98 ex. ř. – povolení vnučené správy a poznámka o ní z povinnosti úřední.²⁴⁸ Dále pak v souvislosti s vnučenou dražbou poznámka o ní také z povinnosti úřední dle § 134 ex. ř., § 320 ex. ř. - vklad zástavního práva na knihovně zjištěnou pohledávku, § 324 ex. ř. - vklad převodu pohledávky, zápisy ve smyslu § 350 ex. ř. a naposled záznamy zjišťovací dle § 374 ex. ř., všechny tyto úkony budou podléhat exekučnímu právu.²⁴⁹ Od úkonů, které podléhají ryze právu exekučnímu je pak nutno odlišit úkony dle práva knihovního, jde o úkony sice s exekučním řízením spojené, ale provedené na základě zákona knihovního, s tímto v souvislosti lze uvést příkladem čl. 13 č. 2 uvozovacího zákona, který hovoří o tom, že *předpisy o doručování soudních výměřů, kterými se doručují za exekuce* nejsou dotčeny, dále č. 5 stejného článku s tím, že dotčeny nejsou také *předpisy obecného knihovního zákona o zajišťování práv a nároků záznamem v knihách pozemkových.*²⁵⁰

²⁴⁷ Právnik: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1900, roč. 39, s. 604

²⁴⁸ tamtéž

²⁴⁹ tamtéž s. 605

²⁵⁰ Čl. 13 zákona č. 78/1896 ř.z., (o zavedení zákona o řízení exekučním a zajišťovacím).

5.2.5 Exekuční dražba na stránkách časopisu Právník

Exekuční dražba je v rámci obsahového hlediska stránek periodika jedním z nejčastěji rozebíraných témat v rámci exekuce, a proto je vhodné uvést, některé články o ni pojednávají.

5.2.5.1 Veřejné dražebny

Pro konání exekučních dražeb byly zřízeny tzv. veřejné dražebny. Historicky zajímavým se jeví bezesporu „Pamětní spis c. k. notářské komory pražské o zřízení veřejné dražebny v Praze“ zveřejněný roku 1888 na stránkách periodika Právník.²⁵¹ Z tohoto spisu se jeví jasná touha a snaha po zřízení takové veřejné dražebny, kam by měl přístup každý, a vyřešilo by se spoustu dražebních komplikací.

Zejména byla problémem situace, kdy se dlužníkovy věci neprodaly za takovou cenu, za jakou by prodány být mohly. To způsobovalo zejména to, že dluh nebyl uspokojen, a navíc se dlužníku ještě dlužná suma navýšila o náklady spojené s provedením dražby. Zřízení veřejné dražebny by pak znamenalo, že by k takovým dražbám mělo přístup více lidí a byla by zde možnost prodat tak předměty uvedené v dražbu za větší obnos.²⁵²

Reakcí na přijetí nového exekučního řádu bylo právě zřízení takových veřejných dražeben. Dražebna v Praze byla zřízena roku 1900 nařízením Ministerstva spravedlnosti ze dne 7. prosince 1899 č. 244 ř. z., dále pak byla zřízena veřejná dražebna v Brně a roku 1906 v Moravské Ostravě. Pražská soudní dražebna sloužila k prodeji zabavených hmotných movitých věcí pro obvod královského hlavního města Prahy. Správu nad touto soudní dražebnou vykonával okresní soud pro Staré město a Josefov jako soud exekuční.²⁵³

5.2.5.2 Exekuční dražba

Exekuční dražba byla bezpochyby jedním z častých témat odborných prací, článků a činnosti autora a spoluredaktora periodika Právník JUDr. Karla Bürgela,

²⁵¹ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1888. roč 27, s. 139

²⁵² tamtéž

²⁵³ SMOLÍK, Petr. *Veřejné dražebny za mocnářství a za I. republiky*. Komorní listy, Brno: EKČR, 2012, roč. 4, č. 2, s. 36

o němž je pojednáno výše. I přesto, že byl činným ve skoro všech oborech právnických, tak jeho specializací byla nauka o exekuční dražbě nemovitostí. Právě Karel Bürgel dokazuje, že samotná exekuční dražba je druhem smlouvy tržové (kupní smlouvy), jelikož má takové formální i materiální náležitosti.²⁵⁴ Pokud jde o exekuční dražbu před přijetím nového exekučního řádu, tak právě činnost tohoto autora může být pro tuto oblast velice významnou a obohacující.

Před rokem 1896 se tomuto autorovi podařilo vydat několik článků s tématem exekuční dražby, a tedy také článků o institutu prováděného v praxi dle obecného řádu soudního. Jeho činnost byla určitě cenným příspěvkem do oblasti exekučního práva a dnes lze právě i z těchto dostupných zdrojů čerpat.

V následujících odstavcích bude čerpáno z těchto článků a budou použity pro další náhled na exekuční dražbu vedenou podle obecného soudního řádu.

5.2.5.2.1 Příspěvek k nauce o exekuční dražbě

Článkem „*Příspěvek k nauce o exekuční dražbě a k výkladu § 338. ob. s. ř.*“ přispěl JUDr. Karel Bürgel do vydání časopisu roku 1869.²⁵⁵ Tento článek pomůže dokreslit náhled na jednotlivé náležitosti exekučního prodeje.

Jak je výše uvedeno, K. Bürgel uváděl, že exekuční dražba samotná je druhem kupní smlouvy, jelikož má totožné náležitosti. V příspěvku pak uvádí, že exekuční prodej se odlišuje od jiných kupních smluv pouze na základě dvou znaků. Prvním takovým znakem je ekonomický účel, kdy prospěch z prodeje nenáleží vlastníkově věci, ale samotnému vymáhajícímu věřiteli. Druhý odlišující znak pak spočívá v tom, že se exekuční dražba děje před soudem nikoli pouze mezi osobami v soukromém styku.²⁵⁶

Ve všem ostatním se však prodej exekuční podobá prodeji obecnému, kdy u obou situací je vždy přítomen prodávající a kupující, dále předmět určený k prodeji, rovněž je stanovena tržová cena a je ujednána smlouva mezi oběma stranami.

Co se týče osoby prodávající byla vždy v praxi otázka, kdo je takovou osobou při exekuční dražbě. V mnohých soudních rozhodnutích je pak uvedeno, že prodávajícím je vymáhající věřitel. Dalším názorem bylo, že prodávajícím je

²⁵⁴ BALÍK, Stanislav. *Stalo se*. Komorní listy, Brno: EKČR, 2019, roč. 11, č. 1, s. 52

²⁵⁵ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právníká, 1869, roč. 8, s. 153

²⁵⁶ tamtéž

soudce, jelikož se exekuční prodej děje před soudem a předmět je již zabaveným a zcizeným. Odpověď lze hledat v římském právu, kdy věřitel prodával zastavenou věc sám a osobně. Souběžně s tím nelze uvažovat o soudci jako o prodávajícím už jen z povahy takového konání, které je spojené pouze s jeho veřejnou funkcí nikoli však na základě osobního záměru.²⁵⁷

O osobě dlužníka pak nelze jako o prodávajícím uvažovat. Exekuční prodej má za účel uspokojit nárok věřitele na zabavené věci a mnohdy se tak děje proti vůli vlastníka této věci. Zákon tak ukládá soudci, aby za dlužníka dražbu vykonal, a ustanovuje tím soudce jako jeho domnělého opatrovníka.²⁵⁸

Kupujícím je bezpochyby ten, kdo v dražbě koupí a stává se jím v okamžiku, kdy mu předmět dražby je přiklepnut na základě nejvyššího podání, které je soudcem přijato a splňuje zákonné podmínky. Vlastníkem věci se stává právě v okamžiku příklepu, nikoli až s pozdějším odevzdáním.²⁵⁹

Trhová cena při exekuční dražbě byla stanovena na základě nejvyššího podání. Částka utržená z takového prodeje pak byla odevzdána přímo soudci, jenž je právě v tomto směru dlužníkovým pomyslným opatrovníkem.²⁶⁰

Okolnost, že věřitel musí předložit dražební podmínky, neznamená, že sám věřitel ujednává domnělou kupní smlouvu při exekuční dražbě, pouze musí zajistit veškeré nezbytné kroky k takovému prodeji. Smlouvu kupní uzavírají mezi sebou soudce, jako zástupce dlužníka, a dražební kupující.²⁶¹

5.2.5.2 Relicítace při exekuční dražbě nemovitostí

Při exekuční dražbě nemovitostí se udělovalo účastníkům řízení právo přivést nemovitost exekučně prodanou v tzv. institut relicítace. Relicítace je opětovným prodejem předmětu osobě odlišné od osoby nejvýše podávající při exekuční dražbě. Je přípustná pouze pokud nejvýše podávající v původní dražbě nedosáhl všech dražebních podmínek. Nesplnění takových podmínek pak má za následek nastoupení institutu relicítace. Nejčastějším případem, kdy byla relicítace využívána, bylo zejména při nezaplacení dražební ceny ve stanovené lhůtě vydražitelem.

²⁵⁷ Právnik: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1869, roč. 8, s. 154

²⁵⁸ tamtéž s. 155

²⁵⁹ tamtéž s. 206

²⁶⁰ tamtéž s. 207

²⁶¹ tamtéž s. 302

Relicítace je procesním prostředkem k realizaci zániku práv dražebního kupujícího vzniklých z předmětné exekuční koupě a děje se tak opětovným exekučním prodejem nemovitosti, na níž byla exekuce vedena.²⁶²

Rakouské právo přijalo institut relicítace v ustanovení § 338 ob. s. ř., avšak zákonná úprava nebyla dostatečná a vznikalo mnoho diskuzí o tom, kdo je oprávněn relicítaci žádat. Podle názoru K. Bürgela je oprávněn žádat dlužník, protože sám má právní zájem na dodržení podmínek dražebních. Dále jsou oprávněni k žádosti všichni vymáhající věřitelé, kterým má být zapláceno z dražební ceny.²⁶³

Relicítace je dle dalšího následkem předchozího zrušení domnělé kupní smlouvy provedené dražebním řízením. Zrušení závisí totiž jednak na tom, že dražební kupující nesplnil nějakou podmínku, kde je jako sankce stanovena relicítace a jednak na tom že, účastníci předešlého řízení, kteří jsou oprávněni podat návrh k relicítaci, tak učiní a návrh podají. Provedení relicítace je povoleno soudem, který v rozhodnutí o povolení uvede, že došlo k porušení některých z podmínek.²⁶⁴

Náklady relicítace by pak měl nést dlužník, jelikož dražební kupující již nemá po jejím zahájení žádné takové povinnosti. To samé platí o rozdílu, pokud by tržová cena relicitační byla menší než cena dražební a vznikla tak ztráta, to však nevylučuje možnost dlužníka žádat později náhradu škody.²⁶⁵

5.2.5.3 Formuláře k vedení dražebního řízení publikované v prvním vydání periodika Právník

První vzory formulářů a protokolů uveřejnilo třetí číslo časopisu Právník z roku 1861. Jednalo se o přílohy, které sloužily tehdejším právníkům, vykonavatelům exekuce a dalším pro lepší sepisování takových protokolů a hlavně pro jejich sjednocení, co se týče obsahu.

Důležitou součástí dražby je bezesporu odhad. K jeho pochopení vhodně poslouží „*Protokol napsaný v bytu Josefa Metelky dne 2. března 1861*“ (viz příloha č. 1), v němž je popsán odhad věcí movitých nalezených v bytě a v chlévě. Věcmi movitými, které mohly být zabrány a odhádány, byly například dvě postele, peřiny

²⁶² Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1869, roč. 8, s. 307

²⁶³ tamtéž s. 308-309

²⁶⁴ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1871, roč. 10, s. 45-46

²⁶⁵ tamtéž s. 47-48

velké i malé, stůl, židle, skříně, letní a zimní kabát a kalhoty, staré vesty, nové košile, dojná kráva a odstavené tele. O tomto všem pak byla uvedena odhadní cena a její konečný úhrn. Dlužník byl dále poučen o tom, aby ze zabraných věcí ničeho nezczizil. V poznámce pak je dodáno, že zabrané věci nebyly zamčeny ani přeneseny, jelikož nebylo nalezeno žádné vhodné místnosti pro takový úkon a oprávněný, který nebyl přítomen a takové místo náležitě neoznačil.²⁶⁶

Ohledně takových movitých věcí pak musí být zmíněn zákon č. 74/1887 ř. z., který ještě před přijetím exekučního řádu znamenal pro sociálně slabší vrstvy obyvatelstva značnou úlevu. Byla jím vyloučena řada movitých věcí a zákaz vést exekuci odděleně na příslušenství nemovitosti.²⁶⁷

V praktických případech na stránkách periodika ve vydání z roku 1887 lze čerpat z výkladu k tomuto zákonu. Odhadní protokol zaobíral pouze peřiny, domácí nábytek, jednu kozu a jedno kůzle, které jsou bezpochyby pro dlužníka potřebnými a v souvislosti s ustanovením §2 zákona ze dne 10. června 1887 č. 74 ř. z. jsou takové movité věci z exekuce vyloučeny a nemohou být následně prodány ve veřejné dražbě.²⁶⁸

V souvislosti s tím pak vhodno uvést další článek „*Slovo o časových mezích §§ 1. – 4. zák. ze dne 10. června 1887 č. 74 ř. z.*“²⁶⁹, který se nachází ve stejném vydání periodika. Takové omezení mobiliární exekuce, jaké bylo uskutečněno přijetím zákona č. 74, znamenalo změnu a obtíže v teorii i praxi. Dobový náhled na přijetí takového zákona je takový, že dochází k rozporům mezi soukromoprávní úpravou exekuce a jejích četných omezení sloužících veřejnému prospěchu. V případě mobiliární exekuce je pak obtížné zejména to, že na rozhodnutí o jejím provedení záleží rozhodnutí, zda bude menšímu věřiteli zaplaceno.²⁷⁰

Exekuční řád z roku 1896 se pak vypořádal s ochranou povinného tím, že sám vylučuje věci, na které lze vést exekuci, pokud by se mělo uvést dlužníka v hmotnou nouzi. Jednalo se zejména o jmění a příjmy, které byly nezbytné pro dlužníka a jeho rodinu popřípadě příslušníky domácnosti k jejich další existenci.²⁷¹

²⁶⁶ Právnik: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Antonín Renn, 1861, roč. 1, s. 188

²⁶⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 19

²⁶⁸ Právnik: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1887, roč. 26, s. 835

²⁶⁹ tamtéž s. 619

²⁷⁰ tamtéž

²⁷¹ WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. Aktuálnost exekučního řádu z roku 1896. Komorní listy, Brno: EKČR, 2014, roč. 6, č. 2, s. 28

5.2.5.4 Náhrada nákladů vzešlých z maření dražebního stání

Otázce, zda mají exekut a zájemci o koupi předmětů v exekuční dražbě právo žádat náhradu nákladů po věřiteli, které vznikly v souvislosti s tím, že dražební stání bylo zmařeno vinou věřitele, se věnoval ve vydání časopisu Právník z roku 1864 v části „*Praktické případy*“ JUDr. Josef Hochmann. Článek byl doslovně pojmenován „*Mají exekut a ti, kdož koupiti chtěli, právo žádati na exekventovi za náhradu útrat vzešlých z toho, že stání k exekučnímu prodeji ustanovené vinou exekventovou zmařeno bylo?*“²⁷²

V předmětném článku se autor věnoval případu, kdy bylo dražební stání nařízené na den 4. srpna a 1. září 1860. Jednalo se o exekuční prodej pohledávky na 6000 zlatých, tedy pohledávky zajisté vysoké. Tento exekuční prostředek byl použit pro vzniklý dluh 4000 zlatých. K prvnímu stání se nikdo nedostavil a došlo tedy automaticky na stání druhé. Věřitel podal den před druhým stáním žádost o odklad tohoto dražebního stání o čtyři týdny. Avšak v závislosti na tomto podání, doslova „na poslední chvíli“, se dostavili všichni ostatní, kterým byla žádost o odložení stání předložena až na místě k vyjádření. S odkladem dražebního stání na 13. října 1860 sice všichni souhlasili, ale požadovali náhradu nákladů na věřiteli, který tímto způsobem stání zmařil.²⁷³

Okresní soud reagoval na tyto okolnosti výměrem, v němž stanovil že věřitel je povinen uhradit náklady všem, kteří se stání chtěli účastnit. Stanovil mu tak lhůtu k zaplacení na čtrnáct dní z toho důvodu, že o jeho žádosti nemohli být ostatní spraveni včas. Věřitel podal proti tomuto rozhodnutí stížnost s odůvodněním, že soudce nemůže přiřknout náklady vzešlé z odložení dražebního stání. Dlužník rovněž podal stížnost a v ní dokládal, že bylo jeho přítomnosti při stání nutné, na druhou stranu také uvedl skutečnost, že dražební stání bylo zmařeno vinou věřitele, poněvadž měl více než dva měsíce na to žádost podat.²⁷⁴

Ve stížnosti ze strany dlužníka je uvedena možnost analogie k ustanovením obecného soudního řádu, kdy by měla být dle všeho žádost o odložení dražebního stání předložena minimálně tři dny před jeho konáním. Dlužník žádal, aby soud dospěl k názoru, že věřitel je v tomto případě povinen uhradit všechny náklady ostatních účastníků exekuční dražby vzešlé z jeho pozdního podání a rozhodl o

²⁷² Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1864, roč. 37, s. 234

²⁷³ tamtéž

²⁷⁴ tamtéž s. 235

náhradě nákladů.

Soud rozhodl, že nemůže vyhovět žádosti o náhradu takových nákladů souběžně se zamítnutím stížnosti dlužníka dne 8. ledna 1861. Odůvodnění rozhodnutí spočívalo na základě neexistence takového ustanovení, které by stanovilo povinnost účastníkům odlišným od věřitele dostavit se k dražebnímu stání. Zákon rovněž nenařizoval ani věřiteli, kdy má nejpozději podat žádost o odklad takového stání.²⁷⁵

5.2.6 Výkon exekuce na přihlášku

Výkon exekuce na přihlášku byla jednou z velice častých otázek samotného exekučního soudce při zachovávaní stran výkonu exekuce tímto způsobem. Nový exekuční řád přináší v tomto směru více ochrany pro dlužníka, kdy se úprava řízení týkala zejména nemožnosti neustálého zastavování, odročování a obnovování exekuce, kdy bylo možné dlužníka prakticky majetkově zničit z takto vzniklých nákladů na výkon exekuce. Takovému šikanóznímu chování ze strany věřitele měla bránit právě nová úprava exekučního řádu. Omezeno je zejména to, kdy lze exekuci zastavit – jen v případě, kdy věřitel sám opustí od výkonu exekuce. Zajímavostí je, že sám zákon brání pak návrhu k zahájení nové dražby pro totožnou vykonatelnou pohledávku před uplynutím půl roku, ustoupí-li před započítáním dražby od pokračování v exekuci.

Výkon exekuce na přihlášku, což je pojímáno jako další návrh věřitele, nový exekuční řád nezná, i když dobová literatura toto označuje za nedostatek, nedostatek dříve obvyklého a praktického způsobu výkonu. Tuto mezeru v právní úpravě měl napravit jednacím řádem, který stanoví v ustanovení § 161 tak, že navrhuje-li vymáhající věřitel, aby s výkonem exekučního jednání bylo posečkáno až na jeho přihlášku, dokud se sám věřitel k výkonu nepřihlásí. Pokud nebude přihláška předložena do měsíce, lze předložit věc zpět k soudci s ohlášením, že přihláška k výkonu exekuce nebyla podána. Ministerstvo spravedlnosti se vyslovilo s názorem takovým, že by bylo vhodné vrátit exekuční návrh vymáhajícímu věřiteli, což je však v rozporu se zásadou exekučního řízení, a to zásadou zahajování exekuce z moci úřední, vhodnějším prostředkem by bylo ji zastavit, aby nebyla možnost exekuci již povolenou dát později kdykoliv vykonat, protože by

²⁷⁵ Právnik: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1864, roč. 37, s. 235-236

nedošlo k vyznačení doložky o vykonání či zastavení. K zastavení exekuce dle exekučního řádu by mohlo dojít, pokud by se sám věřitel v době stanovené jednacím řádem k výkonu sám nepřihlásil, a bylo by návrhu, aby exekuce byla vykonána jen na takovou promeškanou přihlášku.

Dle názoru uvedeného v periodiku Právník, který byl sepsán Augustem Černým, by však bylo příhodnější dát exekuci vykonat z moci úřední a vyrozumět obě strany o tom, že přihláška nebyla včas podána a jelikož exekuční řád v ustanovení § 16 nařizuje výkon z moci úřední. Výkon exekuce na přihlášku, jak již bylo zmíněno, nový exekuční řád nezná a samotný jednací řád v posledním odstavci § 161 zásadě oficiality bezesporu odporuje. Pokud tedy nedošlo k přihlášení se k výkonu a má-li dojít k zastavení exekuce, musí věřitel takovýto postup odůvodnit, k čemuž poslouží tak jistě dostavení se věřitele k výkonnému orgánu. Pokud se tak nestane, zastává se názoru výkonu i v jeho nepřítomnosti, z čehož lze dovodit, že se jednací řád při tomto ustanovení opírá o ustanovení § 16 ex. ř., tudíž v tomto směru by jí neodporovala.²⁷⁶

5.2.7 Dlužnická vazba a zmínky o ní na stránkách časopisu Právník

Součástí personální exekuce byla dlužnická vazba, již lze nazvat i exekučním uvězněním, která byla odstraněna teprve roku 1868.²⁷⁷ Nejprve se jednalo o prozatímní opatření, které se vykonávalo v obydlí dlužníka či přímo ve vězení. Prozatímní uvěznění pak bylo změněno na exekuční vězení doručením rozsudku, které se vykonávalo v řádném vězení.²⁷⁸ Tento relativně nový personální arest byl zárodkem pro pozdější úpravu zatímního opatření v exekučním řádu. Spočíval ve vykonání uvěznění dlužníka po maximální dobu šesti měsíců, kdy dlužník mohl vazbu ukončit složením kauce nebo tím, že věřitel nepodal ve lhůtě žalobu či byla již žaloba zamítnuta.²⁷⁹

Do prvního vydání časopisu Právník byly vloženy stejně jako pro mnohé další úkony formuláře určené k provedení tohoto institutu. Jedná se zde o „*Výměr o vykonání přísahy*“, v němž je uvedeno, že se připojuje žádost za uvěznění.

²⁷⁶ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnícká, 1898, roč. 37, s. 357-358

²⁷⁷ WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. *Soudní exekuce*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 40

²⁷⁸ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnícká, 1868, roč. 7, s. 388

²⁷⁹ WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. *Soudní exekuce*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 40

V tomto modelovém případě se jednalo o směnečný dluh 500 zl. s příslušenstvím a současné přiznání nákladů za samotnou žádost, a to na základě platebního rozkazu z roku 1861. Žádost byla podávána k c. k. obchodnímu soudu.²⁸⁰

5.2.7.1 Exekuční vězení matky

Zajímavý případ uveřejnilo periodikum roku 1866 v článku „*Bylo-li povoleno exekuční vězení matky několika dětí, nevdí okolnost prokázaná, že jedno z dětí nedospělých nemocné jest a druhé u prsou jejich se živí.*“ Jednalo se o výměr c. k. obchodního soudu v Praze ze dne 26. října 1865.²⁸¹

Zprvu je důležité zmínit, že se jednalo o povolení exekučního vězení manželů. Manžel byl uveden do vězení, avšak jeho manželka na základě tvrzení, že se stará o tříleté nemocné dítě a druhé ještě kojí, prozatím uvedena být nemohla. Soud stanovil, že se vykonání uvěznění odloží dokud nebude dítě uzdravené, a odůvodnil to obdobně ustanovením §340 o. s. ř., „...*neboť jest-li nevyhnutelné šatstvo z exekuce vyloučeno, jest tím více zapotřebí, aby se hledělo k zdraví a chování dětí exekutových.*“ Argumentem věřitele bylo tvrzení, že nelze nevykonat takového úkonu, protože by se samotný výkon vězení zastavil i v případě vzdálenějšího příbuzného. Druhá instance poté vyhověla takovému argumentu, jelikož uvedla dlužnici do vězení ihned, protože onemocnění dítěte není žádnou příčinou, která by mohla uvěznění dlužníka odkládat, zejména pokud na tom věřitel trvá.²⁸²

5.2.7.2 Zrušení exekučního vězení pro dluh

Exekuční uvěznění se provádělo dvorskými dekrety ze dne 30. listopadu 1795 č. 267 sb. z. s., ze dne 22. ledna 1808 č. 832 sb. z. s. a ze dne 13. června 1806 č. 768 sb. z. s. a dále dle obecného řádu soudního (dále jen „ob. ř. s.“).²⁸³ Názor společnosti, a zejména tedy kolektivu pracujícím na periodiku Právník, byl takový, že zrušení uvěznění pro dluh bylo změnou správnou. Zákon totiž nerozeznával

²⁸⁰ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Antonín Renn, 1861, roč. 1, s. 244

²⁸¹ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1866. roč. 5, s. 418

²⁸² tamtéž

²⁸³ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1868, roč. 7, s. 338

dlužníky, kteří se do dluhů dostali úmyslně a ty, kteří možná i nevině přišli do takové situace. Uvěznění dle mnohých názorů bylo pouhým týráním dlužníka vymáhajícím věřitelem.²⁸⁴

Článek „*Uvěznění pro dluh*.“²⁸⁵ byl publikován v periodiku roku 1868. Zmiňuje se zde o dvou ustanoveních, která mají za následek, že již nelze povolit uvěznění dlužníka pro jeho pohledávky, avšak zůstávají nedotčena ustanovení o prozatímním uvěznění osob, které jsou podezřelé z útěku. Zrušení samotného vězení pro dluh se setkalo s rozporem názorů. Námitky a petice směřovaly k tomu, aby se vězení pro dluh nerušilo, neboť se jednalo o efektivní prostředek vymáhání dluhů. Opozice pak zastávala názor, že nelze uchovávat tento přežitek starých dob, jenž je v nesouladu s lidskými hodnotami.²⁸⁶

Institut uvěznění dlužníka byl rozdělen prakticky na dvě fáze, kterými je uvěznění prozatímní a exekuční uvěznění, přičemž nemuselo dojít k provedení obou. Prozatímní uvěznění dlužníka bylo možné v případě podezření z útěku a zakotveno bylo v ustanovení § 275 ob. ř. s. Prozatímní vězení se proměnilo v exekuční vězení, jakmile byl dodán rozsudek, kterým se takové vězení nařizovalo. To znamenalo proměnu uvěznění mírnějšího v přísnější. Ustanovení § 281 o. s. ř. pak nařizovalo, aby se žaloba, která obsahovala rovněž žádost o uvěznění, bezodkladně vyřídila během tří dnů. Avšak nebyla stanovena lhůta pro podání žaloby, která mohla být podána samostatně, a to mělo za následek, že věřitel, který žalobu prozatím nepodal, uvedl dlužníka do vězení na několik měsíců, a to bez výsledku exekuce samotné. Trvání prozatímního vězení totiž nebylo omezeno a nemohlo skončit ani z důvodu, že pominuly důvody pro podezření z útěku. Prozatímní vězení při podezření z útěku dlužníka zůstalo zachováno v následující zákonné úpravě, zrušeno bylo jen vězení pro dluh nebo také tzv. exekuční vězení.²⁸⁷

Další článek ze stejného čísla i ročníku periodika *Právník* podává další náhled na převratnou legislativní změnu. Zákonem, který zrušil tento institut, byl zákon ze dne 4. května 1868. Jak je zmíněno výše došlo pouze ke zrušení exekučního vězení nikoli osobního vězení. Zachovalo se prozatímní vězení, které se odlišovalo zejména tím, že jej bylo možno nařídit jen po dobu, než došlo

²⁸⁴ *Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist* : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1868, roč. 7, s. 338

²⁸⁵ tamtéž s. 336

²⁸⁶ tamtéž

²⁸⁷ *Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist* : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1868, roč. 7, s. 337-339

k rozhodnutí o exekuci, a jen pokud byly dány zákonné důvody, dále je však nutno připomenout, že zrušeno bylo pouze exekuční vězení pro dlužníky zatížené peněžitými pohledávkami a zachováno tedy zůstalo tzv. provizorní (prozatímní) uvěznění a exekuční uvěznění pro nepeněžité pohledávky (resp. pro exekuci, že má být něco vykonáno nebo opominuto).²⁸⁸

Nelze opomenout ani to, že oba články z roku 1868 zmiňují, že zachování prozatímního uvěznění by mělo být rovněž zrušeno, a to z hlediska složitosti dokazování zákonných důvodů, tedy toho, že chce dlužník uprchnout. Po zrušení institutu exekučního uvěznění měl tak věřitel pouze exekučních prostředků jiných zákonem přiznaných.²⁸⁹

5.3 Další zajímavý článek na stránkách časopisu Právník

Autorka práce touto podkapitolou zamýšlí dotvořit kapitolu o exekučním řízení na stránkách periodika Právník zmíněním jednoho pro ni zajímavého článku. Zajímavé a poutavé pro čtenáře může být totiž shledání se s případy, se kterými se v dnešní době nesetká. Proto následující odstavce budou zpestřením textu předešlého, jelikož není na škodu použít právě tento článek k podání obrazu exekuce i z jiné stránky.

5.3.1 Exekuce na náhrobky

Dlužnice žádala c. k. okresní soud v Mariánských Lázních, aby zastavil exekuci vedenou na náhrobek nalézající se na katolickém hřbitově v tomtéž městě. Tak se nestalo, poněvadž soud musel postupovat v souladu se zákonem a náhrobek nebyl shledán jako předmět z exekuce vyloučený. V souvislosti s několika shora uvedenými částmi této práce, je vhodné rozvést odůvodnění soudu pro zamítnutí návrhu o zastavení exekuce.

Podle ustanovení § 39 ex. ř. lze exekuci zastavit, pokud se vede na věci, práva nebo pohledávky, které podle platných právních předpisů jsou z exekuce zcela nebo částečně vyloučeny.²⁹⁰ Mezi takové předměty náhrobek nepatří, a proto je možné na něj vésti exekuci.

Takový náhrobek nelze považovat ani za předmět bohoslužby, tyto

²⁸⁸ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1868, roč. 7, s. 531-555

²⁸⁹ tamtéž s. 555-556

²⁹⁰ Ust. § 39 zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

předměty jsou z exekuce vyloučeny v souladu s ustanovením § 250 ex. ř., ani za předmět z exekuce vyloučený dle ustanovení § 251 ex. ř. a náhled dlužnice na to, že náhrobek lze zařadit do rodinných obrazů nebo čestných znaků je nedostatečný a nesprávný. Také názor, že je náhrobek příslušenstvím hřbitova a nelze hřbitov exekvovat je nesprávný, jelikož podle práva rakouského patří hřbitovy církevním ústavům nebo soukromým osobám a mohou být předmětem právního obchodu.²⁹¹

Tento případ se dostal až k Nejvyššímu soudu, který svým rozhodnutím výše zmíněné odůvodnění potvrdil a rozhodl následovně: „*Jelikož pak náhrobek jenž je v užívání, nelze zařaditi ani mezi předměty v §§250. a 251. ř. exek. uvedené, nezabavitelné a z exekuce vyňaté, jest exekuce na náhrobek...jakožto majetkový předmět dlužnice, jenž jest v obchodu dle § 448. obč. zák. a § 249 ř. exek., podle zákona přípustná.*“²⁹²

6. Zhodnocení

Kapitola „*Zhodnocení*“ se nemá, podle názoru autorky této práce, podobat závěru ani závěr nahradit. Tato kapitola především cílí na proměny exekučního řízení a přínos právních úprav na konečnou podobu exekuce v daném období, a především shrne všechny důležité úpravy nedostatků původní podoby exekuce. Dále si zde autorka práce ponechává pomyslný prostor pro doplnění některých částí této práce. Jak je mnohokrát nastíněno v předcházejícím textu, tak hlavní změnou v exekučním právu bylo přijetí nové úpravy exekučního řízení roku 1896. To mělo za úkol především vyrovnat všechny nedostatky při provádění exekučního řízení dle úpravy předchozí. Avšak vliv na celou exekuci mělo více právních předpisů, jedná se především o předpisy vymezené v kapitole druhé.

Reforma exekučního řízení byla v Rakousku dlouho požadovaným krokem. O legislativních snahách, které vedly k přijetí exekučního řádu je v této práci pojednáno již v kapitole třetí.

Zákonem č. 74/1887 ř. z. bylo exekuční řízení v mnoha nedostatecích upraveno. Především se jednalo o ochranu dlužníka a vynětí mnoha věcí, které bylo původně možno exekvovat, blíže o tom autorka práce pojednává v kapitole třetí. Na

²⁹¹ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47, s. 221

²⁹² Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu č. 2296 ze dne 19. února 1907, publikované v čas. Právník roč. 1908, s. 223

tuto skutečnost místně reagoval Matěj Fryc, který se současným odkazem na exekuční řád uvedl, že právě tyto předpisy poskytují dlužníku ochranu před „*hospodářskou zkázu*“.

Článek pojednával o omezení exekvovat dlužníkovy věci, které byly potřebné k jeho obživě, a zákaz exekvovat odděleně příslušenství nemovitosti, tyto lze podřídít exekuci pouze dohromady.²⁹³

Podle autorky této práce byly pak tyto předpisy v tomto směru jedním z nejdůležitějších změn v celém exekučním řízení a přikládá jim největší význam v celé proměně způsobu provádění exekuce.

Na stránkách periodika Právník lze seznat další změnu provedenou na základě tohoto zákona, jednalo se o pořadí při přisuzování nákladů exekučního odhadu a dražby. Tato exekuční novela ustanovila, že náklady exekučního odhadu a dražby se budou určovat v pořadí běžném. V obecném soudním řádu nebylo ustanovení týkající se přisouzení takových nákladů a postupovalo se pouze na základě soudního obyčeje a náklady se přisuzovaly v pořadí výsadním, tedy vždy zprvu exekventovi. V obecném soudním řádu tak nebylo žádného zákonného podkladu pro takový úkon.²⁹⁴ Zajisté byla taková změna krokem dopředu pokud se jedná o zakotvení dalšího úkonu, jenž předtím upraven nebyl.

Skutečností bylo, že exekuční novela nebyla bez chyb a za opravu například žádal hospodářský, lesnický a průmyslový spolek. Žádost byla založena na nedostatku úpravy, která by směřovala zejména na tzv. selské výměnky, které poskytovaly rolníkům obživu.²⁹⁵ Zde je především zřejmé, že zákonodárce nemohl reagovat na všechny situace vyskytující se ve společnosti, jež stále podléhala proměnám.

6.1 Porovnání úpravy exekuce po přijetí nového exekučního řádu

Obecný soudní řád trpěl mnoha nedostatky, které spočívaly například v nedostatečných exekučních prostředcích. Exekuční prostředky totiž nebyly zcela přizpůsobeny různým majetkovým hodnotám. Také nebyly dostatečně upraveny

²⁹³ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1901. roč. 40, s. 405

²⁹⁴ Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1888. roč. 27, s. 91

²⁹⁵ tamtéž s. 71

jednotlivé druhy vedení exekuce nebo byly upraveny nesprávně.²⁹⁶

Jedním ze zásadních nedostatků byla nedostatečná úprava sekvestrace. Sekvestrací byla správa majetku úřední osobou za účelem tak, aby užitek z tohoto majetku plynul ve prospěch třetí osoby nebo aby byla povaha věci pro ni zachována.²⁹⁷ Tento institut byl zasazen do exekučního řádu pomocí tzv. nucené správy a právě v tom lze přiložit tomuto právnímu předpisu velký význam.²⁹⁸

Nelze opomenout již ve třetí kapitole zmíněný nedostatek, jenž se týkal součinnosti stran a soudu. Každá jedna exekuce vyžadovala několika návrhů stran a řízení se tak v jednotlivých fázích přerušovalo. Takové exekuční řízení trvalo zbytečně dlouhou dobu a jeho náklady byly vysoké. Exekuční řád se tak odklonil od takového zdlouhavého řízení a souvisle s tím i od zbytečných nákladů. Nová úprava se tak především zaměřila na významnější postavení soudce, a to s odůvodněním, že soudce je představitelem veřejného zájmu, jehož se exekuční řízení dotýká. Rovněž v závislosti na přibližování odbornosti osoby, jež řízení vede, bylo zavedeno postavení exekučních komisařů, kteří se věnovali výlučně exekučním úkonům.²⁹⁹

Exekuční řád pak vyplnil další mezery v úpravě exekuční dražby. Především právní úprava totiž neposkytovala příznivé prostředí pro zpeněžení majetku dlužníka, avšak dávala vždy dražebnímu prodeji přednost. Nová právní úprava tak umožnila všude tam, kde bylo možné realizovat účel exekuce jinak než dražebním prodejem, použít tyto odlišné exekuční prostředky zejména pak prodej neveřejný, pokud bylo dosaženo většího výtěžku.³⁰⁰ Exekuční řád zavedl institut nejnižšího možného podání s tím účinkem, že se zamezilo příklepu na jakékoliv učiněné podání. Tento nedostatek se pokusilo zákonodárství především upravit také pomocí institutu předražky již roku 1887, jehož účelem bylo zvýšení výtěžku z dražeb nemovitostí tak, že se muselo dosáhnout výtěžku vyššího, než byla třetina odhadní ceny. Nakonec byl předražek zaveden do exekučního řádu po ustanovení § 195 a následující, které stanovilo, že pokud podání nejvyšší, na něž je udělen příklep, nedosahuje tří čtvrtin odhadní ceny nemovitosti, může být následně taková dražba

²⁹⁶ HARTMANN, Antonín. *Exekuční řád ze dne 27. května 1896 č. 79 ř. z. s uvozovacím zákonem a zákony a nařízeními v platnosti zachovanými*. Tábor: V. Kraus, 1898. s. 8

²⁹⁷ *Ottův slovník naučný*. Dvacátý druhý díl. Praha: J. Otto, 1904. s. 811

²⁹⁸ tamtéž

²⁹⁹ HARTMANN, Antonín. *Exekuční řád ze dne 27. května 1896 č. 79 ř. z. s uvozovacím zákonem a zákony a nařízeními v platnosti zachovanými*. Tábor: V. Kraus, 1898. s. 9-11

³⁰⁰ tamtéž s. 12

předražkem učiněna neúčinnou.³⁰¹ U veřejných dražeb směřujících na movité věci pak bylo zásadním krokem odstoupení o prodeje všech pohledávek. Exekuce na pohledávky peněžité se pak nemusela provádět jen jejich prodejem, ale jejich příkázáním věřiteli, aby z nich uspokojil svůj nárok.³⁰²

Zajisté nebyly tyto změny v rámci exekučního řízení jedinými, avšak autorka se snažila přiklonit ke zhodnocení změn, které výrazněji vystupovaly v úvodních poznámkách k samotné vládní osnově nového exekučního řádu. Zajisté tak nejlépe podat obraz, který pomáhá i v dnešní době ukázat, které změny byly zásadní a pokrokové, a jaké důvody vedly k úpravě jednotlivých institutů a navázat tak na předcházející části práce.

³⁰¹ Ust. § 196 zákona č. 79/ 1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

³⁰² HARTMANN, Antonín. *Exekuční řád ze dne 27. května 1896 č. 79 ř. z. s uvozovacím zákonem a zákony a nařízeními v platnosti zachovanými*. Tábor: V. Kraus, 1898. s. 12-13

Závěr

Práce nabídla velice široký a podrobný pohled do exekučního řízení. Vzhledem ke složitosti a proměnlivosti exekuce v daném období byly zmíněny ty nejvýraznější právní úpravy a historické přelomy. Nebyla rozebrána každá právní úprava ustanovení po ustanovení, ale vyzdvíženo bylo vždy to, co autorka považovala za důležité a zajímavé. Jak už bylo v práci zmíněno, autorka neměla v úmyslu popisovat každou část zákonné úpravy, ale především proniknout do exekučního řízení pomocí důležitých institutů a přiblížit vybrané aspekty takového řízení a lze mít za to, že se tento záměr podařilo naplnit.

Autorka se seznámila do hloubky s dobovou právní úpravou a odbornou literaturou, což jí umožnilo lépe reflektovat tyto získané vědomosti do obsahu práce a zejména toto poznání naplnilo všechna očekávání, která pramenila zejména ze skromného počtu současné odborné literatury, kterou lze na dané téma získat.

Práce je totiž propletena mnoha zajímavými mezníky, o kterých se nezmiňuje každá literatura věnující se exekučnímu řízení. Takovou povahu práce získala především díky přístupu k dobové odborné literatuře a původním úplným zněním jednotlivých zákonů.

Jak již název práce napovídá, bylo v mnoha částech použito článků z periodika Právník. Toto periodikum pomohlo vždy přiblížit rozebíranou problematiku a podat realističtější náhled na ní. O takový náhled autorka usiluje ve všech kapitolách, jelikož je důležitou úlohou při jakémkoliv historickém náhledu podat zejména názor odrážející momentální situaci.

Autorka čerpala zejména z odbornosti předmětného periodika, do kterého přispívali ti nejpovolanejší. Mnoho citovaných článků, které se staly součástí této práce, přineslo celému kontextu zajímavý nádech autentičnosti.

Jednotlivé části práce pak na sebe navazují jak z hlediska právní úpravy a jejího vlivu, tak z hlediska historických událostí. Zejména z důvodu návaznosti byly v první kapitole krátce shrnuty historické souvislosti státního zřízení a vývoje soudnictví, aby se čtenář mohl snadněji orientovat ve všech následujících kapitolách, zejména pak v kapitole čtvrté, která pojednává o novém exekučním řádu a zahrnuje také část o výkonu a povolování exekuce, kdy je na místě si představit i konkrétní orgán ji vykonávající a povolující. Takové propojení v mnoha publikovaných pracích a člancích chybí, proto autorka považovala za přínosné propojit se samotným exekučním řízením i tyto souvislosti.

Kapitola pátá obsahuje mnoho rozebraných článků z periodika Právník, jež snad dostatečně pomohly dotvořit představu čtenáře o průběhu exekuce v minulosti. Pro zajímavost jsou pak jako přílohy této práce uvedeny vzory pro některá podání či listin publikované v daném periodiku nebo dobové literatuře.

Náplní práce je rovněž rozbor a studium legislativních postupů tehdejšího zákonodárství. Dlužno dodat, že se zákonodárce snažil reagovat na dobové problémy i když možná s větší časovou prodlevou. Co jí avšak nelze vytknout je to, že z větší části přinesla každá právní úprava efektivnější a rychlejší způsob, co se týká vymáhání nároků, a zároveň bylo myšleno na osobu dlužníka, kdy se postupně legislativa odebrala k zákonnému způsobu, jenž ho neměl jen hospodářsky zlikvidovat, ale především dosáhnout uspokojivého výsledku exekuce. Současně tak reflektovala vývoj lidských a občanských práv a také vývoj ekonomický, který měl vliv na novelizaci zákonů týkajících se například nezabavitelnosti platu a podobných příjmů, respektive stanovení pevných částek, do jejichž hranice nelze uvalovat exekuci na tento plat a podobné příjmy, kdy tyto částky byly zvyšovány souběžně s ekonomickými vlivy na společnost.

Na konec není zbytečné zmínit, že autorka usilovala o jedinečnost této práce, která se neměla podobat žádné doposud veřejně dostupné závěrečné práci. Pokusila se svým způsobem podat teoretický výklad o exekuci spojený s praktickými případy a vlastním názorem, který byl samozřejmě ovlivněn z velké části studiem použitých pramenů a literatury. Pro lepší čtivost pak byl jazyk textů a literatury převeden do jazyku dnešního, aby se usnadnilo čtenáři pochopení textu. Podařilo se tak dosáhnout stanoveného cíle celé práce, která měla za úkol přiblížit a osvětlit některé části exekučního práva.

Jak se v mnoha částech jeví, bylo by možné na předkládané téma navázat zpracováním nespočetně mnoha oblastí práva a právního prostředí v letech 1861-1918. Není na škodu vzít v potaz zpracování například konkurzního řízení nebo směnečného práva, ale práce by se mohla odchýlit od stěžejního tématu a rovněž by mohla přesáhnout stanovený rozsah.

Použité zdroje a literatura

Monografie

ADAMOVI, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 231 s. ISBN 80-86920-07-0.

BĚLSKÝ, Václav. ed. *Soudní řízení civilní: přehledná sbírka všech zákonů, dvorských i komorních dekretů, císařských a ministerských nařízení, výnosů a patentů, spadajících do oboru soudního řízení civilního, doplněná nejdůležitějšími rozhodnutími nejvyššího soudu a zařízená ku potřebě praktické i studijní. Část druhá, Řízení sporné: Obecný řád soudní, řízení mimořádné a řád advokátský s řízením disciplinárním*. V Praze: Jindř. Mercy-ho sklad, 1888. 492 s., Příruční vydání zákonů s doplňky a výklady; sv. 7.

ČEČETKA, V. J. *Žaloby a exekuce v řízení před soudy okresními pro pohledávky a ceny do 500 zl.* V Praze: F. Šimáček, 1899. 254 s.

HARTMANN, Antonín, ed. *Exekuční řád ze dne 27. května 1896 č. 79 ř. z. s uvozovacím zákonem a zákony a nařízeními v platnosti zachovanými*. V Táboře: Václav Kraus, 1898. 818, 353, ii s. Sbíрка rakouských zákonů; sv. 2.

HORA, Václav a HORÁK, Ondřej, ed. *Soustava exekučního práva; Soudní řízení nesporné*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxi, 309, 178 s. Klasická právnická díla. ISBN 978-80-7552-237-5.

SMRŽOVÁ, Petra, KNOLL, Vilém a RUNDOVÁ, Alena. *Mezníky českých právních dějin*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 215 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-251-6.

KOŽENÝ, Božislav. *Exekuční novela (zákon ze dne 10. června 1887 (č. 74 ř. z.), kterým se mění, pokud se týče doplňují některá ustanovení řízení exekučního k vydobytí peněžních pohledávek*. Praha: M. Knapp, 1887. 136 s.

OTT, Emil a SPÁČIL, Jiří, ed. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012- . sv. Klasická právnícká díla. ISBN 978-80-7357-896-1.

PRINC, Michal. *Soudnictví v českých zemích v letech 1848-1938: (soudy, soudní osoby, dobové problémy)*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. xiii, 329 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-797-3.

VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 684 s. ISBN 978-80-7380-127-4.

SCHELLE, Karel a BÍLÝ, Jiří. *Dějiny českého soudnictví*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 506 s. ISBN 978-80-7552-959-6.

SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Exekuční řízení*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 272 s. ISBN 80-86861-46-5.

Použité právní předpisy

Zákon č. 13/1781 sb. z. s., obecný soudní řád

Zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský

Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád)

Zákon č. 78/1896 ř. z., o zavedení zákona o řízení exekučním a zajišťovacím

Použitá vydání odborného periodika

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Antonín Renn, 1861, roč. 1. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnícká, 1864, roč. 3. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnícká. 1866, roč. 5. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1868, roč. 7. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1869, roč. 8. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1871, roč. 10. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1875, roč. 14. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1887, roč. 26. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1888, roč. 27. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1898, roč. 37. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1899, roč. 38. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1900, roč. 39. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1901, roč. 40. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1908, roč. 47. ISSN 0231-6625.

Právník: The Lawyer = Le Juriste = Der Jurist = Jurist : teoretický časopis pro otázky státu a práva. Praha: Jednota právnická, 1914, roč. 53. ISSN 0231-6625.

Citovaná judikatura

Rozhodnutí c. a k. Nejvyššího soudu č. 3091 ze dne 1. března 1898, publikováno v čas. Právník, rok 1898, s. 269-270

Rozhodnutí c. k. Nejvyššího soudu č. 651./99.z e dne 22. března 1900, publikováno v čas. Právník, rok 1900, s. 387

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu č. j. R II. 38/8 ze dne 21. ledna 1908, publikované v čas. Právník, rok 1908, s. 415

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu č. 2296 ze dne 19. února 1907, publikované v čas. Právník, rok 1908, s. 223

Odborné články

WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. Aktuálnost exekučního řádu z roku 1896. Komorní listy, Brno: EKČR, 2014, roč. 6, č. 2

SMOLÍK, Petr. *Veřejné dražebny za mocnárství a za I. republiky*. Komorní listy, Brno: EKČR, 2012, roč. 4, č. 2

BALÍK, Stanislav. *Stalo se*. Komorní listy, Brno: EKČR, 2019, roč. 11, č. 1

Další prameny

Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1888-1909. 28 sv.

Cizojazyčné resumé

The focus of this master's thesis is on development of enforcement proceedings in years 1861-1918 concurrently with study of review *The Lawyer*. The individual chapters proceed from generally historical contexts through focusing on legislation in different periods to evaluation of changes of enforcement proceeding in the period. Chapters are primarily theoretical except fifth chapter which used analysis and interpretation of several articles from the review.

The purpose of this master's thesis in particular is to enlighten how the enforcement proceedings developed according to adoption of several legislations, especially according to adoption of Enforcement Code in 1896 and how these situations were reflected in the views of authors of the period. The thesis defines also major concepts which occur in enforcement proceedings. The further purpose was without question to introduce background of execution in history and position of creditor and debtor in proceeding.

The first chapter is opening of whole thesis which helps reader to easier understand the topic and prepare him for knowledge of background of execution that he will acquire in next chapters. It contains main intention based on which author based his research activities.

The second chapter is focused mostly historical and its purpose is to describe brief history of Austro-Hungarian Empire and development of justice in individual periods.

Third chapter is about enforcement proceedings according to enforcement proceedings including Code of Civil procedure which was primal adjustment to proceedings until 1896 or more precisely until 1898 in Enforcement Code entered in force. This was very important legislation of civil proceedings which was necessary to include in this part of thesis.

The core of the whole thesis is fourth chapter because it concentrates on some legislative provision and parts of Enforcement Code which is essential adjustment for research activities which are related in given topic.

Last chapter, sixth chapter gives evaluation of legislation of enforcement proceeding. It deals about influence of adoption Enforcement Code and novelization of execution and it alludes about some disadvantages in preceding legislation.

Přílohy

Příloha č. 1

188

Příloha.

Protokol,

napsaný v bytu Josefa Metelky dne 2 března 1861.

Věc, již se dotýče, jest:

aby vykonán byl exekuce zájem, odhad, zamčení a přenešení všech svřebků p. Josefovi Metelkovi náležitých, jakož p. Vítovi Jarošovi povoleno bylo výměrem zdejšího soudu od 24 února 1861 č. 417, pro dlužné 43 zl. r. č. s přísl.

Dobývateľ práva, Vít Jaroš, nepřišel. Za tou příčinou odebral jsem se bez něho, vzav s sebou oba odhadce, pana Václava Nového a Filipa Stracha, do bytu p. Josefa Metelky, kdež následující svrčky byly zajmnty a odhádány.

Číslo	V bytu:	Odhadní cena
1	dvě postele z dubového dříví	10 zl. — kr.
2	čtyry kusy velkých peřin po 4 zl. ,	16 „ — „
3	šest kusů malých peřin po 1 zl. 50 kr.	9 „ — „
4	velký stůl z měkkého dříví	1 „ 50 „
5	stolek z ořechového dřeva.	2 „ — „
6	osm židlic po 20 kr.	1 „ 60 „
7	dvě skříně na šaty po 12 zl.	24 „ — „
8	letní kabát a kalhoty	2 „ — „
9	zimní kabát s vlněnou podšívkou	5 „ — „
10	dvě staré vesty	— „ 20 „
11	pět nových košil po 1 zl. 50 kr.	7 „ 50 „
V chlévě:		
12	dojná kráva již sešlá	50 „ — „
13	odstavené tele	10 „ — „

Úhrnem 139 „ 10 „

Více naleztí nebylo, což by mohlo zajmuto býti, pročež přítisknův na veliký stůl a na dvěře od chléva soudní pečef, napomenul jsem Jos: Metelku, aby ze zajmutých věcí ničehož neodcizoval. Na to všichni účastníci protokol podepsali.

Poznámka. Zajmuté věci nebyly zamčeny ani přenešeny; neboť jsem nenalezl žádné k tomu příhodné místnosti; dobývateľ pak, jak svrchu již řečeno, nepřišel, aniž jaké k tomu vhodné místnosti oznámil.

Jan Peterka v. r.
vykonateľ.

Josef Metelka v. r.,
Václav Nový v. r.,
cenitel.
Filip Strach v. r.,
cenitel.

8. Výměr o vykonání přísahy. Č. 25750.

Při stání dne 15 září 1860 pan Karel Vokoun vykonal rozhodovací přísahu v rozepři s p. Josefem Holým pro směneční dluh 300 zl. r. m. s přísl., jakož ve smíru od 28 srpna 1860 č. 24919 obapolně byla umluvena. Což se oběma stranám dává na vědomí.

Od c. kr. obchodního soudu v Praze,
dne 16 září 1860.

Panoš v. r.

Poznámka. Byť i žalovaný proti platebnímu rozkazu byl podal obrany, může vždy přece žalobník žádati za zájem a za odhad movitého jmění dlužníkovu, a to až do zjištění pohledávky i s příslušenstvím. S dalším vedením práva musí vyčkati, až o obranách soud nalezne. — Vzory žádostí za zájem, za odhad a za dražbu movitého jmění podali jsme v třetím sešitu; zde jen ještě dodáváme žádost za uvězení.

Slavný c. k. obchodní soude!

Na základě platebního rozkazu A od 19 srpna 1861 č. 27200 žádám, aby mi slavný c. k. obchodní soud povoliti ráčil a vykonati dal exekuční uvězení pana Jiřího Votruby pro směneční dluh 500 zl. r. m. s příslušenstvím, a zároveň aby mi přiřknul

za tuto žádost	zl. 2.50
„ dvojí přepis	„ —.60
„ dva kolky po 36 kr.	„ —.72

s vyhrazením platu za výživu.

V Praze, dne 27 srpna 1861.

Jaroslav Loudil.

Záhlaví:

C. k. obchodnímu soudu v Praze.

Jaroslav Loudil, zastoupen Drem. Vilémem Perličkou,

na

p. Jiřího Votrubu, hostinského v Praze, č. 156—II,
za exekuční uvězení pro směneční dluh 500 zl. r. m. s přísl.

Příl. A in orig.

Výměr na tu žádost.

Č. 27883.

Na základě platebního rozkazu od 19 srpna 1861 č. 27200, v právní moc již vešlého, povoluje se p. Jaroslavu Loudilovi, zastoupenému Drem. Perličkou, exekuční uvězení p. Jiřího Votruby pro směneční dluh 500 zl. r. m. s přísl. Spolu se výpravně nařizuje, aby hned, jak tuto dobytec se přihlásí a plat za výživu na 30 dní napřed v sumě 15 zl. r. m. složí, tuto exekuci vykonala, při výkonu tento výměr exekutorovi dodala a pak přijímací list i se zprávou o uvězení sem předložila. Pan Jiří Votruba je povinen, p. Jaroslavu Loudilovi ve třech dnech nahraditi za tuto žádost 3 zl. 36 kr. r. m., s vyhrazením platu za výživu, sic jinak naň dle směnečného řádu vedeno bude právo.

Od c. k. obchodního soudu v Praze,
dne 30 srpna 1861.

Panoš v. r.

Z á h l a v í:

C. k. okresnímu soudu v Chlumci.

Vít Jar oš, knihtiskař v Praze, zastoupen Drem. Karlem Horkým,
proti

p. Josefovi Metelkovi, knihaři v Chlumci,

za exekuční dražbu svrchků tomuto náležitých a zajmutých,
pro dlužné 43 zl. r. č. s přísl.

Příl. sig. $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{3}$. $\frac{1}{4}$., pak 1 kolek za 36 kr.

V ý m ě r.

Č. 1599

K žádosti této povoluje se Vítovi Jarošovi exekuční dražba svrchků Josefovi Metelkovi náležitých a již odhadaných, pro dlužné 43 zl. r. č. s přísl., i nařizuje se k tomu dvoje stání, t. na 14 a 28 května t. r., pokaždé o 9 hodině ranní v bytu Josefa Metelky v Chlumci č. pop. 45, s doložením, že věci prodajných jen za hotové peníze a při druhém stání i pod odhadní cenou ustoupeno bude. Ohlášení té dražby bude přibito na soudním domě i uveřejněno v novinách úředních; což oběma stranám se dává na vědomí.

Josef Metelka jest povinen, Vítovi Jarošovi za tuto žádost 6 zl. 59 kr. s vyhražením platu vsadního ve 14 dnech pod dopomožením práva nahraditi.

Od c. k. okresního úřadu co soudu
v Chlumci, dne 26. dubna 1861.

Jan Pýcha v. r.,
okresní.

V z o r c e.

Žádost*) o předvolání dlužníka k pokusu o smír.

24
h

C. k. okresnímu soudu
v Rakovníku.

Oddělení . . .

Návrh

Josefa Chmelíka, kupce ve Hřed-
lích, proti

na předvolání ku po-
kusu o smír pro 24 zl.
s přísl.

Panu Františku Náhlému, dom-
káři ve Hředlích.

2krát s 1 rubrikou.

Pan František Náhlý dluhuje
mně za zboží ode mne na úvěr
koupené a odebrané 24 zl., které
hned při odebrání zboží byly splat-
nými.

Jelikož posud neplatí, já však
mám naději, že před soudem
smírně se se mnou vyrovná, tedy
činím

N á v r h: Pan František Náhlý budiž za
účelem pokusu o smír k soudu
předvolán.

Josef Chmelík.

*) V nynějším novém soudním řádu se již „nežádá“, nýbrž „navrhuje“, a proto nejsou podání taková poznačena jako „Žádosti“, nýbrž jako „Návrhy“. Žádostí v žalobách je vlastně žádání (Begehren) na rozdíl od žádosti (Gesuch). Dle dříve již uvedeného píše se obsah podání toliko na první stránce jen na pravé půli, kdežto na druhých stránkách píše se přes celou šíři.

Žaloba kupce na zaplacení dluhu za zboží.24
h

C. k. okresnímu soudu

v Rakovníku.

Oddělení ...

Žalobce

Josef Chmelík, kupec ve Hřed-
lích,

Žalovaný

František Náhlý, domkář ve
Hředlích,Předmět: žaloba na
24 zl. s přísl.

2krát, 1 rubrika.

Skutková okolnost: Pan František Náhlý kupoval a odebíral ode mne po delší dobu různé zboží za jemu známé běžné ceny na úvěr.

Takto zůstal mně dlužen 24 zl. a zavázal se, že mně tuto částku letos o svatém Václavě zaplatí.

D ů k a z: Mé řádně vedené knihy, výslech stran co do výše dluhu a svědectví mých příručí Václava Mrázka a Karla Sovy, obou bytem u mne v Hředlích, o slíbené splatnosti. Jelikož po dobrém neplatí, tedy kladu

Ž á d o s t: Pan František Náhlý, domkář ve Hředlích, budiž odsouzen, aby mně dlužných 24 zl. i s 6% *) úroky ode dne splatnosti, to jest od 29. září 1898, a útraty sporu zaplatil.

Josef Chmelík.

*) Výše úroku řídí se buď ujednáním aneb zákonem. Zákonitý úrok je v poměru neobchodním 5%, ale při dluzích z jednání obchodního povstalých 6%. Obchodním jednáním je každé takové jednání, při němž alespoň jedna strana jedná ve vykonávání své obchodní živnosti. Není-li čas splatnosti ustanoven, možno žádati náhradu úroku jen ode dne podání žaloby, jinak ale ode dne splatnosti aneb ode dne upomínání.